

T.C.
BAŞBAKANLIK
GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ'NDE
(GAP)
SON DURUM**

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DOKÜMANTASYON MERKEZİ	
YER NO	16-C
DEMİRBAŞ NO	4926

Kasım 2007
Ankara

1. Güneydoğu Anadolu Projesi	1
1.1. Giriş	1
1.2. GAP'ın Tarihçesi	2
1.3. GAP'ın Gelişme Aşamaları	2
1.3.1. GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı	2
1.3.2. Entegre Proje Yaklaşımı	4
1.3.3. 1989 GAP Master Planı	4
1.3.4. Sürdürülebilir İnsani Gelişme	4
1.3.5. GAP Bölge Kalkınma Planı	5
2. GAP Bölgesi ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri	9
2.1. Yüzölçümü ve Nüfus	9
2.2. Göç	14
2.3. GAP Bölge Hasılası	17
3. GAP Kamu Yatırımları	18
3.1. Tarım Sektörü	21
3.1.1. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	25
3.1.1.1. Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü	25
3.1.1.2. Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü	25
3.1.1.3. Yayın Dairesi Başkanlığı	26
3.1.1.4. Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü	26
3.1.1.5. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü	26
3.1.1.6. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	26
3.1.1.7. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	27
3.1.1.8. Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği	28
3.1.2. Çevre ve Orman Bakanlığı	28
3.1.3. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ)	28
3.1.3.1. Kralkızı-Dicle Projesi (I. ve II. Merhale)	32
1. Kralkızı-Dicle I. Merhale	32
2. Kralkızı - Dicle II. Merhale	33
3.1.3.2. Batman II. Merhale Projesi	34
3.1.3.3. Aşağı Fırat Projesi	35
1. Aşağı Fırat I. Merhale	35
2. Aşağı Fırat II. Merhale	36
3.1.3.4. Suruç Ovası Pompaj Sulaması	37
3.1.3.5. Şanlıurfa-Bozova Pompaj Sulamaları	37
3.1.3.6. Adıyaman Çamgazi Projesi	38
3.1.3.7. Adıyaman-Kahta Projesi (Samsat Pompaj Sulaması)	38
3.1.3.8. Kayacık Projesi	39
3.1.3.9. Belkıs-Nizip Pompaj Sulaması	39
3.1.4. Özel İdare Çalışmaları	40
3.1.5. GAP İdaresi Başkanlığı	40
3.1.5.1. Harran Ovası'nda Sulamanın İlk Sonuçları	40
3.1.5.2. Tarımsal Araştırma Projesi	41
3.1.5.3. Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projesi ..	41
3.1.5.4. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Projesi	41
3.1.5.5. Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi ile Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Method ve Teknolojileri	41
3.1.5.6. Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi (İBY) Projesi	42

3.1.5.7. GAP Bölgesi'nde Hayvancılığın Geliştirilmesi Projesi	42
3.2. Enerji ve Madencilik Sektörleri	42
3.2.1. Enerji Sektörü	42
3.2.1.1. DSİ Genel Müdürlüğü	45
3.2.1.1.1. Ilısu Barajı ve HES	45
3.2.1.2. TEDAŞ Genel Müdürlüğü	46
3.2.1.3. TEİAŞ Genel Müdürlüğü	47
3.2.1.4. EÜAŞ Genel Müdürlüğü	47
3.2.2. Madencilik Sektörü	47
3.2.2.1. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)	57
3.3. Sanayi Sektörü	57
3.3.1. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	63
3.3.1.1. Organize Sanayi Bölgeleri	63
3.3.1.2. Küçük Sanayi Siteleri	64
3.3.2. Türkiye İş Kurumu	66
3.3.2.1. Aktif İşgücü Programları Projesi (AİPP)	66
3.4. Ulaştırma - Haberleşme Sektörü	66
3.4.1. Karayolları Genel Müdürlüğü	66
3.4.1.1. Gaziantep - Şanlıurfa Otoyolu	66
3.4.1.2. Şanlıurfa - Kızıltepe - Silopi Devlet Yolu	67
3.4.1.3. Diğer Yollar	67
3.4.2. Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMİ)	69
3.4.2.1. GAP Uluslararası Havalimanı	69
3.4.3. T.C. Devlet Demiryolları (TCDD) Genel Müdürlüğü	70
3.5. Turizm Sektörü	70
3.5.1. Kültür ve Turizm Bakanlığı	74
3.5.2. GAP İdaresi Başkanlığı	75
3.5.2.1. Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Projesi	75
3.6. Eğitim Sektörü	76
3.6.1. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)	77
3.6.2. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı	78
3.6.3. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM)	78
3.6.4. GAP İdaresi Başkanlığı	79
3.6.4.1. Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ÇATOM)	79
3.7. Sağlık Sektörü	81
3.7.1. Sağlık Bakanlığı	82
3.7.2. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı	86
3.7.3. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)	86
3.7.4. GAP İdaresi Başkanlığı	86
3.7.4.1. Halk Sağlığı Projesi	86
3.8. Diğer Kamu Hizmetleri	87
3.8.1. Kırsal ve Kentsel Altyapı	87
a) Kentsel Altyapı Durumu	87
b) Kırsal Altyapı Durumu	90
3.8.1.1. Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü	93
3.8.1.2. İller Bankası Genel Müdürlüğü	94
3.8.1.3. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü	95
3.8.1.4. GAP İdaresi Başkanlığı	95

3.8.1.4.1. Ceylanpınar Kanalizasyon Projesi	96
Tablo 3.8.1.4.2. Kahta Kanalizasyon Projesi	96
Tablo 3.8.1.4.3. Susuz Yerleşimlerin Sağlıklı İçme Suyuna Kavuşturulması	96
Tablo 3.8.1.4.4. Katı Atık Yönetimi Projesi	96
Tablo 3.8.2. Kırsal Alan Planlaması	96
Tablo 3.8.2.1. İçişleri Bakanlığı	96
Tablo 3.8.2.1.1. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi	96
Tablo 3.8.2.1.2. Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (Köydes)Projesi	97
Tablo 3.8.2.2. GAP İdaresi Başkanlığı	101
Tablo 3.8.2.2.1. Sürdürülebilir Kalkınma Programı	101
Tablo 3.8.2.2.2. AB - GAP Bölgesel Kalkınma Programı	103
Tablo 3.8.2.2.3. Merkez Köy ve Köye Dönüş Kırsal Kalkınma Projesi	107
3.9. Konut Sektörü	107
Tablo 3.9.1. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)	107
1997-2000	16
Tablo 14. Türkiye ve GAP Bölgesi'nde Gayri Safi İhale ve Kişî Başına Gelir (2001)	17
Tablo 15. GAP Master Planı'na Göre Proje Maliyeti ve Sektörel Nakdi Gereksinimler	18
Tablo 16. GAP'ta Yapılan Katma Değer Tabloları	19
Tablo 17. GAP Yatırımlarının 2007 Yılı İtibarıyla Sektörel Dağılımı	20
Tablo 18. Ben Karmı Kurumunun Toplam GAP Yatırımları İçindeki Payı (%)	21
Tablo 19. GAP Bölgesi'nde Konut Sulama Birlikleri (SBİ)	23
Tablo 20. GAP Bölgesi 2005 Yılı Traktör Sayısı	24
Tablo 21. Tarım ve Köy İşleri Bk. Teşkilatlarına ve Destekleme Gnl.Md. Faaliyetleri	25
Tablo 22. Projelerin Fiziki Gerçekleşme Durumları (1998-2006)	28
Tablo 23. GAP'ta Mevcut Sulamalar	29
Tablo 24. GAP'ta İnşa Halindeki Sulamalar	29
Tablo 25. Hükümetlerarası İkili İşbirliği Çerçevesinde Yapılması Planlanan GAP Sulamaları	30
Tablo 26. Dİİ Genel Md. GAP Bölgesi 2007 Yılı Yatırımları	31
Tablo 27. Örnek Alanı Haran Ovası'nda Sulama Sonucu Ortaya Çıkan Gayriselül Tarımsal Üretim Değeri (GSÜD) ve Katma Değerler	40
Tablo 28. GAP Enerji Projelerinde Fiziki Gerçekleşme Durumu (2006 Sonu)	43
Tablo 29. GAP Kapsamındaki BES'lerin Kümülatif Elektrik Üretimi	43
Tablo 30. GAP'ın Hidroelektrik Getirisi (2006)	44
Tablo 31. Enerji Üretimi'nde Türkiye-GAP Karşılaştırması	44
Tablo 32. GAP Bölgesi'nde İller İtibarıyla Elektrik Tüketim Miktarları, 2002	46
Tablo 33. GAP Bölgesi'nde İller İtibarıyla Elektrik Tüketim Miktarları, 2006	46
Tablo 34. GAP Bölgesi Maden ve Enerji Kaynakları	47
Tablo 35. TPAO Faaliyetleri	57
Tablo 36. GAP Bölgesi'nde Mevcut Sanayi Tesisleri (2006 Yılı)	58
Tablo 37. Yıllar İtibarıyla GAP Bölgesi'nde Sanayi İşletmeleri ve İşletim Sayısı	58
Tablo 38. GAP Bölgesi Yatırım Teşviklerinin Bölge Sayısı İtibarıyla Türkiye İçindeki Payı	59
Tablo 39. GAP Bölgesi Yatırım Teşviklerinin Toplam Yatırım Değeri İtibarıyla Bölge Sayısı ve İşletim Durumlarına Göre Dağılımı	59
Tablo 40. GAP Bölgesi Teşvikli Yatırımların Yatırım Türleri İtibarıyla İller Dağılımı	60

Tablo 1: GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı	3
Tablo 2: GAP Bölge Kalkınma Planı Temel Öngörülerini	6
Tablo 3: Plan Dönemine İlişkin Temel Öngörüler	8
Tablo 4: GAP Bölgesi'nde Kentsel ve Kırsal Nüfus	9
Tablo 5: GAP İlleri 1990-2000 Kent, Kır ve Toplam Yıllık Nüfus Artış Hızları	9
Tablo 6: Nüfusa İlişkin Seçilmiş Göstergeler, 2000	10
Tablo 7: 2000 Yılında GAP İlleri'nin Bölge Nüfusu İçindeki Payları	11
Tablo 8: Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü, 2000	12
Tablo 9: Bebek Ölüm Hızı ve Doğurganlık Hızı, 2000	13
Tablo 10: Yerleşim Yerlerine Göre İllerin Aldığı Göç, 1995-2000	14
Tablo 11: Yerleşim Yerlerine Göre İllerin Verdiği Göç, 1995-2000	15
Tablo 12: İllerin Aldığı ve Verdiği Göç, 1995-2000	15
Tablo 13: Bölgelere Göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Aldığı ve Verdiği Göç, 1995-2000	16
Tablo 14: Türkiye ve GAP Bölgesi'nde Gayri Safi Hasıla ve Kişi Başına Gelir (2001)	17
Tablo 15: GAP Master Planı'na Göre Proje Maliyeti ve Sektörel Nakdi Gerçekleşmeler	18
Tablo 16: GAP'a Yapılan Kamu Yatırım Tahsisleri	19
Tablo 17: GAP Yatırımlarının 2007 Yılı İtibariyle Sektörel Dağılımı	20
Tablo 18: Bazı Kamu Kurumlarının Toplam GAP Yatırımları İçindeki Payı (%)	21
Tablo 19: GAP Bölgesi'nde Kurulan Sulama Birlikleri (SB).....	23
Tablo 20: GAP Bölgesi 2005 Yılı Traktör Sayısı.....	24
Tablo 21: Tarım ve Köyişleri Bk. Teşkilatlanma ve Destekleme Gn.Md. Faaliyetleri	25
Tablo 22: Projelerin Fiziki Gerçekleşme Durumları (1998-2006).....	28
Tablo 23: GAP'ta Mevcut Sulamalar	29
Tablo 24: GAP'ta İnşa Halindeki Sulamalar	29
Tablo 25: Hükümetlerarası İkili İşbirliği Çerçevesinde Yapılması Planlanan GAP Sulamaları	30
Tablo 26: DSİ Genel Md.GAP Bölgesi 2007 Yılı Yatırımları	31
Tablo 27: Örnek Alan Harran Ovası'nda Sulama Sonucu Ortaya Çıkan Gayrisafi Tarımsal Üretim Değeri (GSÜD) ve Katma Değerler	40
Tablo 28: GAP Enerji Projelerinde Fiziki Gerçekleşme Durumu (2006 Sonu)	43
Tablo 29: GAP Kapsamındaki HES'lerin Kümülatif Elektrik Üretimi	43
Tablo 30: GAP'ın Hidroelektrik Getirisi (2006)	44
Tablo 31: Enerji Üretiminde Türkiye-GAP Karşılaştırması	44
Tablo 32: GAP Bölgesi'nde İller İtibariyle Elektrik Tüketim Miktarları, 2002.....	46
Tablo 33: GAP Bölgesi'nde İller İtibariyle Elektrik Tüketim Miktarları, 2006.....	46
Tablo 34: GAP Bölgesi Maden ve Enerji Kaynakları	47
Tablo 35: TPAO Faaliyetleri	57
Tablo 36: GAP Bölgesi'nde Mevcut Sanayi Tesisleri (2006 Yılı)	58
Tablo 37: Yıllar İtibariyle GAP Bölgesi'nde Sanayi İşletmeleri ve İstihdam Sayısı	58
Tablo 38: GAP Bölgesi Yatırım Teşviklerinin Belge Sayıları İtibariyle Türkiye İçindeki Payı	59
Tablo 39: GAP Bölgesi Yatırım Teşviklerinin Toplam Yatırım, Döviz Kullanımı, Belge Sayısı ve İstihdam Durumlarına Göre Dağılımı	59
Tablo 40: GAP Bölgesi Teşvikli Yatırımların Yatırım Tutarları İtibariyle İllere Dağılımı	60

Tablo 41: KOBİ Teşviklerinin 5 yıllık Türkiye ve Bölge Karşılaştırması	60
Tablo 42: İl Bazında İhracat.....	61
Tablo 43: İl bazında İthalat.....	62
Tablo 44: 2005 Yılında GAP Bölgesi'nden Yapılan İhracatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı	62
Tablo 45: İstatistik Amaçlı Bölge Sınıflaması Düzey 2'ye Göre İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı, 2004-2005	63
Tablo 46: İl Bazında Organize Sanayi Bölgelerinin Durumu	64
Tablo 47: İl Bazında Küçük Sanayi Sitelerinin Durumu	65
Tablo 48: Bölge'deki Demiryolları Hat Uzunlukları	70
Tablo 49: Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Sivil Mimarlık Örnekleri, 2007	71
Tablo 50: Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Dini Mimarlık Örnekleri, 2007	71
Tablo 51: Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Sit Alanları, 2007	72
Tablo 52: Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Ticaret Yapıları, 2007	72
Tablo 53: Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Su Mimarisi Örnekleri, 2007	72
Tablo 54: Konaklama Tesis Kapasiteleri-2005.....	73
Tablo 55: GAP Bölgesi'nde Yer Alan Turizm İşletme ve Belediye Belgeli Tesislere Geliş Sayıları ve Geceleme Süreleri, 2006.....	73
Tablo 56: Turizm İşletme ve Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranı (%), 2006	73
Tablo 57: Kültür ve Turizm Bakanlığı Projeleri, 2006.....	74
Tablo 58: GAP Bölgesi'nde İllere Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (2006-2007 Öğretim Yılı)	76
Tablo 59: Milli Eğitim Bakanlığının 2006 Yılı Yatırım Programı'nda Yer Alan Projeler.....	77
Tablo 60: Dicle Üniversitesi	78
Tablo 61: Harran Üniversitesi	78
Tablo 62: Gaziantep Üniversitesi	78
Tablo 63: GSGM'nin Yatırım Programında Yer Alan Projeler,2006 Sonu.....	78
Tablo 64: GAP Bölgesi Sağlık Kurumları, 2006	81
Tablo 65: 10.000 Nüfusa Düşen Yatak Sayısı ve Yatak İşgal Oranı, 2006	81
Tablo 66: Sağlık Bakanlığına Bağlı Hastanelerdeki Personel Durumu, Aralık 2006..	82
Tablo 67: Sağlık Bakanlığı, İnşaat Halindeki Hastaneler, 2007	85
Tablo 68: Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) İnşaat Halindeki Hastaneler, 2006	86
Tablo 69: Topluma Dayalı Ana-Çocuk Sağlığı Projesi Kapsamında Ulaşılan Kadın ve Çocuk Sayısı, Ağustos 2007.....	87
Tablo 70: GAP Bölgesi Köy İçmesuları	90
Tablo 71: İçme Suyu Durumu (Nüfus ve Ünite Oranları).....	91
Tablo 72: Şebekeli ve Çeşmeli İçmesuyu Sistemlerinin Durumu, 2006.....	91
Tablo 73: GAP Bölgesi Köy Yolları Durumu - Öncelikli Yol Vasfına Göre	92
Tablo 74 : GAP Bölgesi Köy Yolları Durumu - Hizmet İçi Yol Dağılımı	92
Tablo 75 : DSİ Genel Müdürlüğü'nün Yürüttüğü İçmesuyu Projeleri	93
Tablo 76: İller Bankası'nın 2007 yılında GAP'ta Yürüttüğü İşler	94
Tablo 77: Haziran 2007 İtibariyle GAP Bölgesi Kadastro Sonuç Bilgileri.....	95
Tablo 78: Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi 2006 Yılı Ödenekleri.....	97
Tablo 79: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İlleri İçin Yapılan Çalışmalar	98

Tablo 80: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İllerine 2005 Yılında Aktarılan Ödenekler(YTL).....	98
Tablo 81: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İllerine 2006 Yılında Aktarılan Ödenekler(YTL).....	99
Tablo 82: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İllerine 2007 Yılında Aktarılan Ödenekler (YTL).....	100
Tablo 83 : Hibeye Hak Kazanan Kuruluşlar ve Projeler.....	106
Tablo 84: TOKİ Konut Uygulamaları.....	107

Grafikler Dizini

	Sayfa
Grafik 1: Seçilmiş Nüfus Göstergeleri, 2000	10
Grafik 2: GAP İlleri'nin Bölge Nüfusu İçindeki Payı, 2000	11
Grafik 3: Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü, 2000	12
Grafik 4: Bebek Ölüm Hızı, 2000	13
Grafik 5: Doğurganlık Hızı, 2000	14
Grafik 6: Bölgelere Göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Aldığı Göç, 1995-2000	16
Grafik 7: Bölgelere Göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Verdiği Göç, 1995-2000	17
Grafik 8: GAP Yatırım Tahsislerinin Türkiye İçindeki Payı (%).....	18
Grafik 9: GAP Bölgesi Teşvikli Yatırımların Yıllar İtibariyle Değişimi	60
Grafik 10: GAP Bölgesi Belediyelerinin İl, İlçe ve Belde Dağılımı	88

1. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

1.1.GİRİŞ

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sahip olduğu kaynakları değerlendirerek bu yörede yaşayan insanların gelir düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmeyi, bölgelerarası farklılıkları gidermeyi ve ulusal düzeyde ekonomik gelişme ve sosyal istikrar hedeflerine katkıda bulunmayı amaçlayan, aynı zamanda ülkemizi uluslararası alanda markalaştıran son derece önemli ve kapsamlı bir projedir.

GAP, başlangıçta bölgenin su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesine dayanan bir program olarak ele alınmış; Fırat ve Dicle Havzası'nda sulama ve hidroelektrik enerji üretimine yönelik 13 proje paketinin toplamı olarak planlanmıştır. Bu projelerle 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ve 1.82 milyon hektar alanda sulama şebekesi yapımı öngörülmüştür. GAP, 1989 yılında Master Plan'ın hazırlanması ile tarım, sanayi, ulaştırma, eğitim, sağlık, kırsal ve kentsel altyapı yatırımlarını da içine alan entegre bir bölgesel kalkınma projesine dönüşmüştür. 2002 yılında hazırlanan GAP Bölge Kalkınma Planı ve DSİ Genel Müdürlüğü'nün GAP Programı'nda ise 1.82 milyon ha alanın sulanması hedeflenmiştir.

Aynı yıl, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı kurulmuş ve bölgesel kalkınmanın planlanması, çeşitli sektörlerde farklı kuruluşlar tarafından yürütülmekte olan GAP yatırımlarının yönlendirilmesi, izlenmesi ve kuruluşlararası koordinasyonun sağlanması ile görevlendirilmiştir.

1990'larda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak Güneydoğu Anadolu Projesi uygulamalarında da sürdürülebilir kalkınma felsefesi benimsenmiş ve bu çerçevede insani gelişme, katılımcılık, eşitlik ve adalet ilkeleri temel alınmıştır. GAP, bugün, su kaynakları geliştirme programının yanısıra tüm sektörlerdeki yatırımları da içine alan, sürdürülebilir insani kalkınmaya dayalı entegre bir bölgesel kalkınma projesi olarak uygulanmaktadır.

2000'li yıllara gelindiğinde, GAP Master Planı'nın yapımından sonra Bölge'de ve Türkiye'de plan kapsamındaki varsayımlara uymayan önemli gelişmeler meydana geldiği ve özellikle kamu kesiminin finansal sorunları nedeniyle plan hedeflerinden önemli ölçüde sapma olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, dünyada yeni kalkınma anlayışı ve kavramları ön plana çıkmış ve bölge kalkınmasına farklı bir yaklaşım getirecek yeni bir plan hazırlanması ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede GAP İdaresi, GAP Bölge Kalkınma Planı'nı hazırlamıştır.

GAP'ın temel hedefleri, Güneydoğu Anadolu Bölgesi halkının gelir düzeyi ve hayat standardını yükselterek bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak; kırsal alandaki verimliliği ve istihdam imkanlarını artırarak sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmaktır.

1.3 GAP'IN GELİŞİM AŞAMALARI

1.3.1. GAP SU KAYNAKLARI GELİŞTİRME PROJESİ

Fırat Havzası ve Dicle Havzası projesi olmak üzere iki bölgede gerçekleştirilen GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı kapsamında 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali yapımı gerçekleştirilmiştir. Yatırımların toplamı yaklaşık 1.54 milyar dolar olup, bu yatırımların 1.2 milyar doları elektrik enerjisi üretimini planlanmıştır. Ayrıca, program kapsamında Fırat ve Dicle Havzası'nda 1.82 milyon ha sulama alanı oluşturulmuştur.

1.2. GAP'IN TARİHÇESİ

Türkiye'nin sahip olduğu su kaynaklarından yararlanılması fikri Atatürk döneminde ortaya konmuş ve ilk adımlar atılmıştır. 1936 yılında Atatürk'ün emriyle Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ) kurulmuştur. EİEİ, ülkenin sahip olduğu su kaynaklarından elektrik enerjisi üretilmesi için "Keban Projesi" ile ilgili keşif etütlerine başlamış ve Fırat Nehri'nde incelemeler yapmak üzere Palu, Pertek, Keban Boğazı, Kömürhan, Karakaya ile Kemaliye'de birer rasat istasyonu kurmuştur. 1938 yılında Keban Boğazı'nda jeolojik ve topografik etütler yapılmış; 1950-1960 yılları arasında Fırat ve Dicle üzerinde sondaj çalışmalarına ağırlık verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı ve savaş sonrası ekonomik güçlükler çalışmaları uzun süre aksatmış, daha sonra yeni ihtiyaçların ortaya çıkması üzerine 1954 yılında Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu dönemde Türkiye'de havza çalışmaları yapılması fikri oluşmuş ve ülke 26 havzaya ayrılarak etüt ve planlama faaliyetlerine başlanmıştır. Çalışmaların verimli olabilmesi için yerel organizasyonlara gidilmesi benimsenmiştir. 1961 yılında Diyarbakır'da kurulan DSİ Fırat Planlama Amirliği'nce Fırat Havzası'nda su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesiyle ilgili ilk çalışmalar yürütülmüş, 1964 yılında Fırat Havzası'nın sulama ve enerji potansiyelini belirleyen "Fırat Havzası İstikşaf Raporu" geliştirilmiştir.

1968 yılında Aşağı Fırat Havzası'nda önerilen depolama tesisleri ve hidroelektrik santraller fizibilite aşamasında, sulama tesisleri de master plan aşamasında bir yerli-yabancı firmalar grubuna ihale edilmiş ve bu çalışmalar 1970 yılında tamamlanmıştır. Diğer yandan Dicle Havzası için de aynı paralelde çalışmalar DSİ Diyarbakır Bölge Müdürlüğü'nce sürdürülmüştür. Böylece, Aşağı Fırat Havzası ile Dicle Havzası'ndan ne şekilde faydalanılacağı açıklık kazanmış ve 1977 yılında bu iki havza için düşünülen projelerin birleştirilerek "Güneydoğu Anadolu Projesi" olarak adlandırılması benimsenmiştir.

Bölge'deki sosyo-ekonomik koşulların topyekün iyileştirilmesi düşüncesi ve su kaynaklarının geliştirilmesi ile sulamaların sağlayacağı değişimin bu geniş çerçevede ele alınması rasyoneli, bir bölgesel kalkınma projesi olarak ve entegre bir yaklaşımla projeyi ele almak gereğini ortaya çıkarmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin entegre bölgesel planlama çerçevesinde ele alınması, yürütülmekte olan faaliyetlerin koordinasyonunun sağlanması ve yönlendirilmesi görevi 1986 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) verilmiştir.

DPT Müsteşarlığı 1988 yılında, GAP'ı entegre ve çok sektörlü bir sosyo-ekonomik kalkınma projesi olarak ele almak amacı ile GAP Master Plan çalışmasını başlatmıştır. 1989 yılında tamamlanan bu çalışma kapsamında, proje için muhtemel yönetim sistemleri ve alternatifleri de ele alınmıştır.

Bölge'de yapılacak uygulamaların çok kapsamlı olması nedeniyle planlama, projelendirme, uygulama ve izleme-değerlendirme fonksiyonlarının bütünlük içinde gerçekleştirilmesini ve bölgesel kalkınmanın hızlandırılmasını sağlamak amacıyla, 6 Kasım 1989 tarih ve 20334 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı kurulmuştur.

1.3 GAP'IN GELİŞME AŞAMALARI

1.3.1. GAP SU KAYNAKLARI GELİŞTİRME PROGRAMI

Fırat Havzası ve Dicle Havzası projeleri olmak üzere iki gruptan oluşan GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı kapsamında 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali inşaatı öngörülmüş, projenin tamamlanması sonucunda 1.84 milyon hektar alanın sulanması ve yılda 27 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretilmesi planlanmıştır. Ayrıca münferit projeler kapsamında 7 baraj ve 1 HES'in yapımı yer almıştır.

Tablo 1: GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ GAP

KURULU GÜÇ	:	7 476 MW	BARAJ ADEDİ	:	22
ENERJİ ÜRETİMİ	:	27 345 GWh	HES ADEDİ	:	19
SULAMA ALANI (ha)	:	1.720.921			(Münferit Projeler hariç)

FIRAT HAVZASI

Proje ve Üniteleri	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi GWh	Sulama Alanı (ha)	Proje Durumu
1.KARAKAYA PROJESİ Karakaya Barj. ve HES	1.800 1.800	7.354 7.354	-	İşletme
2.AŞAĞI FIRAT PROJESİ Atatürk Barajı ve HES Şanlıurfa HES	2.450 2.400 50	9.024 8.900 124	719.849	İşletme İşletme İşletme
Ş.Urfa Tüneli ve Sulamaları: A-Ş.Urfa-Harran Ovası Sulamaları			136.752 14.668	İnşa-İşletme İnşa
B-Mardin-Ceylanpınar (Yükarı HarranOvası Sulamaları)		6.065	7.390	İnşaat
Cazibe Sulamaları		94.929		Kati Pr.
C-Mardin-Ceylanpınar Pomp.Sul.			118.264	Planlama
Mardin-Ceylanpınar YAS Sul.			104.589	İnşaat
Siverek-Hilvan Pom.Sul. Bozova Pompaj Sul. Bozova Pompaj Sul. İklim			188.778 39.745 8.669	Ön İnceleme Kati Pr. İşletme
3.SINIR FIRAT PROJESİ Birecik Barajı ve HES Karkamış Bar. ve HES	852 672 180	3.168 2.516 652	-	İşletme İşletme
4.SURUÇ YAYLAK PROJ. Yaylak Ova Sul. Suruç Ova Sul.			113.136 18.322 94.814	İşletme Prj.Yapılıyor
5.ADIYAMAN-KAHTA PROJ. Çamgazi Bar. ve Sul. Gömlücan Bar. ve Sul. Koçali Bar. HES ve Sul. Sırtınış Bar. ve HES Fatopaşa HES Büyükkay B. HES ve Sul. Kabta Bar. ve HES Atatürk Barajı Gölüden Samsat Pompaj Sulamaları	195 40 28 22 30 75	509 120 87 47 84 171	78.394 3.811 4.189 6.868 21.605 12.322	İnşa İşletme Master Plan Master Plan Master Plan Master Plan
6.ADIYAMAN-GÖKSU-ARABAN Çataltepe Bar. Gölbasi,Abbasiye,Araban,Beini-Keysan-Kozlin,Yavuzeli,İncesu Pazarlık Sulamaları Erkenek HES	7 7	43 43	71.596 71.596	Planlama Ön İnceleme Ön İnceleme
7.GAZİANTEP PROJESİ Hamcağız Bar. ve HES Kayacık Barajı ve Sul. Kemlin Barajı ve Sul. Seve Barajı Sulamaları Belkas-NizipPom. Sul. Birecik B. Göl. Pom. Bayramlı Regülâtör ve Sul.			144.064 6.945 18.800 1.200 3.088 1.400 11.925 95.976 4.730	İşletme İnşa İşletme Planlama İnşa İnşa Kati Pr. Planlama
TOPLAM	5.304	20.098	1.127.839	
MÜNFERİT PROJELER Nusaybin Sulamaları Çağcağ HES Akkakale YAS Sulamaları Ceylanpınar YAS Sula. Hacıhalı Projesi Dumluca Projesi Beini Barajı ve Sul. Arđıl Barajı ve Sul. Nusaybin Çağcağ 2. Merhale Pr. Bozova-Merkez Pom. Sul. Paşabağ Sulamaları Çermik-Kale Projesi	14 14	42 42	62.830 8.600 10.255 9.000 2.080 1.860 2.820 3.535 9.170 1.080 400 14.030	İşletme İşletme İşletme İşletme İşletme Planlama Planlama Planlama İşletme İşletme İşletme Planlama

DİCLE HAVZASI

Proje ve Üniteleri	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi GWh	Sulama Alanı (ha)	Proje Durumu
8.DİCLE-KRALKIZI PROJESİ Kralçızı Barajı ve HES Dicle Barajı ve HES Dicle Sağ Sahil Caz. Sul.	204 94 110 -	444 146 296 -	130.159 -	İşletme İşletme Kati Proje İnşa
Dicle Sağ Sahil Pom. Sul. (P,-P ₁) Dicle Sağ Sahil Pom.Sul. (P ₁) Dicle Sağ Sahil Pom.Sul. (P,-P ₁)	- - -	- - -	52.943 1.336 6.692 16.393 7.845 44.950	İnşa İşletme Programda Programda
9.BATMAN PROJESİ Batman Barajı ve HES Batman Sol Sahil Sulamaları Batman Sağ Sahil Caz. Sul.	198 198 - -	483 483 - -	37.351 -	İşletme İnşa İşletme İnşa
10.BATMAN-SILVAN PROJESİ Silvan Barajı ve HES Kayser Barajı ve HES Dicle Sol Sahil Caz. Sul. Dicle Sol Sahil Pom. Sul.	240 150 90 - -	964 623 341 - -	248.372 -	Planlama Master Plan Planlama Planlama
11.GARZAN PROJESİ Garzan Barajı ve HES Garzan Sulamaları	90 90 -	315 315 -	60.000 60.000	Ön İnceleme Ön İnceleme
12.İLİSU PROJESİ İlisu Barajı ve HES	1.200 1.200	3.833 3.833	-	İnşa
13.CİZRE PROJESİ Cizre Barajı ve HES Nusaybin-Cizre-İlil Sul. Silopi Ovası Sulamaları	240 240 - -	1.208 1.208 - -	121.000 89.000 32.000	Planlama Ön İnceleme Ön İnceleme
TOPLAM	2.172	7.247	593.882	
MÜNFERİT PROJELER Deveçifti Projesi Silvan I. ve II. Ks. Sul. Nerdül Sulamaları Çınar-Gökü Projesi Garzan Kozluk Sulamaları Çınar-Dilaver Sulamaları Ergani Projesi Dibni Barajı ve HES	- - - - - - - 81	- - - - - - - 265	56.436 10.600 8.790 2.740 4.234 3.973 4.350 1.861 19.888	İşletme İşletme İşletme İşletme İşletme Planlama Kati Proje Planlama

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

(*) Münferit Projeler toplam 119 266 ha olup GAP kapsamında incelenmediğinden toplamlarda dikkate alınmamıştır.

1.3.2. ENTEGRE PROJE YAKLAŞIMI

Güneydoğu Anadolu'da çok geniş alanların sulamaya açılmasıyla başlayacak olan büyük değişim Bölge'nin sosyal ve ekonomik bütün sektörlerini etkileyecektir. İlk aşamada Bölge ekonomisinin sanayi, ticaret, ulaştırma gibi tarım dışı sektörlerinin tarımsal üretimdeki artıştan doğrudan etkilenmesiyle başlayacak olan değişim, ikinci aşamada tarım dışı sektörlerin birbirinden etkilenmeleriyle de birçok boyut kazanacaktır. Tarımda sulamayla başlayıp, sanayi ve giderek hizmetlere yayılacak olan bu zincirleme reaksiyon bir yandan çok değişik konularda geniş yatırım ve gelişme olanakları yaratırken, diğer yandan da sosyal ve fiziki altyapıda önemli ihtiyaçlar doğuracaktır.

Yatırımlarda etkinliğin ve sosyo-ekonomik kalkınmanın sağlanması, birbirlerini tamamlayıcı nitelikteki yatırımların zaman ve mekan itibarıyla koordineli bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu amaçla hazırlanan GAP Master Planı Nisan 1989'da tamamlanmıştır.

1.3.3. 1989 GAP MASTER PLANI

Bölge kalkınmasının çerçevesini çizen GAP Master Planı, özellikle su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesini mali ve teknik kapasiteleri de dikkate alarak bir takvime bağlamış; bu değişimin ekonomik ve sosyal sektörlerde uyacağı gelişmeyi, yaratacağı istihdamı, bunun getireceği nüfus büyüklüğü ile bu nüfusun kentler ve kırsal alanlarla muhtemel dağılımını saptamış; eğitim ve sağlık hizmetleriyle konut ve kentsel altyapı ihtiyaçlarını makro düzeyde belirlemiş ve yıllara göre finans ihtiyacını ortaya koymuştur. GAP Master Planı, çeşitli kamu kuruluşlarının kalkınma çabalarının bütünleştirilmesi ve eşgüdümlendirilmesini kolaylaştıran ve Bölge gelişmesinin alması gereken seyir ve alt ölçeklerde üretilecek plan, program ve projeler için de bir rehber niteliği taşımaktadır.

GAP Master Planı'nda plan dönemi başlangıcı olarak kabul edilen 1985 yılında, GAP'ta kişi başına düşen Gayrisafi Bölgesel Hasıla'nın (GSBH), Türkiye kişi başına düşen Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) % 47'si düzeyinde olduğu tahmin edilmiştir. GAP Master Planı'nda maksimum gelişme senaryosuna göre, GSBH'nın yılda % 7.7 oranında artması öngörülmektedir.

Master Plan Hedefleri

- 1.7 milyon hektar alanın sulanması (Daha sonra sulanacak alan 1.82 milyon ha olarak hedeflenmiştir.)
- Yılda 27 milyar kilovatsaat hidroelektrik enerji üretiminin sağlanması
- Kişi başına gelirin % 209 oranında artması
- 3.8 milyon kişiye istihdam olanağı sağlanması
- GSBH'da % 445 artış sağlanması

1.3.4. SÜRDÜRÜLEBİLİR İNSANİ GELİŞME

GAP, insanı merkez alan bir bölgesel kalkınma projesidir. Tüm kamu kaynaklı yatırımlar eşit, adil, erişilebilir, sürdürülebilir bir kalkınmanın aracıdır. Asıl hedef insan mutluluğudur.

Sürdürülebilir insani gelişme; doğal ve beşeri kaynakların optimum kullanımı yoluyla, gelecek kuşakların olanakları tüketilmeden, halkın tercih ve potansiyelinin eksiksiz bir biçimde hayata geçirilebileceği bir ortamın yaratılmasını ifade etmektedir. Bu çerçevede toplum, ekonomi, kültür, kalkınmada adillik, kadın-erkek eşitliği, eğitim, sağlık, fiziksel planlama, tarım ve çevre ile ilgili konular dikkate alınmakta, bütün bu konuların merkezinde ise insan bulunmaktadır.

GAP, Bölge'nin doğal kaynaklarının akılcı kullanımı ve yönetimi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve ulusal kaynakların rasyonel tahsisi ile Bölge'de sürdürülebilir insani gelişmeyi gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Proje bölgesi ile Türkiye'nin daha gelişmiş bölgeleri arasındaki farkı ortadan kaldırmayı ve eşitlikçi bir gelişmeye katkıda bulunmayı öngören GAP'ta sosyal, çevresel, kültürel araştırmalar ve bunlara dayalı uygulamalar da bu anlamda en önemli bileşenlerdir.

Sürdürülebilirlik kavramının uluslararası kalkınma konularının gündemine girmesiyle birlikte her ülke, özel koşullarından hareketle, kendi sürdürülebilir kalkınma ölçütlerini belirlemek durumunda kalmıştır. Türkiye'nin bu alandaki gereksinimlerini belirlemek amacıyla 1995 yılı Mart ayında GAP İdaresi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile birlikte Şanlıurfa'da bir seminer gerçekleştirmiştir. GAP Bölgesi'nin kalkınma süreciyle ilgili kesimlerin ve temsilcilerin yer aldığı, etkin bir danışma ve katılım sürecinin sağlandığı bu seminerde gerek seminerin sonuçlarına gerekse GAP Master Planı'nın amaç ve öngörülerine dayanarak, kalkınma süreci için "sürdürülebilirlik" bağlamında aşağıdaki hedefler benimsenmiştir:

1. Bölge'deki ekonomik koşulları mümkün olan en ileri düzeyde geliştirecek şekilde yatırımların artırılması,
2. Sağlık ve eğitim hizmetlerinin ülke düzeyine ulaşacak biçimde geliştirilmesi,
3. Yeni istihdam olanaklarının yaratılması,
4. Kentlerde yaşam kalitesi ile kentsel ve toplumsal altyapının, daha sağlıklı kentsel çevreler yaratılmasına olanak tanıyacak biçimde iyileştirilmesi,
5. Kırsal altyapının sulamada optimal gelişmeye olanak tanıyacak biçimde tamamlanması,
6. Bölge içi ve bölgeler arası ulaşılabilirliğin artırılması,
7. Mevcut ve yeni kurulacak sanayilerin altyapı gereksinimlerinin karşılanması,
8. Suyun, toprağın, havanın ve bunlarla ilintili eko-sistemlerin öncelikli olarak korunması,
9. Karar alma ve proje uygulanmasında halk katılımının geliştirilmesi.

GAP çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenleri ise sosyal sürdürülebilirlik, tarımsal sürdürülebilirlik, ekonomik geçerlilik, fiziksel ve mekansal sürdürülebilirlik ile çevresel sürdürülebilirlik olarak ifade edilmiştir. Çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik doğal kaynakların sürdürülebilirliğine, çevre ve kültürel mirasın korunmasına bağlıdır. Ekonomik geçerlilik verimli ve etkin projelerin uygulanması, istihdam olanakları, ekonomik gelişme ve özel sektör katılımı ile çok yakından ilgilidir. Sosyal sürdürülebilirlik ise katılımcılık, eşitlik, adillik ve insan kaynaklarının gelişimi ilkelerinin benimsenmesi ile sağlanabilmektedir.

Diğer yandan, sürdürülebilir kalkınma kamu sektörü ile birlikte özel sektör ve halk katılımından oluşan bir tabana dayalıdır: Kamu yatırımları sürdürülebilir kalkınmada gerekli altyapıyı oluşturmak, özel sektör ağırlıklı olarak sanayi yatırımlarını gerçekleştirmek, halk ise planlamadan uygulamaya kadar her alanda gelişmenin içinde olmak durumundadır.

Sürdürülebilir insani gelişme kavramının GAP literatürüne girmesiyle birlikte proje, ağırlıklı bir biçimde çevresel ve insani boyutları da kapsamına almış ve temel hedef olarak da Bölge insanının yaşam kalitesinin yükseltilmesini benimsemiştir. Bu yaklaşım ile ekonomik büyümeye yönelik fiziksel yatırımlar da dahil tüm proje ve uygulamalar insani gelişmeye yaptığı katkı açısından değerlendirilmektedir.

1.3.5. GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

GAP Master Planı'nın yapımından sonra Bölge'de ve Türkiye'de plan kapsamındaki varsayımlara uymayan önemli gelişmeler meydana gelmiş ve özellikle 1990'ların ikinci yarısından itibaren derinleşen kamu kesiminin finansal sorunları nedeniyle plan hedeflerinden

önemli ölçüde saptmıştır. Ayrıca, çevre konularına duyarlılık artmış, katılımcılık, kalkınmanın sürdürülebilirliği, cinsiyet dengeli kalkınma gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Tüm bu nedenlerle, Bölge kalkınmasına farklı bir yaklaşım getirecek yeni bir plan hazırlanması ihtiyacı doğmuştur.

Diğer yandan, Haziran 1998’de alınan Bakanlar Kurulu kararı ile GAP’taki tüm yatırımların tamamlanması için 2010 hedef yılı olarak belirlenmiş ve GAP’ın tüm sektörel bileşenleriyle birlikte öngörülen tarihte tamamlanması için gerekli koordinasyon ve planlama çalışmalarını yapma görevi GAP İdaresi’ne verilmiştir. Böylece, 1989 yılından farklı olarak, insani gelişmeyi öncelikli hedef kabul eden GAP Bölge Kalkınma Planı (BKP), sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda ve çeşitli kesimlerden paydaşların etkin katılımıyla hazırlanmıştır. Plan, aynı zamanda uygulanacak projeleri kapsayan eylem planını da içermektedir. Hazırlanan GAP Bölge Kalkınma Planı 6.11.2002 tarihli ve 2002/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir.

Plan’ın hazırlanması sürecinde paydaşların talepleri doğrultusunda üç temel amaç belirlenmiştir. Bunlar; “kalkınma altyapılarının geliştirilmesi ve çevrenin korunması”, “insan kaynaklarının geliştirilmesi” ve “Bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması”dır. Bölge Kalkınma Planı bu amaçlar çerçevesinde hazırlanmıştır.

BKP, GAP Master Planı’nda ve daha sonraki çalışmalarda belirlenen yatırımların ve projelerin tümünün 2010 yılı itibariyle gerçekleşmesini öngörmekte ve yeni Kalkınma Planı’nın çıkış noktalarını oluşturan insan odaklılık, katılımcılık, sürdürülebilirlik, insani gelişme ve toplumsal gelişme gibi ilkeleri ön plana çıkarmaktadır. Plan, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum, kamu maliyesindeki darboğazlar ve teknolojik kısıtlar gözönüne alınarak gerçekçi öngörülere dayanan bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

BKP’ye ilişkin başlıca temel göstergeler aşağıda özetlenmiştir. Yatırımlar ve hasılaya ilişkin değerler 1998 yılı fiyatlarıyla milyar dolar cinsinden verilmiştir.

Tablo 2: GAP Bölge Kalkınma Planı Temel Öngörülleri

	(Milyar Dolar)
Toplam Yatırımlar (2002-2010)	23.4
- Kamu Yatırımları	12.0
- Özel Yatırımlar	11.4
Bölgesel Hasıla	23.9
Toplam Sulama (brüt bin ha)	1505.3
Toplam İstihdam (bin kişi)	3 305.1
Nüfus (bin kişi)	8 601.8

Plan’ın Finansman İhtiyacı

2002-2010 dönemini kapsayan Plan’ın toplam kaynak ihtiyacı 1998 yılı fiyatlarıyla 23.4 milyar dolardır. Bu yatırımların 12 milyar dolarlık kısmının kamu kesimi kaynaklarından karşılanması; kalan 11.4 milyar dolarlık yatırımın da özel sektör tarafından yapılması öngörülmüştür.

Yatırım Öncelikleri

Bölge'ye sabit sermaye yatırımı olarak tahsis edilecek toplam kamu kesimi kaynaklarının % 54.2'sinin tarım kesimine, % 10.9'unun sanayi kesimine, % 6.2'sinin ulaştırma sektörüne, % 8.1'inin eğitime, % 4.3'ünün sağlık sektörüne ve % 16'sının altyapı ve diğer hizmetlere tahsisi planlanmıştır.

Bölge'nin sosyo-ekonomik yapısının değişim ivmesi kazanabilmesi, istihdam olanaklarının artırılması ve şimdiye kadar yapılmış yatırımların nemasının alınması açısından sulama yatırımlarına önem verilmiştir.

Halk sağlığını korumak ve yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla kentsel içme suyu ve kanalizasyon yatırımlarıyla arıtma tesisleri ve köy içme suyu teminine öncelik verilmiştir.

Toplumsal dönüşüm açısından eğitim ve sağlık tesislerinin önemi büyüktür. Plan'da yeni tesis yatırımları yanında, mevcutların yeterli donanıma kavuşturulmasına ve devam eden yatırımların tamamlanmasına dikkat edilmiştir.

Ayrıca, turizme yönelik altyapının iyileştirilmesi, kültür varlıklarının kurtarılması, korunması ve restorasyonuna yönelik yatırımlara önem verilmiştir.

Çevrenin korunmasına yönelik olarak toprak-su kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal koruma alanlarının oluşturulması ve yönetilmesi, yer altı sularının kirliliğe karşı korunması, hava kalitesinin korunmasını sağlayacak yönetim yapısının oluşturulması ile sanitasyon programlarının ve katı atık yönetiminin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir

Plan'ın Öngörülleri

1998 yılında 10.5 milyar dolar olan Gayri Safi Bölge Hasılası yıllık ortalama 7.8'lik bir büyüme hızı ile 2010 yılında yaklaşık 24 milyar dolara (1998 yılı fiyatlarıyla) ulaşacaktır.

Bölge'de 1998 yılında 1685 dolar olan Kişi Başına Gelir, yıllık ortalama % 6.4 oranında artarak 2010 yılında 3563 dolara ulaşacaktır. Böylelikle, Bölge Kişi Başına Geliri'nin ülke Kişi Başına Geliri'ne oranı 1998'de % 52 iken 2010 yılında % 62'ye yükselecektir.

2002-2010 döneminde 1.5 milyon hektarlık bir alan sulu tarıma açılacaktır.

2010 yılında Bölge nüfusu 8.6 milyon kişiye ulaşırken, kırsal nüfusun toplam nüfus içindeki payı % 37'den % 33'e düşecektir.

Plan döneminde yaklaşık 1 milyon 200 bin kişi daha çalışan nüfusa dahil edilecektir. Sağlanacak ek istihdamın % 58'i tarım sektöründe, % 32'si hizmet sektöründe ve kalan yaklaşık % 10'u da sanayi sektöründe değerlendirilecektir.

Tablo 3: Plan Dönemine İlişkin Temel Öngörüler

Sektörler	GAP Bölge Kalkınma Planı 2010 Yılı Hedefleri	Mevcut Durum (1998)
Makro-ekonomik Çerçeve		
Nüfus	8.6	6.2
Kişi Başına Gelir (\$)	3 563	1 186
Toplam İstihdam	3 305 100	2 105 700
Ek İstihdam	1 199 400	
Tarım	634 200	
Sanayi	124 800	
Hizmetler	440 400	
Tarım		
Sulama	1 505 300 ha	215 080 ha
Taşı Alan Islahı	265 600 ha	
Yukarı Havza Islahı	6 600 ha	
Bitkisel Üretim (ton)		
Pamuk Üretimi	2 036 766	1 116 273
Buğday Üretimi	2 377 972	1 520 807
Mısır Üretimi	1 031 144	47 504
Arpa	1 090 586	788 086
Yem Bitkileri (Kuru Ot)	341 944	40 000
Soya	76 570	48
Hayvancılık		
Süt Üretimi/yıl	1 217 457 ton/yıl	436 624 ton/yıl
Su Ürünleri		
Üretim	34 365 ton/yıl	2362 ton/yıl
Ormançılık		
Ağaçlandırma Alanı	217 000 ha	78400 ha (koru)
Sanayi Altyapısı		
OSB (ilave)	4 722 ha	
KSS (ilave)	2 400 ünite	
Enerji		
- İhsu ve Cizre Baraj ve HES	İhsu ve Cizre Baraj ve HES'in tamamlanması	Yatırım Programı
Eğitim		
İlköğretim Okullaşma Oranı	% 100	% 82.3
Okul Öncesi Eğitim	% 9.8	% 2.1
Sağlık		
Bebek Ölüm Hızı	Türkiye'nin 2010 düzeyine inmek	%o 60 - TR :%o 35
Hasta Yatağı Başına Nüfus	355 kişi/yatak	853 kişi/ yatak
İl ve İlçelerde	Kent Tipi Sağlık Ocakları Açmak	
Bölgesel Ulaşım		
	Şanlıurfa-Gaziantep Otoyolu	İnşa halinde
	Şanlıurfa-Diyarbakır:2x2 Böl.Yol	
	GAP Uluslararası Havaalanı	İnşa halinde
	Tüm Köy Yollarının Asfaltlanması	Asfalt Oranı: % 20

Tablo 4'de 1990 ve 2000 yıllarında GAP Bölgesi'nde ilçe übrleriyle kırsal ve kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki oranları gösterilmektedir. 1990 yılında Bölge'de toplam nüfusun % 56'sı kırsal, 2000 yılında bu oran % 63'e çıkmıştır.

Tablo 5: GAP İleri 1990-2000 Knt. Kırsal ve Toplam Yıllık Nüfus Artış Hızları (Binde)

	Köy	Şehir	Toplam
GAP	1.67	18.58	24.80
Türkiye	4.21	28.81	18.28

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Seyri ve Ekonomik Analizi, TÜİK

2. GAP BÖLGESİ VE SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ (TRC) SINIFLANDIRMASI DÜZEY 2'YE GÖRE GAP İLLERİ

<u>TRC 1</u>	<u>TRC 2</u>	<u>TRC 3</u>
Adıyaman	Diyarbakır	Batman
Gaziantep	Şanlıurfa	Mardin
Kilis		Siirt
		Şırnak

2.1 YÜZÖLÇÜMÜ VE NÜFUS

Türkiye'nin güneydoğusundaki 9 ili (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak) kapsayan alan GAP Bölgesi olarak anılmakta ve 75 193 km²'lik yüzölçümü ile ülkenin % 9.7'sini oluşturmaktadır.

2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre GAP Bölgesi'nin nüfusu yaklaşık olarak 6.6 milyon kişidir. Bu miktar ülke toplam nüfusunun % 9.7'sine tekabül etmektedir.

Tablo 4: GAP Bölgesi'nde Kentsel ve Kırsal Nüfus

İller	1990 *			2000		
	Nüfus	Şehir (%)	Köy (%)	Nüfus	Şehir (%)	Köy (%)
Adıyaman	510 827	43.48	56.52	623 811	54.33	45.67
Batman	344 121	56.57	43.43	456 734	66.60	33.40
Diyarbakır	1 096 447	54.31	45.69	1 362 708	60.00	40.00
Gaziantep	1 010 396	73.06	26.94	1 285 249	78.52	21.48
Mardin	558 275	44.61	55.39	705 098	55.49	44.51
Siirt	243 435	45.28	54.72	263 676	58.22	41.78
Şanlıurfa	1 001 455	55.08	44.92	1 443 422	58.34	41.66
Şırnak	262 006	47.81	52.19	353 197	59.83	40.17
Kilis	130 198	66.99	33.01	114 724	65.36	34.64
GAP	5 157 160	55.72	44.28	6 608 619	62.69	37.31
TÜRKİYE	56 473 035	59.60	40.40	67 803 927	64.90	35.10

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

* 1990 Genel Nüfus Sayımı'nın Kesin Sonuçları, 2000 Genel Nüfus Sayımı günündeki idari bölünüşe göre yeniden düzenlenmiştir.

Tablo 4'de 1990 ve 2000 yıllarında GAP Bölgesi'nde iller itibarıyla kırsal ve kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki oranları gösterilmektedir. 1990 yılında Bölge'de toplam nüfusun % 56'sı kentlerde yaşarken 2000 yılında bu oran % 63'e çıkmıştır.

Tablo 5: GAP İlleri 1990-2000 Kent, Kır ve Toplam Yıllık Nüfus Artış Hızları (Binde)

	Köy	Şehir	Toplam
GAP	7.67	36.58	24.80
Türkiye	4.21	26.81	18.28

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TÜİK

1990-2000 yılları arasında GAP Bölgesi'nde yıllık nüfus artış hızı yaklaşık binde 25, Türkiye genelinde ise binde 18 olmuştur.

Öteki bölge ve illere göç vermesine karşın, GAP Bölgesi'nin yıllık nüfus artış hızı ülke değerinin üzerinde olduğu için Bölge nüfusunun ülke toplam nüfusu içindeki payı da giderek artmaktadır. Bölge'de kentsel nüfus artış hızı kırsal nüfusa oranla daha yüksektir.

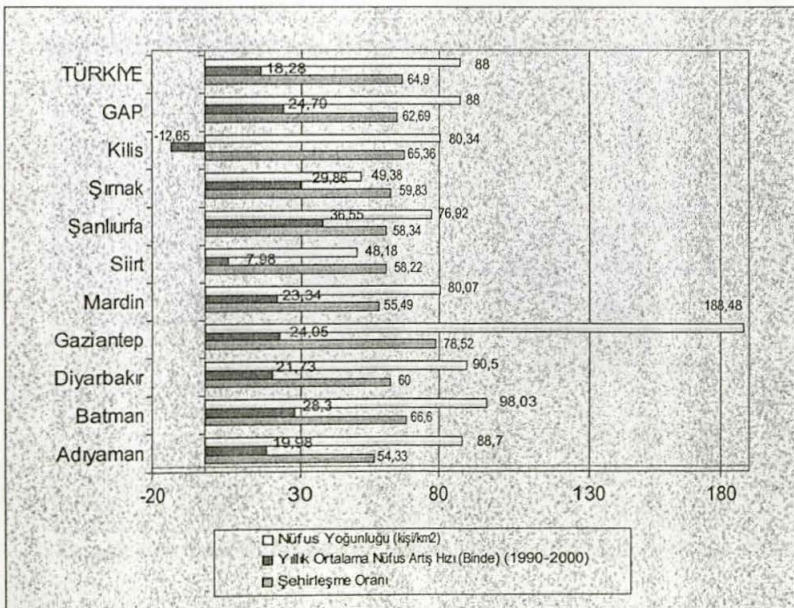
Tablo 6: Nüfusa İlişkin Seçilmiş Göstergeler, 2000

İller	Şehirleşme Oranı (*) (Yüzde)	Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (Binde) (1990-2000)	Nüfus Yoğunluğu (Kişi/km ²)
Adıyaman	54.33	19.98	88.70
Batman	66.60	28.30	98.03
Diyarbakır	60.00	21.73	90.50
Gaziantep	78.52	24.05	188.48
Mardin	55.49	23.34	80.07
Siirt	58.22	7.98	48.18
Şanlıurfa	58.34	36.55	76.92
Şırnak	59.83	29.86	49.38
Kilis	65.36	-12.65	80.34
GAP	62.69	24.79	88.00
TÜRKİYE	64.90	18.28	88.00

(*) Şehirleşme Oranı: TÜİK tarafından, idari bölünüşe göre il ve ilçe merkezlerinde bulunan nüfus şehir nüfusu, bucak ve köylerde bulunan nüfus ise köy nüfusu olarak tanımlanmıştır. Şehirleşme oranı ise toplam nüfus içinde şehirde yaşayanların oranıdır.

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TÜİK

Grafik 1: Seçilmiş Nüfus Göstergeleri, 2000

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TÜİK

2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Türkiye genelinde şehirleşme oranı % 64.90, GAP Bölgesi'nde ise % 62.69 iken Bölge illerinden Gaziantep'te bu oran % 78.52 olarak belirlenmiştir. Bölge'de şehirleşme oranı en düşük olan il % 54.33'le Adıyaman'dır.

1990-2000 yılları arasındaki yıllık nüfus artışı değerleri il bazında incelendiğinde Bölge'de nüfus artış hızı en yüksek olan il Şanlıurfa (binde 36.55), en düşük olan il ise Siirt (binde 7.98) olarak gözlenmektedir.

Nüfus yoğunluğu verilerine göre ise 2000 yılında Türkiye geneli ve GAP Bölgesi'nde km² başına 88 kişi düşerken, Gaziantep'te km² başına 188, Siirt'te ise 48 kişi düşmektedir.

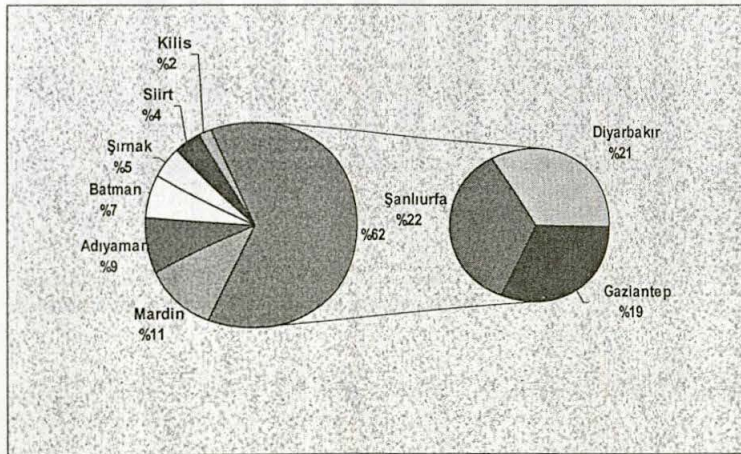
Tablo 7: 2000 Yılında GAP İlleri'nin Bölge Nüfusu İçindeki Payları

İller	(%)
Şanlıurfa	22
Diyarbakır	21
Gaziantep	19
Mardin	11
Adıyaman	9
Batman	7
Şırnak	5
Siirt	4
Kilis	2
GAP	100

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TÜİK

GAP İlleri nüfusunun Bölge toplam nüfusu içindeki paylarına bakıldığında; Bölge nüfusunun % 62'sinin Şanlıurfa, Diyarbakır ve Gaziantep'te yaşadığı görülmektedir. Bölge'nin en kalabalık ili Şanlıurfa (% 22) iken Batman, Şırnak, Siirt ve Kilis illerinde toplam olarak Bölge nüfusunun % 18'i ikamet etmektedir.

Grafik 2: GAP İlleri'nin Bölge Nüfusu İçindeki Payı (%), 2000

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TÜİK

Tablo 8: Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü, 2000

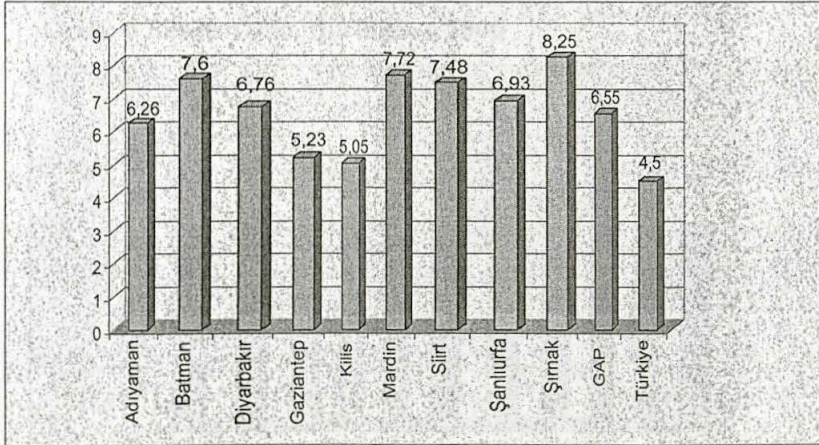
İller	Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü (*) (Kişi)
Adıyaman	6.26
Batman	7.60
Diyarbakır	6.76
Gaziantep	5.23
Kilis	5.05
Mardin	7.72
Siirt	7.48
Şanlıurfa	6.93
Şırnak	8.25
GAP	6.55
Türkiye	4.50

(*) Ortalama hanehalkı büyüklüğü: Bir hane halkını oluşturan kişilerin ortalama sayısıdır.

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, 2000

2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre ortalama hane halkı büyüklüğü Türkiye genelinde 4.50 kişi, GAP Bölgesi'nde ise 6.55 kişidir. Bölge illeri incelendiğinde, ortalama hanehalkı büyüklüğü en yüksek ilin Şırnak (8.25 kişi), en düşük ilin ise Gaziantep (5.23 kişi) olduğu görülmektedir.

Grafik 3: Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü (Kişi), 2000

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, 2000

Tablo 9: Bebek Ölüm Hızı ve Doğurganlık Hızı, 2000

İller	Bebek Ölüm Hızı (Binde) (**)	Doğurganlık Hızı (Çocuk Sayısı) (**)
Adıyaman	42.00	3.66
Batman	50.00	5.27
Diyarbakır	57.00	4.51
Gaziantep	44.00	3.83
Kilis	48.00	3.54
Mardin	43.00	4.98
Siirt	63.00	6.05
Şanlıurfa	37.00	4.83
Şırnak	51.00	7.06
GAP	48.33	4.86
Türkiye	43.00	2.53

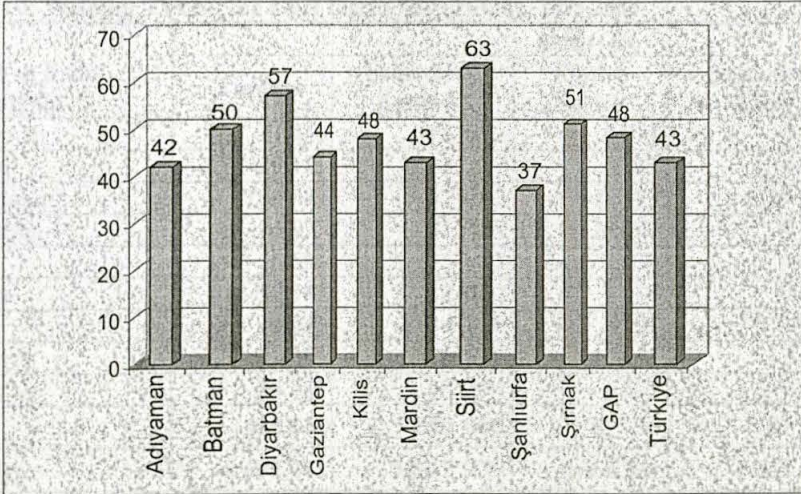
(*) **Bebek Ölüm Hızı:** Belli bir yıl içinde meydana gelen bir yaşından küçük bebek ölümlerinin o yıl içinde meydana gelen canlı doğumlara oranının binde olarak ifade edilmesidir.

(**) **Doğurganlık Hızı:** Bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca (15-49 yaşları arasında) doğurabileceği çocuk sayısıdır.

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, 2000

2000 yılında Türkiye için binde 43 olarak gözlemlenen bebek ölüm hızı, Bölge için binde 48.33 olmuştur. Bölge illeri içinde bebek ölüm hızı en yüksek il binde 63 ile Siirt, en düşük olan il ise binde 37 ile Şanlıurfa'dır.

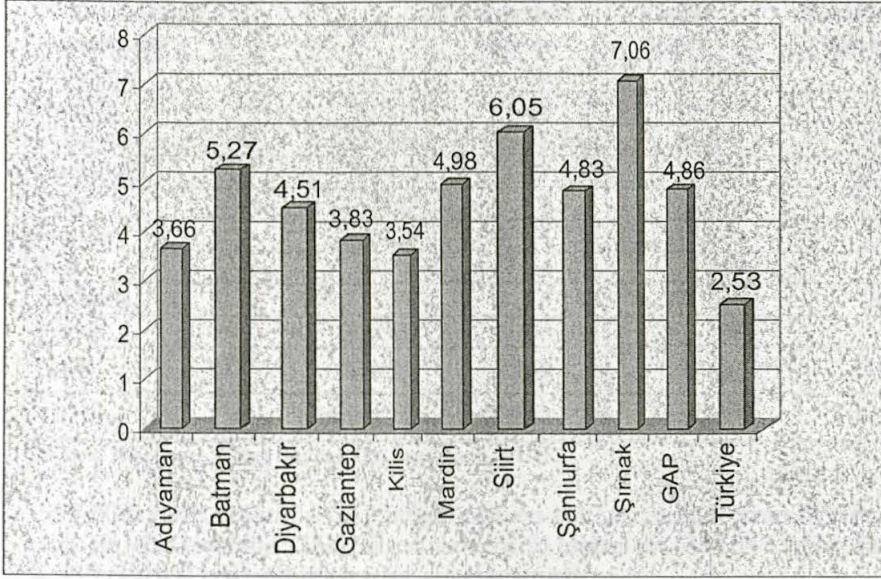
Grafik 4: Bebek Ölüm Hızı (Binde), 2000

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, 2000

Bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca (15-49 yaşları arasında) doğurabileceği çocuk sayısı ise Türkiye için 2.53, Bölge için 4.86 olarak tespit edilmiştir. Doğurganlık hızı açısından Bölge illeri yüksek değerler sergilemektedir. Bölge'de doğurganlık hızı en yüksek il Şırnak iken (7.06 çocuk) en düşük il Kilis'tir (3.54 çocuk).

Grafik 5: Doğurganlık Hızı (Çocuk Sayısı), 2000

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, 2000

2.2. GÖÇ

Kent, köy gibi bir yerleşme biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketlerine göç denir.

Tablo 10: Yerleşim Yerlerine Göre İllerin Aldığı Göç, 1995-2000

2000 Yılı Daimi İkametgahı	Aldığı Göç				
	Toplam	Şehirden Şehire	Köyden Şehire	Şehirden Köye	Köyden Köye
Adıyaman	31 446	15 812	8 011	5 746	1 877
Batman	29 185	17 277	6 732	4 077	1 099
Diyarbakır	109 499	57 082	17 979	29 065	5 373
Gaziantep	96 971	61 469	24 999	8 716	1 787
Kilis	8 585	5 887	1 370	973	355
Mardin	38 147	22 902	7 018	6 809	1 418
Siirt	23 641	14 716	3 991	3 931	1 003
Şanlıurfa	66 354	36 570	12 941	13 113	3 730
Şırnak	34 788	18 294	4 695	9 432	2 367
GAP	438 616	250 009	87 736	81 862	19 009
Türkiye	6 692 263	3 867 979	1 168 285	1 342 518	313 481

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Göç İstatistikleri, TÜİK

1995-2000 yılları arasında GAP Bölgesi'nin aldığı göç 438 616 kişidir. Bu göç hareketinin % 57'si (250 009 kişi) şehirden şehire olmuştur. En çok göç alan il 109 499 kişi ile Diyarbakır'dır.

Tablo 11: Yerleşim Yerlerine Göre İllerin Verdiği Göç, 1995-2000

2000 Yılı Daimi İkametgahı	Verdiği Göç				
	Toplam	Şehirden Şehire	Köyden Şehire	Şehirden Köye	Köyden Köye
Adıyaman	72 191	36 633	18 199	10 569	6 790
Batman	47 217	29 150	9 257	6 778	2 032
Diyarbakır	157 562	88 150	24 871	34 638	9 903
Gaziantep	93 472	57 272	16 535	17 045	2 620
Kilis	12 627	7 926	2 816	1 327	558
Mardin	80 229	44 336	15 843	13 073	6 977
Siirt	40 702	24 493	9 899	4 558	1 752
Şanlıurfa	115 667	55 138	21 516	26 227	12 786
Şırnak	28 837	16 034	6 750	4 238	1 815
GAP	648 504	359 132	125 686	118 453	45 233
Türkiye	6 692 263	3 867 979	1 168 285	1 342 518	313 481

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Göç İstatistikleri, TÜİK

1995-2000 yılları arasında GAP Bölgesi'nde en çok göç veren il yine Diyarbakır'dır (157 562 kişi). Bu yıllar arasında GAP Bölgesi'nin verdiği toplam göç 648 504 kişidir. Bu göç hareketinin % 55'i (250 009 kişi) şehirden şehire gerçekleşmiştir.

GAP Bölgesi'nde son yirmi yıldır şehirlere hızlı ve yoğun bir göç yaşanmış; bu durum işsizlik sorununu ve yoksulluğun etkilerini artırmıştır Köyden kente göç edenler çoğunlukla çok düşük ücret/gelir karşılığı, marjinal alanlarda, kayıt dışı ya da mevsimlik işlerde çalışmakta; çocuklar da hane geçimine katkıda bulunmaları amacıyla çalıştırılmaktadır.

Tablo 12: İllerin Aldığı ve Verdiği Göç, 1995-2000

2000 Yılı Daimi İkametgahı	2000 Yılı Daimi İkametgah Nüfusu ⁽¹⁾	Yurt içi ⁽²⁾			Net Göç Hızı (Binde)	Yurt Dışından Aldığı Göç
		Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç		
Adıyaman	559 772	17 624	58 369	-40 745	-70.2	396
Batman	390 289	20 133	38 165	-18 032	-45.2	232
Diyarbakır	1 176 390	62 996	111 060	-48 064	-40.0	836
Gaziantep	1 119 535	68 550	65 051	3 499	3.1	2 166
Kilis	102 002	7 157	11 199	-4 042	-38.9	105
Mardin	601 621	26 083	68 165	-42 082	-67.6	744
Siirt	218 773	17 932	34 994	-17 062	-75.1	113
Şanlıurfa	1 243 058	38 320	87 632	-49 312	-38.9	803
Şırnak	276 300	28 457	22 507	5 950	21.8	445
Türkiye	60 752 995	4 788 1930	4 788 193	0	0.0	234 111

Not: Daimi ikametgah nüfusu ve göç eden nüfus, 5 ve daha yukarı nüfus için verilmiştir.

(1) Daimi ikametgah nüfusu içinde yurt dışından gelen göç kapsamamıştır.

(2) İller arası göç eden nüfustur.

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Göç İstatistikleri, TÜİK

Bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketlerine **iç göç** denir. Kentleşme hareketleri de iç göçlerden sayılır. Uzun süre kalmak ve çalışmak ya da yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını her iki yönden aşarak yapılan nüfus hareketlerine ise **dış göç** adı verilir.

Net göç; bir yerleşim yerinin aldığı göç ile verdiği göç arasındaki farktır. Yerleşim yerinin aldığı göç, verdiği göçten fazla ise net göç pozitif, aldığı göç verdiği göçten az ise net göç negatiftir. Belirli bir zaman dönemini gösterir. Ayrıca net göç hızı (Net göçün, net göçün hesaplandığı nüfusta yaşanan birey yıla bölümü) olarak da ifade edilebilir.

1995-2000 yılları arasında net göç hızı en yüksek GAP ili binde 21.8 ile Şırnak'tır. Bu yıllar arasında Şırnak İli'nin aldığı göç verdiği göçten fazladır. Net göç hızı en düşük il ise Adıyaman'dır (binde -70.2).

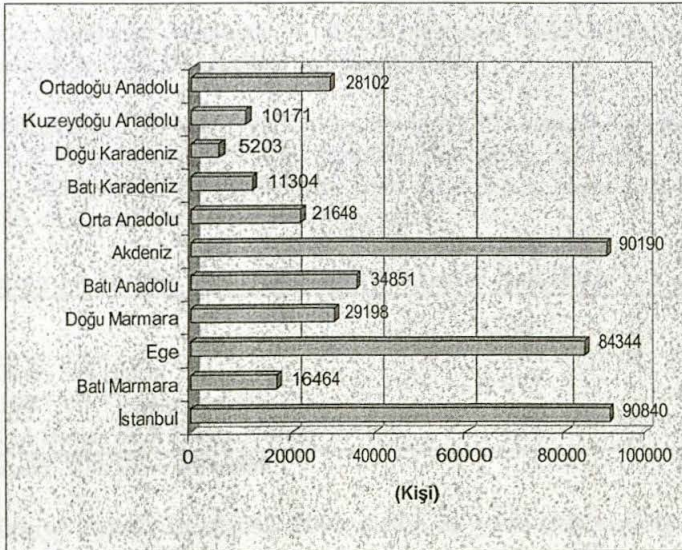
1995-2000 yılları arasında GAP Bölgesi illeri arasında yurtdışından en fazla göç alan il Gaziantep olmuştur.

Tablo 13: Bölgelere Göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Aldığı ve Verdiği Göç, 1995-2000

Bölgeler	Aldığı Göç	Verdiği Göç
İstanbul	90 840	31 312
Batı Marmara	16 464	9 267
Ege	84 344	24 305
Doğu Marmara	29 198	14 279
Batı Anadolu	34 851	22 855
Akdeniz	90 190	57 102
Orta Anadolu	21 648	10 476
Batı Karadeniz	11 304	11 085
Doğu Karadeniz	5 203	5 224
Kuzeydoğu Anadolu	10 171	7 133
Ortadoğu Anadolu	28 102	19 387

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Göç İstatistikleri, TÜİK

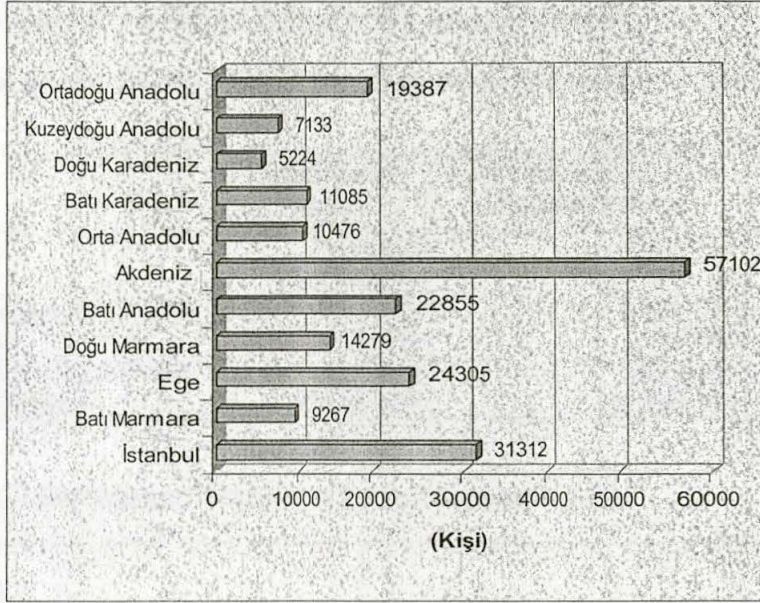
Grafik 6: Bölgelere Göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Aldığı Göç, 1995-2000

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Göç İstatistikleri, TÜİK

1995-2000 yılları arasında Bölge'lere göre göç durumu incelendiğinde; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla İstanbul, Akdeniz ve Ege Bölgesi'nden göç aldığı görülmektedir. Bölge'ye en az göç Doğu Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu ve Batı Karadeniz bölgelerinden yapılmıştır.

Grafik 7: Bölgelere Göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Verdiği Göç, 1995-2000

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Göç İstatistikleri, TÜİK

Yine 1995-2000 yılları arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla Akdeniz, İstanbul ve Ege bölgelerine göç verdiği görülmektedir. Bölge'den en az göç edilen yerler ise Doğu Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu ve Batı Marmara bölgeleri olmuştur.

2.3. GAP BÖLGE HASILASI

Ülke nüfusunun yaklaşık % 10'unu oluşturan GAP Bölgesi'nin ülke Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'na (GSYİH) katkısı % 5 düzeyindedir.

1990 yılında 1987 yılı fiyatlarıyla 4 514 bin YTL olan GAP bölgesel hasılası 2001 yılında 6 077 bin YTL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde ülke gayri safi yurtiçi hasılası, 83 578 bin YTL'den 109 885 bin YTL'ye yükselmiştir. 2001 yılında kişi başına gelir, GAP Bölgesi'nde 1 186 dolar iken ülke genelinde 2 146 dolar olmuştur.

Tablo 14: Türkiye ve GAP Bölgesi'nde Gayri Safi Hasıla ve Kişi Başına Gelir (2001)

	GAP	Türkiye
Gayri Safi Hasıla (1987 Yılı Fiyatlarıyla Bin YTL)	6 077	109 885
Kişi Başına Gelir (Cari Dolar)	1 186	2 146

Kaynak: TÜİK Haber Bültenleri

Türkiye İstatistik Enstitüsü, 2001 yılından bu yana GSH verilerini il bazında ve bölgesel olarak hesaplamamaktadır.

3. GAP KAMU YATIRIMLARI

GAP Master Planı'nın belirlediği hedef ve büyüklüklere ulaşabilmek için yapılması öngörülen kamu yatırımlarının finansman ihtiyacı 2007 yılı fiyatlarıyla toplam 39 milyar 287 milyon 353 bin YTL'dir.

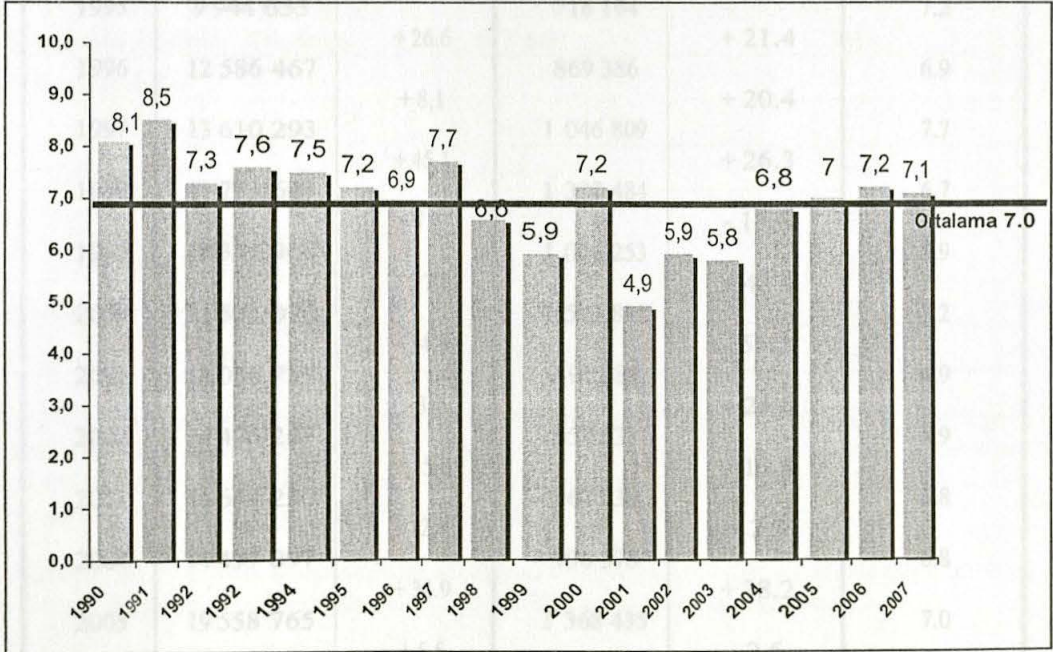
GAP kapsamında 2006 sonuna kadar, tahmini olarak 23 milyar 313 milyon 874 bin YTL harcama yapılmış ve nakdi gerçekleşme % 59.3 düzeyine ulaşmıştır.

Tablo 15: GAP Master Planı'na Göre Proje Maliyeti ve Sektörel Nakdi Gerçekleşmeler

(2007 Yılı Fiyatlarıyla, Bin YTL)

	Toplam Maliyet (İhtiyaç)	2006 Sonu Tah.Harcama (Kümülatif Yatırım)	Nakdi Gerçek.(%)
Tarım	11 890 870	3 094 869	26.0
Enerji	12 633 046	10 565 028	83.6
Ulaştırma ve Haberleşme	8 697 237	3 941 581	45.3
Turizm	66 025	21 060	31.9
Diğer Sektörler Toplamı	6 000 174	5 691 336	94.9
Genel Toplam	39 287 353	23 313 874	59.3

Grafik 8: GAP Yatırım Tahsislerinin Türkiye İçindeki Payı (%)

GAP'a Yapılan Kamu Yatırım Tahsisleri (1990-2007)

GAP yatırım ödeneklerinin 1990-2007 dönemi itibariyle yıllık seyri izlendiğinde, GAP'a toplam kamu kaynaklarından yılda ortalama % 7.1 oranında pay ayrıldığı gözlenmektedir.

Tablo 16: GAP'a Yapılan Kamu Yatırım Tahsisleri

(2007 Yılı Fiyatlarıyla, Bin Y TL)

Yıllar	Türkiye		GAP		GAP'ın Türkiye İçindeki Payı (%)
	Yatırım Tahsisi	Artış (%)	Yatırım Tahsisi	Artış (%)	
1990	18 996 123		1 543 378		8.1
1991	17 817 651	-6.2	1 521 216	-1.4	8.5
1992	18 432 025	+3.4	1 353 423	-11.0	7.3
1993	17 600 609	-4.5	1 334 796	-1.4	7.6
1994	13 758 720	-21.8	1 035 841	-22.4	7.5
1995	9 944 633	-27.7	716 104	-30.9	7.2
1996	12 586 467	+26.6	869 386	+21.4	6.9
1997	13 610 293	+8,1	1 046 809	+20.4	7.7
1998	19 753 681	+45.1	1 322 484	+26.3	6.7
1999	18 341 908	-7.1	1 076 253	-18.6	5.9
2000	21 571 070	+17.6	1 543 831	+43.4	7.2
2001	14 056 759	-34.8	691 688	-55.2	4.9
2002	14 476 261	+3.0	850 533	+23.0	5.9
2003	16 644 250	+15.0	967 739	+13.8	5.8
2004	14 497 097	-12.9	990 378	+2.3	6.8
2005	19 558 765	+34.9	1 368 435	+38.2	7.0
2006	18 485 359	+5.5	1 332 373	-2.6	7.2
2007	17 076 806	-7.6	1 220 505	8.4	7.1

Mahalli İdareler yatırımları dahil değildir

NOT: Cari fiyatlar 2007=1 deflatörü ile dönüştürülmüştür.

GAP'ın kamu yatırımları içindeki payının en yüksek olduğu dönem GAP Master Plan'ın uygulanmaya başlandığı ve GAP İdaresi'nin kurulduğu 1990 ve 1991 yıllardır. 2001 yılında ülke genelinde uygulanan istikrar programı kapsamında yatırımların kısıtlanması, GAP'ı ülke genelindeki düşüşün çok üzerinde olumsuz etkilemiş, toplam yatırımlar içindeki payı en düşük düzeye gerileyerek % 4.9 olmuştur. 2002 yılında GAP'ın ülke yatırımları içindeki payında nispi bir artış olmuş ve % 5.9'a yükselmiş; 2003 yılında ise bu oran % 5.8 olarak gerçekleşmiştir. 2004, 2005 ve 2006 yıllarında sırasıyla % 6.8, % 7.0 ve % 7.2 olmuştur. 2007 yılında ise GAP kamu yatırımlarından % 7.1 düzeyinde pay almıştır.

Tablo 17: GAP Yatırımlarının 2007 Yılı İtibariyle Sektörel Dağılımı

(2007 Yılı Fiyatlarıyla, Bin YTL)

Sektörler	2007 Yılı Yatırım Tahsisi	Sektör Payı (%)
Ekonomik Sektörler		
- Tarım	96 940	7.9
- Madencilik	84 114	6.9
- İmalat	350	
- Enerji	245 629	20.1
- Ulaştırma – Haberleşme	178 474	14.6
- Turizm		
Ekonomik Sektörler Toplamı	605 507	49.6
Sosyal Sektörler		
- Konut	450	
- Eğitim – Kültür	99 619	8.2
- Sağlık	128 978	10.6
- Diğer Kamu Hizmetleri	386 451	31.7
Sosyal Sektörler Toplamı	615 498	50.4
GAP Genel Toplamı	1 221 005	100.0

2007 yılı GAP yatırımlarının sektörler itibariyle dağılımına bakıldığında, en yüksek payın diğer kamu hizmetleri sektöründe (% 31.7) olduğu, bu sektörü enerji ve ulaştırma- haberleşme yatırımlarının izlediği görülmektedir. 2007 yılında toplam yatırımların yaklaşık % 50'si ekonomik % 50'si ise sosyal sektörlere ayrılmıştır.

Sektör payları geçen yılla karşılaştırıldığında ekonomik sektörlere ayrılan payda düşüş (% 68'den % 50'ye), sosyal sektör yatırımlarında ise artış (% 32'den % 50'ye) izlenmektedir.

Tablo 18 : Bazı Kamu Kurumlarının Toplam GAP Yatırımları İçindeki Payı (%)

Kurumlar	2005	2006	2007
Tarım ve Köyişleri B.	0.1	0.4	0.03
Milli Eğitim Bk.	2.3	3.8	3.1
Sağlık Bakanlığı	5.0	7.3	7.3
YÖK Başkanlığı	4.2	8.7	7.3
DSİ Genel Müdürlüğü	45.0	36.4	26.1
Karayolları Gn. Md.	11.0	20.2	12.2
KHGM	6.2	-	-
Tarım Reformu Gn.M	0.1	0.2	0.2
TEDAŞ Gn. Md.	2.5	2.4	2.1
TEİAŞ Gn. Md.	1.6	2.4	1.1
EÜAŞ Gn. Md.	0.3	0.3	0.1
TPAO	10.1	6.7	6.9
GAP İdaresi	1.0	1.1	1.0
Diğer Kurumlar	10.6	10.1	32.5
GAP Toplamı	100.0	100.0	100.0

3.1. TARIM SEKTÖRÜ

GAP Bölgesi'nde Tarımsal Potansiyel ve Gelişmeler

GAP Bölgesi'nin doğal kaynak potansiyeli yüksektir. Yer üstü su kaynağı açısından Fırat ve Dicle nehirlerinin yıllık ortalama debisi 53 milyar m³/yıl, nehirlerin ana kol debileri ise sırasıyla, 30 milyar m³ ile 16.7 milyar m³'tür. Bölge'nin yıllık toplam 46.7 milyar m³ düzeyindeki ana kol akarsu potansiyeli, Türkiye toplam akarsu potansiyelinin % 28.5'ini oluşturmaktadır

Bölgenin yer altı suyu potansiyeli, toplam 1.5 milyar m³ olarak tahmin edilmektedir.

İşlemeli tarıma elverişli I., II. ve III. sınıf arazi miktarı 2 467.5 bin ha olup, toplam arazinin % 33'ü kadardır. Kısıtlı işlemeye uygun arazi 649.3 bin ha (IV. sınıf) hesaba katıldığında, Bölge topraklarının % 42.2'si tarıma elverişli görülmektedir.

Tarıma kazandırılabilir taşlı arazi miktarı 266 bin ha'dır. Bunun % 60'ı Şanlıurfa ili sınırları içerisindedir.

Bölge, toplam 1 256 bin ha orman alanına sahiptir. Mevcut orman kaynağının % 96'sı baltalık/bozuk baltalık orman alanıdır. Orman varlığı açısından en fakir il Şanlıurfa'dır.

Bölge'nin 7.5 milyon ha alanının 3.2 milyon ha'lık kısmı tarımsal faaliyetlere elverişlidir. Yaklaşık 2.1 milyon ha'lık brüt alan sulama potansiyeline sahiptir. Bu, Türkiye'nin ekonomik olarak sulanabilir arazisininin % 20'sini oluşturmaktadır. DSİ Genel Müdürlüğü, Fırat ve Dicle nehir havzalarında, münferit projelerle birlikte, toplam olarak 1.8 milyon ha'lık brüt alanda sulama imkanı oluşturacaktır. Buna ek olarak, mülga KHGM projelerininin 200 bin ha ve halk sulamalarının ise 100 bin ha brüt alanda sulama potansiyelinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Bölge kırsal alanı agro-ekolojik yapılara ve üretim imkanlarına sahip bulunmaktadır. Planlama çalışmalarında, agro-ekolojik açıdan birbirinden farklılık gösteren 22 adet bölge tespit edilmiştir. Sulama alanları ile sulama dışı alanların gelir yapıları farklı potansiyel taşıdığı gibi söz konusu bölgelerin alt bölgeleri de farklı gelir imkanlarına sahip bulunmaktadır. GAP İdaresi tarafından planlama sürecinde Bölge'nin 7 iline bağlı 21 köyünde gerçekleştirilen bir gözlem çalışmasının sonuçlarına göre, dağlık bölgelerdeki köylerin gelir düzeyi, ovada ve çok sınırlı alanlarda sulama imkanına sahip bulunan köylerdeki gelirin 1/3'ü düzeyini ancak yakalayabilmektedir. Bu bağlamda, sadece işletme ve köy düzeyinde sürdürülecek kalkınma faaliyetlerinin sınırlı sonuçlar vereceği gözlenmekte, bu nedenle de, benzerlik gösteren kırsal alt bölgeler düzeyinde kalkınmanın ekonomik ve sosyal bir çok dinamiğe dayandırılması ihtiyacı doğmaktadır. Özellikle, kamu hizmetlerini bütünleştiren ve eş zamanlı sunulmasına imkan veren kalkınma programlarının katılımcı bir süreçle hayata geçirildiği katılımcı kırsal kalkınma yaklaşımı önem kazanmaktadır.

Bölge'de gerçekleşen ürün deseninde sulu tarım alanlarında pamuk başat üründür. Bu alanların % 66'sında pamuk üretimi yapılmaktadır Bunun nedeni yüksek katma değere sahip olması ve diğer ürünlere göre organize satış piyasalarına sahip bulunmasıdır.

Temel girdi ve makine kullanımında olumlu değişimler yaşanmış; 1985 yılında 26 bin olan traktör sayısı 2005'de 48 bine ulaşmıştır.

Aşağı Fırat Projesi kapsamında yer alan Şanlıurfa-Harran Ovaları sulama alanında, kuru tarımdan sulu tarıma geçişle birlikte, üretim yapısı ve ilişkilerinde önemli değişimler yaşanmış ve tarımsal hasıla artmıştır. Bazı ürünlerin verimliliğinde görülen artışlar, özellikle sulu tarım koşullarında yetiştirilen pamuk ve mısırdaki önemli sayılabilecek düzeylere varmıştır.

Yer altı sulama alanları dahil olmak üzere, tüm kamu sulama alanlarında, toplam 43 adet sulama birliği kurulmuştur. Sulama birliklerinin kontrol ettiği sulama alanı 200 bin ha civarındadır. Sulama alanlarında, su yönetimine ilişkin olarak kamu eğitim-yayım-demonstrasyon programları (Güneydoğu Anadolu Projesi Sulama Sistemleri İşletme Bakım ve Yönetimi-GAP İBY) uygulanmaktadır. Kırsal eğitim - yayım açısından nihai amaç, etkili ve katılımcı kamu yayımı yanında, özel ve üretici örgüt temeline dayalı kurumsallaşmış çiftçi örgütleri yayımıdır. Temmuz 2007 tarihi itibarıyla GAP Bölgesi'nde toplam 32 adet sulama birliği mevcuttur.

Yer	Adet
Halim	
Yeni	
Yeni	
Yeni	

Yer	Adet
Yeni	
Yeni	
Yeni	

Yer	Adet
Yeni	
Yeni	
Yeni	
Yeni	

Tablo 19 : GAP Bölgesi'nde Kurulan Sulama Birlikleri (SB)

Şanlıurfa (25 Adet)	
Yeri	Adı
Merkez	Tek Tek SB
Merkez	Yukarı Harran SB
Merkez	Fırat SB
Merkez	Şuayp SB
Merkez	Yeşilova SB
Merkez	Kurtuluş SB
Merkez	Bereket SB
Merkez	Tatarhöyük SB
Merkez	Kıyas SB
Akçakale	Merkez SB
Akçakale	Tahılalan SB
Akçakale	Koruklu SB
Akçakale	Haktanır SB
Akçakale	Yalınlı-Onortak SB
Akçakale	Topçu Gündaş SB
Akçakale	Bolatlar SB
Bozova	Atatürk Barajı SB
Harran	Harran SB
Harran	GAP SB
Harran	İmambakır SB
Harran	Reha SB
Ceylanpınar	İkircip SB
Şanlıurfa	Onüçüncü Yedek
Şanlıurfa	Sevimli Elveren SB
Şanlıurfa	Yeşilova SB

Batman (3 Adet)	
Yeri	Adı
Batman	Sol sahil SB
Batman	Sağ sahil SB
Batman	Silvan SB

Gaziantep (1 Adet)	
Yeri	Adı
Gaziantep	Kayacık SB

Diyarbakır (3 Adet)	
Yeri	Adı
Diyarbakır	Gözegöl SB
Diyarbakır	Devegeçidi SB
Diyarbakır	Çınar-Göksu SB

Bölgenin arazi varlığındaki miras yoluyla parçalanma ve dağınık parsellerin sorunu devam etmektedir. Bunun yanında, tapu-kayıt sisteminin, miras ya da devir yoluyla intikal eden arazilerin nihai mülkiyet durumlarına göre yenilenmediği anlaşılmaktadır. Şanlıurfa-Harran sulama alanında GAP İdaresi tarafından gerçekleştirilen bir gözlem çalışmasına göre toprak sahiplerinin % 33'ünün tapuya sahip bulunmadıkları belirlenmiştir. Dengesiz mülkiyet yapısı bağlamında mevcut işletmelerin sermaye ve mevsimlik emek kısıtları; kiracılık, ortaklık gibi arazi kullanım modellerinin sürmesini engellemektedir.

Baraj üst havzalarında, insan odaklı gelişmenin temini yanında doğal kaynak tabanının korunması ve geliştirilmesine ve erozyon kontrolüne yönelik önlemlerin (mer'a ıslahı ve yönetimi dahil) etkinlikle alınması, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Orman Bakanlığı ve gönüllü kuruluşların katılımı ve GAP İdaresi'nin koordinasyonu ile katılımcı havza yönetimi programlarının sürdürülmesi önem arz etmektedir.

Hayvancılık, bitkisel üretime koşut bir gelişme sağlayamamıştır. 1980-2005 döneminde hayvan varlığında, tüm ülke genelinde olduğu gibi, önemli düşüşler olmuştur. Yaşanan olağan dışı durumlar nedeniyle Türkiye geneline göre daha yüksek oranlarda azalmalar belirlenmiştir. Anılan dönemde, sığır varlığında % 17, koyun varlığında % 38 ve keçi varlığında da % 39 oranına varan düşüşler olmuştur. Ayrıca yerli ırklara dayalı bir hayvansal üretim de düşük verimliliğin önemli bir nedenidir.

Bölge, su ürünleri açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. 2000 yılı itibariyle, 136 bin ha'lık baraj göl alanı oluşmuş; anılan yılda, 1.5 bin tonu avcılıktan ve 0.4 bin tonu yetiştiricilikten olmak üzere toplam olarak 1.9 bin ton balık üretilmiştir.

Mekanizasyon

GAP Bölgesi'nde 1989 yılında 31 475 olan toplam traktör sayısı 1999 yılında 46 640, 2005 yılında ise 48 334'e yükselmiştir.

1989 yılında Türkiye'de bulunan bütün traktörlerin % 4.7'si GAP Bölgesi'nde yer almaktayken, 1999 yılında bu oran % 5.05, 2003 yılında % 4.9, 2005 yılında ise % 4.7 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 20 : GAP Bölgesi 2005 Yılı Traktör Sayısı

İl	Paletli		Tek Akslı		İki Akslı		Toplam	
	2003	2005	2003	2005	2003	2005	2003	2005
Adıyaman	0	0	0	0	9 171	9 247	9 171	9 247
Diyarbakır	0	0	2	0	8 395	8 621	8 397	8 621
Gaziantep	1	1	0	0	8 456	8 661	8 457	8 662
Mardin	1	2	0	1	3 886	3 883	3 887	3 886
Siirt	25	25	0	0	1 315	1 365	1 340	1 390
Şanlıurfa	0	0	2	2	12 701	13 020	12 703	13 022
Batman	0	0	0	0	1 556	1 486	1 556	1 486
Şırnak	0	0	2	3	1 736	1 839	1 738	1 842
Kilis	0	0	0	0	2 110	1 568	2 110	1 568
Türkiye	201	211	15 004	16 169	993 860	1 005 985	1 009 065	1 022 365
GAP	27	28	6	6	49 326	48 325	49 359	48 334
GAP/ Türkiye (%)	13.4	13.3	0.04	0.04	4.96	4.80	4.89	4.73

Kaynak: TÜİK

3.1.1 TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

3.1.1.1. Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü tarafından 2007 yılında yapılması planlanan faaliyetlerden; 93 kooperatif vasıtasıyla toplam 6 105 ailenin yararlanması planlanmaktadır.

Tablo 21: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Faaliyetleri, 2007

İl (Desteklerden yararlanan toplam kooperatif sayısı)	Destekleme Programı (Programlardan Yararlanan Kooperatif Sayısı)	Toplam Tahmini Bütçe (YTL)	Yararlanan Aile Sayısı
Adıyaman (2)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (2)	1 480 000	100
Batman (9)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (2)	8 430 000	500
	Genel Bütçe Programı (5)		
	İşletme Sermayesi Programı (2)		
Diyarbakır (41)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (18)	35 440 000	2 730
	Genel Bütçe Programı (15)		
	İşletme Sermayesi Programı (8)		
Gaziantep (2)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (2)	1 672 000	116
Kilis (1)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (1)	1 340 000	100
Mardin (14)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (9)	9 655 000	1 009
	Genel Bütçe Programına (1)		
	İşletme Sermayesi Programı (4)		
Siirt (2)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (1)	2 105 000	100
	genel bütçe programına 1		
Şanlıurfa (17)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (16)	13 635 000	1 150
	Genel Bütçe Programı (1)		
Şırnak (5)	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (1)	5 055 000	300
	Genel Bütçe Programı (4)		

3.1.1.2. Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü

Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün 2006 yılı sonu itibarıyla süne mücadelesinde, bakanlığın politikaları doğrultusunda uçakla mücadeleye son verilmiş; buna alternatif olarak yer aletleri ile ilaçlı mücadelenin yanında biyolojik mücadele çalışmalarına hız verilmiştir. Bu kapsamda Bölge'de 7 474 624 dekar alanda süne, 11 125 dekar alanda yerli çekirge mücadelesi yapılmış; yönetimli çiftçi mücadeleleri kapsamında 17 056 888 dekar alanda, 16 436 550 adet ağaçta ve 209 935 ton tohum ve üründe mücadele edilmiş; entegre mücadele sisteminde ise 4 310 dekar alan ile 1 550 ağaçta mücadele yöntemleri uygulanmıştır.

Hayvan hastalıkları ve zararlıları ile mücadele faaliyetleri kapsamında 828 970 büyükbaş (BB) ve 1 319 025 küçükbaş (KB) hayvana şap aşısı, 9 490 BB ve 30 032 KB hayvana antraks (şarbon) yapılmış, 20 109 BB, 478 516 KB hayvanda brucella, ve 7 375 hayvanda kuduz hastalıklarına karşı aşılama yapılmıştır. Toplam 582 032 454 adet hayvan saplık taramasından geçirilmiştir.

Su ürünleri faaliyetleri kapsamında perakende satış yerlerinin fiziksel, teknik, çalışma ve hijyen koşullarının Bakanlığın mevzuatına uygunluğunun sağlanması için toplam 227 denetim gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, su ürünleri üretimi yapan işletmelerde su ürünleri kaynaklarını korumak, stokların rasyonel işlenmesini sağlamak amacıyla toplam 288 denetim yapılmıştır.

Diyarbakır, Kilis, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa illerinde su kirliliğini tespit amacıyla 130 kontrol faaliyeti uygulanmıştır. Yapılan tüm kontrollerde mevzuata uygun olmayan işletmeler ve satış yerleri için para cezası ve savcılığa suç duyurusu gibi gerekli yasal girişimlerde bulunulmuştur.

3.1.1.3. Yayım Dairesi Başkanlığı

Yayım hizmetleri kapsamında 333 çiftçinin katılımı ile demonstrasyon uygulanmıştır. Ayrıca 5 303 çiftçinin katılımı ile 346 çiftçi toplantısı gerçekleştirilmiş, 1 262 çiftçiye 49 kurs düzenlenmiştir. 12 tarla günü, 5 sergi ve teşvik müsabakalarına 4 060 çiftçi katılım sağlamıştır. Bu dönemde yayım vasıtaları olarak 36 299 adet sirküler mektup, 335 adet broşür, 302 gazete üretilmiştir. Bölge'deki 130 personel 15 konuda hizmet içi eğitimden geçirilmiştir. GAP Yöresi Eğitim ve Yayım Projesi çerçevesinde 35 adet filmin yapımı planlanmış ve 25 adet kaset, 26 set cd ve 8 000 liflet ve 4000 adet broşürün il müdürlüklerine dağıtımı yapılmıştır.

3.1.1.4. Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından GAP kapsamındaki illerde;

- Bitkisel üretimi geliştirme,
- Hayvancılığı geliştirme,
- Su ürünleri üretimini geliştirme,
- Sorunlu tarımsal alanların tespiti ve iyileştirme çalışmaları yürütülmektedir.

Ayrıca Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Kilis, Siirt, Şanlıurfa ve Gaziantep illerinde "Çayır Mera ve Yem Bitkileri Üretimini Geliştirme", Diyarbakır, Batman ve Siirt illerinde "Diyarbakır-Batman-Siirt Kırsal Kalkınma", Diyarbakır, Kilis, Şanlıurfa ve Gaziantep illerinde "Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü" projeleri yürütülmektedir.

Bunların yanı sıra Diyarbakır Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma ve Şanlıurfa Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüleri tarafından "Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü" projeleri sürdürülmektedir.

3.1.1.5. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü

TİGEM Ceylanpınar Üretim Çiftliği'ne 2006 yılı sonu itibarıyla araç alımı, derin kuyu açımı, motopomp ve damla sulama teçhizatı alımı ile selektör inşaatı yapımı gerçekleştirilmiştir.

3.1.1.6. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından Sulu Tarım Alanlarında Sulama Tekniği ve Mekanizasyon Eğitimi, Tarla Bitkileri, Bahçe Bitkileri, Hayvancılık (İvesi Koyunların Süt Verimlerinin Artırılması, Su Ürünlerinin Üretim ve Tüketiminin Artırılması) gibi konularda araştırmalar yürütülmektedir. Tüm araştırmalarda karşılaşılan en önemli sorun kalifiye eleman teminindeki darboğazdır. GAP Bölgesi için entegre araştırma-geliştirme projeleri hazırlanmış; ancak altyapı, para ve insan kaynaklarındaki yetersizlik ve istikrarsızlığa bağlı olarak araştırmalardan istenen sonuç alınamamıştır.

3.1.1.7. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından muhtelif illerde Arazi Toplulaştırma ve Dağıtım Uygulama Projeleri, Köy İmar Planlaması, Arazi Kullanım Planlaması, Çiftçi Eğitimi ve Bitki Adaptasyon ve Tarım Reformu Bölgeleri Etüd Projeleri ile Şanlıurfa ve Harran Ovası Ovası Köyleri İmar Planı çalışmaları yürütülmektedir.

Kurumun en önemli görevlerinden olan toplulaştırma çalışmalarında, Eylül 2007 itibariyle GAP Bölgesi'nde sulanan 260 955 ha alanın 161 413 ha (268 köy) alanında toplulaştırma çalışmaları tamamlanmıştır. 72 380 ha alanda ise toplulaştırma çalışmaları devam etmektedir. Kayacık sulama alanında 9 100 ha'nın ihalesi 25.12.2006 tarihinde, Kralkızı-Dicle Sağ Sahil Pompaj Sulaması I. Kısım'da (Çakmak ve Ekinciler Köyleri) 2 000 ha için 10.08.2007 tarihinde ihale yapılarak çalışmalara başlanmıştır. Suroç Pompaj Sulamasında 94 814 ha alan sulama projelerinin durumuna göre ihalesi yapılmak üzere beklemektedir.

Toplulaştırma

Sulanan Alan	: 260 955 (ha)
Toplulaştırması Tamamlanan Alan	: 161 413 ha (268 Köy)
Devam Eden Toplulaştırma Çalışmaları	: 72 380 ha

Tamamlanan Arazi Toplulaştırma Projeleri

	<u>Başlama-Bitiş Tarihi</u>	<u>Toplulaştırma Alanı (ha)</u>
- Şanlıurfa (213 köy)	1990-1998	134 253
- Baziki Toplulaştırma Projesi (38 Köy)	1993-2006	18 500
- Şanlıurfa-Bozova Pompaj Sulama Alanı Toplulaştırma (I. Kısım) (17 Köy)	1996-2006	8 660
Toplam (268 Köy)		161 413

Devam Eden Arazi Toplulaştırma Projeleri

	<u>Başlama-Bitiş Tarihi</u>	<u>Toplulaştırma Alanı (ha)</u>
- Harran Ovası (15 780 ha)	1990-2007	15 780
- Harran Ovası (9 000 ha)	1990-2007	9 000
- Harran Ovası (18 000 ha)	1990-2006	18 000
- Harran Ovası (16 000 ha)	1990-2006	16 000
- Harran Ovası (2 500 ha) (3 köy)	2006-2008	2 500
- Kayacık Arazi Toplulaştırma Projesi	2006-2009	9 100
- Kralkızı - Çakmak ve Ekinciler Köyü	2007-2009	2 000
Toplam		72 380

3.1.1.8. Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği

Bölgede Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği'ne bağlı bir adet bölge müdürlüğü (Gaziantep), 63 adet kooperatif ve burada çalışan 129 personel bulunmaktadır. GAP kapsamında 2 422 köyde 42 406 ortağın tarımsal girdi ihtiyaçları (kimyevi gübre, zirai mücadele ilacı, tohumluk, karma hayvan yemi, zirai alet makine ekipmanları, mazot ve diğer) Tarım Kredi Kooperatifleri'nce karşılanmıştır.

3.1.2. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIğI

Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü tarafından yürütölen projelerin 1998-2006 kümülatif gerçekleşme durumları şöyledir:

Tablo 22: Projelerin Fiziki Gerçekleşme Durumları (1998-2006)

	Ağaçlan- dırma (ha)	Rehabi- litasyon (ha)	Erozyon Kontrolü (ha)	Yeşil Kuşak (ha)	Mera Islahı (ha)	Fidan Üretimi (Mil. Adet)	Tohum Üretimi (ton)	Özel Ağaçlan- dırma (ha)
Adıyaman	42	675	13 202	0	250	19 494	201.8	58
Batman	0	0	415	350	0	4 000	5.0	0
Diyarbakır	117	510	2 401	0	0	17 620	51.1	137
Gaziantep	4 742	0	6 825	0	400	4 252	5.2	646
Kilis	806	0	0	0	0	0	2.6	0
Mardin	10	772	955	300	0	8 602	25.0	3
Siirt	2	454	1 103	420	1 050	1 070	10.1	1 251
şanlıurfa	424	0	1 122	900	2 750	24 220	17.5	274
şırnak	180	0	0	0	0	111	0.1	0
GAP	6 323	2 411	26 023	1 970	4 450	79 369	318.4	2 369

Orman Genel Müdürlüğü tarafından şırnak ilinde 1 180 ha, Gaziantep ilinde ise 300 ha olmak üzere 1 480 ha alanda orman kadastro çalışması gerçekleştirilmiştir.

3.1.3. DEVLET SU İşLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (DSİ)

GAP kapsamındaki 22 baraj ve 19 HES'in yapımı ile sulama projeleri DSİ tarafından yürütölmektedir.

GAP Bölgesi'nde **2007 yılı itibariyle** Fırat ve Dicle Havzası'nda toplam **263 356 ha alan sulamaya açılmış** olup, 109 304 ha'lık alan da halen sulama şebeke inşaatı devam etmektedir. GAP'ın sulama projeleri tamamlandığında, şimdiye kadar Türkiye'de devlet eliyle gerçekleştirilen sulama alanına eşit bir alan sulamaya açılmış olacaktır.

Fiziki gerçekleşme açasından, sulama projelerinin % 15'i işletmede, % 6'sı ise inşaat halindedir.

Sıra No	Proje Adı	Alan (ha)
7	Karaköy-Dicle Sulaması (tam)	16 393
8	Karaköy-Dicle Cazibe Sulaması	1 336
9	Batman Sol Sahil Sulaması (tam)	17 903
10	Batman Sağ Sahil Sulaması	18 193
Toplam		109 134

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

Tablo 23 : GAP'ta Mevcut Sulamalar

Sulamalar	Sulama Alanı (ha)
1.Bozova Pompaj Sulaması 1. Kısım	8 669
2.Yaylak Ovası Sulaması (Kısmi)	18 322
3.Bozova Merkez Pompaj Sulaması	1 080
4.Şanlıurfa-Harran Ovaları Sul. (Kısmi)	136 752
5.Yukarı Harran Sulaması (Kısmi)	6 063
6.Adıyaman-Çamgazi Sulaması (Kısmi)	4 189
7.Kayacık Ovası Sulaması	1 200
8.Kralkızı-Dicle Pom. Sul. 1. Ks. (Kısmi)	6 692
9.Batman Sol Sahil Sulaması	855
10.Batman Sağ Sahil Sulaması	400
11.Akçakale Yas Sulaması	10 255
12.Ceylanpınar Yas Sulaması	9 000
13.Hancağız Sulaması	6 945
14.Hacıhıdır Sulaması	2 080
15.Derik-Dumluca Sulaması	1 860
16.Silvan I. ve II. Kısım Sulaması	8 790
17.Nusaybin Çağ-Çağ Sulaması	8 600
18.Silopi-Nerdüş Sulaması	2 740
19.Devegeçidi Sulaması	10 600
20.Çınar-Göksu Sulaması	4 234
21.Garzan-Kozluk Sulaması	3 973
22.Samsat Pompaj Sulaması	560
23.X. Bölge Küçük Su İşleri Toplamı	3 258
24.XV. Bölge Küçük Su İşleri Toplamı	900
25.XX. Bölge Küçük Su İşleri Toplamı	4 939
26.XV. Paşabağ Sulaması	400
TOPLAM	263 356

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

Tablo 24: GAP'ta İnşa Halindeki Sulamalar

Sulamamın Adı	İli	Sulama Alanı (ha)
1. Urfa-Harran Sul. (Kısmi)	Şanlıurfa	11 135
2. Yukarı Harran Ovası Sulaması (kısmi)	Şanlıurfa	7 390
3. Adıyaman-Çamgazi Sulaması	Adıyaman	3 811
4. Belkıs Nizip Sulaması	Gaziantep	11 925
5. Kayacık Ovası Sulaması	Gaziantep	18 800
6. Samsat Pompaj Sulaması	Adıyaman	2 246
7. Kralkızı-Dicle Sulaması (kısmi)	Diyarbakır	16 393
8. Kralkızı Dicle Cazibe Sulaması	Diyarbakır	1 336
9. Batman Sol Sahil Sulaması (kısmi)	Batman	17 903
10. Batman Sağ Sahil Sulaması	Diyarbakır	18 193
Toplam		109 134

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

Yaylak Sulaması İsrail'den, Şanlıurfa Bozova Pompaj Sulaması I.Kısım inşaatı ise İspanya'dan sağlanan % 100 kredi ile inşa edilmiştir. Yaylak Sulaması'nın 2001 yılında, Bozova Pompaj Sulaması'nın ise 2002 yılında yüklenicilere iş teslimi yapılmış ve 2006 yılında her iki proje de tamamlanmıştır.

Tablo 25: Hükümetlerarası İkili İşbirliği Çerçevesinde Yapılması Planlanan GAP Sulamaları

	Adı	Sulama Alanı (ha)
	Aşağı-Fırat II.Merhale	
1	Mardin-Ceylanpınar Sulaması I. Kısım İnşaatı*	23 739
2	Mardin-Ceylanpınar Sulaması II. Kısım İnşaatı*	20 867
3	Mardin-Ceylanpınar Sulaması III. Kısım İnşaatı*	22 500
	Şanlıurfa-Bozova Sulamaları	
4	Bozova Pompaj Sulaması II.-III.Kısım**	39 745
	Adıyaman-Kahta Projesi	
5	Samsat Pompaj Sulaması II.Kısım İnşaatı*	26 793
	Kralkızı-Dicle I.Merhale	
6	Kralkızı Cazibe Sulaması II.Kısım İnşaatı*	18 431
7	Kralkızı Cazibe Sulaması III.Kısım İnşaatı**	16 355
	Kralkızı-Dicle II.Merhale	
8	Kralkızı-Dicle PIII Pompaj Sul. I.Kısım İnşaatı**	16 309
9	Kralkızı-Dicle PIII Pompaj Sul. II.Kısım İnşaatı**	15 000
10	Kralkızı-Dicle PIV Pompaj Sulaması İnşaatı*	13 641
11	Suruç Ovası Pompaj Sulaması***	94 814
	Toplam	308 194

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

* İsrail ile protokol imzalanmıştır. DSİ teknik ve mali müzakereler için yetkilendirilmiştir.

** Hollanda ile protokol imzalanmıştır. DSİ teknik ve mali müzakereler için yetkilendirilmiştir.

*** AGİT Zirvesi sırasında ABD ile protokol imzalanmıştır.

Tablo 26: DSİ Genel Müdürlüğü GAP Bölgesi 2007 Yılı Yatırımları

(Bin YTL)

Proje Adı	İli	Karakteristik	İşin Başlama ve Bitiş Tarihi	Proje Tutarı		2006 Yılı Sonuna Kadar Tahmini Kümülatif Harcama	2007 Yılı Yatırımı	
				Dış	Toplam		Dış	Toplam
Geçmişten Kalan Dicle Projesi		Depolama : 60 253,37 hm ³ Sulama : 717 983 ha Yenileme : 14 442 ha Kurulu Güç: 3839 Ort. Üretim : 13509 İçmesuyu : 56 hm ³ /yıl İsale Hattı : 192,9 Tasfiye Tesisleri		8 464 698	21 419 940	10 897 367	174 720	318 708
İkinci Merhale		Depolama : 965,47 hm ³ Sulama : 717983 ha Yenileme : 14442 ha		4 331 971	11 683 638	3 845 171	9 870	81 068
Üçüncü Merhale		Depolama : 965,47 hm ³ Sulama : 717983 ha Yenileme : 14442 ha		4 331 971	11 683 638	3 845 171	9 870	81 068
İkinci Dicle Merhale (GAP) (1)	Diyarbakır	Depolama : 595 hm ³ Sulama : 85 209 ha	1985-2012	680 304	2 004 761	825 558		15 500
İkinci Dicle Merhale (GAP)	Diyarbakır	Sulama : 44 950	1997-2012	428 274	510 534	3 091	4 390	5 180
İkinci Merhale (GAP)	Batman	Sulama : 37 353 ha	1986-2010	181 663	635 721	191 395		8 000
İkinci Merhale (GAP)	Şanlıurfa	Sulama : 150 832 ha Yenileme : 14 442 ha	1977-2010	284 900	2 564 811	2 024 418	5 390	26 282
Sulamalar		Sulama : 150 832 ha Yenileme : 14 442 ha	1980-2010	(284 900)	(1 996 624)	(1 456 231)	(5 390)	(26 282)
Şanlıurfa Tüneli			1977-2005		(568 187)	(568 187)		
İkinci Merhale (GAP) (3)	Şanlıurfa Mardin	Sulama : 211 075 ha	1997-2015	820 065	2 547 048			1
İkinci Merhale (GAP) (4)	Şanlıurfa	Sulama : 94 814 ha	1999-2013	1 170 400	1 389 093	844		1500
İkinci Merhale (GAP) (5)	Şanlıurfa	Sulama : 45 488 ha	1999-2013	522 736	953 498	380 392	90	105
İkinci Merhale (GAP) (6)	Adıyaman	Depolama : 56,17 hm ³ Sulama : 8 000 ha	1986-2010	33 880	247 656	178 071		5 500
İkinci Merhale (GAP) (7)	Adıyaman	Sulama : 8 337 ha	1997-2010	63 448	114 393	27 893		6 000
İkinci Merhale (GAP) (8)	Gaziantep	Depolama : 314,3 hm ³ Sulama : 20 000 ha	1986-2011		370 285	99 859		5 000
İkinci Merhale (GAP) (9)	Gaziantep	Sulama : 11 925 ha	1993-2011	146 300	345 838	113 650		8 000

- (1) Cazibe 2. ve 3. Kısım Sulamaları ikili işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecektir.
- (2) P3 ve P4 Pompaj Sulamaları ikili işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecek olup, yılı ödeneği P3 Pompaj Sulaması uygulama projesinin yapılması için kullanılacaktır.
- (3) Mardin Ceylanpınar 1., 2., ve 3. Kısım Sulamaları ikili işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecektir.
- (4) İkili işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecektir.
- (5) Pompaj 2. Kısım Sulaması, ikili işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecektir.
- (6) Samsat 2. Kısım Sulaması ikili işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

3.1.3.1. Kralkızı Dicle Projesi (I.ve II.Merhale)

1. Kralkızı Dicle I.Merhale

Proje No	: 1985A010170
Yeri	: Diyarbakır
Karakteristiği	: Sulama:85 209
Başlama-Bitil Yılı	: 1985-2012
Proje Tutarı	: 2 004 761 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	: 15 500 bin YTL

Proje geniş bir alanı kapsamaması ve yapılacak imalatların büyük hacimli olması nedeniyle;

- Cazibe Sulama İsale Kanalı,
- Cazibe Sulaması 1.,2.,3. ve 4. kısım,
- Pompaj sulamaları P2, P5 ve (P6) olarak kısımlara ayrılmıştır.

Cazibe Sulaması İsale Kanalı: İnşaata 1986 yılında başlanmış; işin kapsamında bulunan 23.2 km'lik isale kanalı tamamlanmıştır.

Cazibe ana kanalının 28. km ile 40. km arasında (12 km'lik Diyarbakır şehir geçişinde);

- 4 347 m galeri,
- 475 m uzunluğundaki Diyarbakır-Elazığ karayolu geçiş tüneline ait tüm imalatlar,
- 3 467 m açık kanal imatları ve 2 760 m duvarlı kanal,
- 765 m Şilbe köyü geçiş menfezi imalatı yapılmıştır

İşin fiziki gerçekleşmesi % 96.2 olup, 2007 yılında tamamlanması öngörülmüştür.

Cazibe Sulaması I. Kısım İnşaatı: İş 28 km ana kanal inşaatını ve 1 336 ha sulama şebekesini kapsamaktadır. Bu yolla cazibe ve pompajla sulanacak 97 893 ha alanın sulama suyu isale edilecektir. İşe 1997 yılında başlanmış olup;

- Ana kanalın ilk 7 056 m'lik kısmının, kanal kaplama betonu ve bu kesime ait sanat yapıları imatları,
- 520 m'lik sifon kazısı,
- 238 m'lik çelik boru mesnetleri,
- 213 m'lik kesimin gömlek betonu imalatı,
- Sifona ait ulaşım yolları,
- Ana kanal 7+576 km ile 12+000 km arasındaki kesimin kazı ve dolgu işleri,
- 1 341m boyundaki Sirta deresi tahliye kanalının kazısı ile beton kaplaması,
- 1 486 m uzunluğundaki Yedek 3 kanalının 11 000 m'lik kısmının kazısı, 6 447 m'lik kısmında beton kaplaması yapılmıştır.

İşin fiziki gerçekleşmesi % 38 düzeyindedir.

Pompaj Sulaması I. Kısım (P2-P5) İnşaatı: İnşaatlara 1994 yıllarında başlanmıştır.

P2 pompaj sulamasına ait;

- Ana kanal yedek ve tersiyerlerin tüm imatları tamamlanmıştır,
- P2 pompaj sulamasınının 4 758 ha alanı sulamaya açılmıştır,
- Pompaj binası ile pompa binasına ait pompa mekanik aksamınının tüm imatları tamamlanmıştır.

P5 pompaj sulamasına ait;

- P5 pompaj sağ ana kanalda (10 638 m) tüm kazı, beton ve sanat yapıları imalatları yapılmıştır.
- P5 pompaj sağ sulamasına ait yedek ve tersiyer kanal imalatları tamamlanarak bu kesimdeki 1 934 ha alan Gözegöl Sulama Birliği ile yapılan protokol çerçevesinde sulamaya açılmıştır.
- Sol ana kanaldaki ilk 23 km kanal kazı ve kaplama beton imalatı tamamlanmıştır.
- Pompa binaları büyük ölçüde tamamlanmış olup, cebri boru imalatları tamamlanmıştır,
- İletim kanalları ile iletme ait tahliyeye ait tüm imalatlar yapılmıştır.

İşin fiziki gerçekleşmesi % 40.6 olup, 2011 yılında bitirilmesi planlanmıştır.

Kralkızı-Dicle Cazibe Sulaması 2. Kısım İnşaatı: Türkiye-İsrail protokolünde yer alan ve 18 431 ha alanın sulanmasını sağlayacak proje için 01.12.2000 tarih ve 2000/1827 sayı ile Bakanlar Kurulu Kararı alınmış olup, öncelikle uygulama projesinin yapılması gerekmektedir.

Kralkızı-Dicle Cazibe Sulaması 3. Kısım İnşaatı: Türkiye-Hollanda protokolünde yer alan ve 16 355 ha alanın sulanmasını sağlayacak proje için 2002 yılında Bakanlar Kurulu Kararı alınmış olup, uygulama projesi yapılacaktır.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 104 102 550 YTL olarak tespit edilmiş; DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan ödenek çerçevesinde tarım sektöründe 15 500 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

2. Kralkızı Dicle II. Merhale

Proje No	: 1997A010110
Yeri	: Diyarbakır
Karakteristiği	: Sulama:44 950
Başlama-Bitil Yılı	: 1997-2012
Proje Tutarı	: 510 534 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	: 5 180 bin YTL

Kralkızı ve Dicle barajlarında depolanan sudan faydalanılarak Diyarbakır ilinin Merkez, Bismil ve Çınar ilçelerine ait ovalardaki Kralkızı Dicle I.Merhale Projesi ile sulanan alanın dışında kalan 44 950 ha alanın sulanması hedeflenmiştir.

Kralkızı Dicle P3 Pompaj Sulaması 1. ve 2. Kısım: Türkiye-Hollanda protokolünde yer alan projenin Bakanlar Kurulu Kararı alınmış, proje yapımı için sözleşme müzakereleri sonuna gelinmiş olup, müteakiben mali konulardaki müzakerelere başlanacaktır.

Kralkızı Dicle P4 Pompaj Sulaması: Türkiye-İsrail protokolünde yer alan proje için 12.01.2001 tarih ve 2001/2133 sayı ile Bakanlar Kurulu Kararı alınmış olup, öncelikle işe ait uygulama projesinin yapılması gerekmektedir.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 5 451 600 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan ödenek çerçevesinde tarım sektöründe 5 180 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

3.1.3.2 Batman II. Merhale Projesi (II. Merhale)

Proje No	: 1986A010230
Yeri	: Batman-Diyarbakır
Karakteristiği	: Sulama:37 353 ha
Başlama-Bitil Yılı	: 1986-2010
Proje Tutarı	: 635 721 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	: 8 000 bin YTL

Batman Barajı Sulama Tesislerinin başlangıcıdır. Barajın sol sahilinden başlayan sol ana kanal ve sulama tesisleri Batman iline ait ovalarda, barajın sağ sahilinden başlayan sağ ana kanal ve sulama tesisleri ise Diyarbakır iline bağlı Silvan ve Bismil ilçelerine ait ovalarda inşa edilmektedir.

Batman Sol Sahil Sulaması ve İşletme Tesisleri: İnşaata 1994 yılında başlanmış olup;

- Cazibe ana kanalındaki ilk 28 500 m'lik kesimin kanal kazısı,
- Bu kesimde yer alan 4 858 m duvarlı kanalın 4 750 m'si,
- 415 589 m trapez kanalın 11 413 m'si,
- Yedek I ile yedek 11 arası 28 975 m borulu şebeke imatları,
- 12 adet sifon,
- 2 adet galeri
- 9 adet köprü,
- 18 adet ASG/ÜSG ve 4 adet çek yapısı imalatı
- Tahliye kanalında BT25-26 tahliye kanalının şehir çıkışı ile Batman Çayı arasında kalan kısmı ile şehir içerisinde (İluh Deresi) kalan kesimde 5 455 m duvarlı kanal imalatı, 3 500 m uzunluğundaki BT7, 1 675 m uzunluğundaki BT6 ile 700 m uzunluğundaki BT10 tahliyesinin tamamı, ulaşım yollarında çeşitli noktalara ulaşımı sağlayan toplam 9 750 m uzunluğunda 17 adet ulaşım yolu tamamlanmıştır.

İşin fiziki gerçekleşmesi % 39 olup, 2010 yılında bitirilmesi öngörülmüştür.

Batman Sağ Sahil Sulaması ve İşletme Tesisleri: Diyarbakır iline ait ovaları sulayacak inşaata 1997 yılında başlanmış olup;

- Ana kanalın ilk 14 700 m'sinin kanal ve palye kazıları tamamen yapılmış (15+350-16+500 arası palye kazıları büyük ölçüde tamamlanmıştır),
- Bu kesimde 12 430 m duvarlı kanal imalatı ile trapez kanal kaplama beton imalatı,
- 21 adet sanat yapısı (ASG, ÜSG, Yol geçişi, köprü, çek),
- 136 m (3+992 m ile 4+128 m arası) uzunluğunda karayolu geçişi imalatı ile 74 m uzunluğundaki akedük yapısının tamamı,
- Yedek 1 ile yedek 4B yedekleri arasındaki kanallarda 14 039 m borulu şebeke imatları bitirilmiştir.

İşin fiziki gerçekleşmesi % 19 olup, 2009 yılında bitirilmesi öngörülmüştür.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 152 598 517 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan ödenek çerçevesinde tarım sektöründe 8 000 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

3.1.3.3. Aşağı Fırat Projesi (I.ve II. Merhale)

1. Aşağı Fırat I. Merhale

Proje No	: 1997A010170
Yeri	: Şanlıurfa
Karakteristiği	: Sulama:150 832 ha Yenileme:14 442 ha
Başlama-Bitil Yılı	: 1977-2010
Proje Tutarı	: 2 564 811 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	: 26 282 bin YTL

Şanlıurfa Tünelleri inşaatı 2005 yılında tamamlanmıştır. Projede bugüne kadar 143 215 ha alan sulu tarıma açılmıştır.

Şanlıurfa Ovası Sulaması İnşaatı: 54 092 ha arazinin sulanmasını sağlayan iletim tesisleri, tahliye kanalları ve benzer tesisler bu kapsamda olup, bu işin kesin kabulü yapılmıştır.

Şanlıurfa Ovası Sulaması 2. Kısım İnşaatı: 35 192 halanın sulanmasını sağlayacak olan sulama tesisleri tamamlanmış, 2004 yılında kesin kabulü yapılmıştır.

Şanlıurfa Ovası Sulaması 3. Kısım İnşaatı: 18 900 ha alanın 9 458 ha'ı yeni iş 9 442 ha da Yer Altı Sulama Tesisleri yenileme işi olmak üzere 1994 yılında inşaatına başlanmış olup, 15 368 ha'ı işletmeye açılmıştır. Geçici kabulü yapılmıştır. Geri kalan 3 532 ha Şanlıurfa III. Kısım İkmal İnşaatı muhtevasında yapılacaktır.

Harran Ovası 1. ve 2. Kısım İnşaatı: 97 327 ha'lık alana hizmet edecek olan Harran Ana Kanalının 122 km'lik kısmını içeren inşaat 1998 yılında tamamlanmış olup, kesin kabulü yapılmıştır.

Harran Ovası 3. Kısım İnşaatı: 22 861 ha'lık alanın sulama şebekesini içeren iş tamamlanarak kesin kabulü yapılmıştır.

Harran Ovası 4. Kısım İnşaatı: 23 738 ha'lık alanın sulama şebekesini içeren işin kesin kabulü yapılmıştır.

Harran Ovası 5. Kısım İnşaatı: 1991 yılında inşaatına başlanan işte, 22 045 ha'lık alanın sulama tesisleri tamamlanarak 2004 yılında işletmeye açılmıştır.

Harran Ovası 6. Kısım İnşaatı: 28 683 ha'lık alanın sulama şebekesini içeren ve 1994 yılında inşaatına başlanan işte;

- 27 846 m Ana Kanal,
- 68 579 m Yedek Kanal betonu,
- 320 365 m kanalet,
- 139 100 m AÇB boru,
- 48 132 m CTP boru,
- 6 300 m HEDP boru,
- 372 500 m tahliye kanalı,
- 71 700 m derin drenaj pompa istasyonu,
- 5 761 adet sanat yapısı yapılarak 17 548 ha alan sulamaya alınmıştır.

İşin fiziki gerçekleşmesi % 62 dir.

Yukarı Harran Sulaması Ana Kanal İnşaatı: Mardin Ceylanpınar ovalarına 200 m³/s suyu iletecek olan ve Yukarı Harran Ovası sulamasında 13 455 ha'lık alana hizmet edecek 86 372 m'lik ana kanal inşaatını kapsamaktadır. Söz konusu kanal aynı zamanda Mardin-Ceylanpınar Ovaları sulamasına isale kanalı görevi görmektedir.

Ana kanalda kazı dolgu ve beton işleri devam etmekte olup, 2009 yılında tamamlanması planlanmıştır. Ana Kanalda toplam 52 828 m'lik kısmın kaplama betonu tamamlanmış olup, % 70 fiziki gerçekleştirme sağlanmıştır.

Yukarı Harran Ovası Sulaması Şebeke İnşaatı: Yukarı Harran Ana Kanalı altında kalan 15 376 ha'lık alan 28.05.2003 tarih ve 2886 sayılı DSİ Genel Müdürlüğü oluru ile 1 921 ha azalarak 13 455 ha'a düşen arazinin şebeke inşaatını içeren iş 1996 yılında ihale edilmiştir. Bu güne kadar;

- 79 644 m AÇB boru,
- 37 497 m CTP boru,
- 97 822 m HDPE boru,
- 3 650 m kaplama kanal,
- 5 860 m duvarlı tahliye kanalı,
- 224 641 m tahliye kanalı,
- 1 430 adet sanat yapısı yapılarak 6 063 ha'lık alan işletmeye açılmıştır.

Yapılan işin fiziki gerçekleştirilmesi % 58 olup, 2008 yılında bitirilmesi planlanmıştır.

Şanlıurfa HES: Şanlıurfa Tünelleri çıkışında ikiye ayrılan ana kanallardan, kuyruksuyu kanalı üzerinde inşa edilmekte olan Şanlıurfa HES, 52 MW kurulu gücü ile yılda 124 milyon kWh enerji üretecek olup, geçici kabulü yapılarak işletmeye alınmıştır. Türbünlerden deşarj edilecek su, Şanlıurfa ve Harran Ovalarına sulama suyu olarak iletilecektir.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı tarım sektöründen 246 892 712 YTL, enerji sektöründen 4 334 808 YTL olmak üzere toplam 251 257 520 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan ödenek çerçevesinde tarım sektöründen 26 282 000 YTL enerji sektöründen 4 140 000 YTL olmak üzere toplam 30 422 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

2. Aşağı Fırat II. Merhale

Proje No : 1997A010120
Yeri : Şanlıurfa-Mardin
Karakteristiği : Sulama:211 075 ha
Başlama-Bitil Yılı : 1997-2015
Proje Tutarı : 2 547 048 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği : 1 bin YTL

Şanlıurfa ve Mardin illeri sınırları dahilinde bulunan proje ile Atatürk barajı ve yer altı suyu sulamalarından Mardin-Ceylanpınar ve Viranşehir ovalarında toplam 211 075 ha'lık alanın sulanması hedef alınmıştır. Hükümetler arası ikili işbirliği çerçevesinde tamamı kredili yapılacak olan projelerin öncelikle uygulama projeleri yapılacaktır.

Projeye 2006 ve 2007 yılları iz ödenek ayrılmıştır.

3.1.3.4. Suruç Ovası Pompaj Sulaması

Proje No	: 1999A010070
Yeri	: Şanlıurfa
Karakteristiği	: Sulama:94 814 ha
Başlama-Bitil Yılı	: 1999-2013
Proje Tutarı	: 1 389 093 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	: 1 500 bin YTL

Şanlıurfa ili Bozova ilçesine bağlı Atatürk Barajının güneyinde yer alan proje ile 94 814 ha alanın sulanması hedeflenmiştir. Suruç Ovası Pompaj Sulaması projesi Türkiye-ABD ikili işbirliği çerçevesinde, Türk ve ABD firmalarının oluşturduğu konsorsiyumlar arasında rekabete dayalı ihale yöntemi ile yapılacaktır. Suruç Ovası Pompaj Sulaması'nın uygulama projesinin yapımı için 2005 yılında Türk-ABD firmalarının oluşturduğu konsorsiyumlar arasında kredili ihaleye çıkmış, ancak konsorsiyumların teklif verememesinden dolayı ihale iptal edilmiştir. Bu nedenle uygulama projesi yapımı ile ilgili alınan Bakanlar Kurulu Kararı iptal edilmiş ve 2006 yılında 4734 sayılı Devlet İhale Kanunu Usul ve Esaslarına göre Bütçe imkanları ile yeniden ihale edilmiştir.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 1 500 000 YTL olarak tespit edilmiş olup, , DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan ödenek çerçevesinde tarım sektöründen ödenek ihtiyacının tamamı projeye ayrılmıştır.

3.1.3.5. Şanlıurfa-Bozova Pompaj Sulamaları

Proje No	:1999A010080
Yeri	:Şanlıurfa
Karakteristiği	:Sulama:45 488 ha
Başlama-Bitil Yılı	:1999-2013
Proje Tutarı	: 953 498 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	:105 bin YTL

Şanlıurfa ili Bozova ilçesinde 45 488 ha'lık alanın sulanması planlanmıştır. Türkiye-İspanya İkili İşbirliği çerçevesinde ele alınan 8 669 ha alana sulayacak olan Şanlıurfa-Bozova Pompaj Sulaması I. Kısım inşaatı 17/09/2001 tarihinde ihaleye verilmiştir. Bu çerçevede;

- 4 068 m ana kanal,
- 263 m sifon,
- 10 adet ASG
- 1 adet basma havuzu,
- 4 adet pompa istasyonu,
- 3 adet rezervuar,
- 240 746 m borulu şebeke,
- 7 adet filtre istasyonu,
- 130 329 m servis yolu,
- 38 149 m tahliye kanalı,
- 4 adet cebri borunun tamamı bitirilerek işler tamamlanmış ve 2006 yılında I. kısmın geçici kabulü yapılmıştır.

Bozova Pompaj Sulaması II. ve III. Kısım inşaatları ise önümüzdeki yıllarda bütçe imkanları dahilinde ele alınacaktır.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 1 817 200 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan ödenek çerçevesinde tarım sektöründe 105 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

3.1.3.6. Adıyaman-Çamgazi Projesi

Proje No : 1986A010370
Yeri : Adıyaman
Karakteristiği : Sulama:8 000 ha
Başlama-Bitil Yılı : 1986-2010
Proje Tutarı : 247 656 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği : 5 500 bin YTL

Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu'na da finanse edilen proje kapsamında Doğan ve Kuzgun dereleri üzerinde inşa edilen Çamgazi Barajı'ndan 4 273 ha alan cazibe ile 3 463 ha alanda pompajla olmak üzere toplam 8 000 ha alanın sulanması hedeflenmiştir.

Projenin su kaynağı olan Çamgazi Barajı tamamlanarak işletmeye açılmıştır. Çamgazi şebekesinde ÇS1, ÇS2, ÇS1B bitirilerek, 4 189 ha alan sulamaya açılmıştır.

Ödeneği çerçevesinde iş programına uygun olarak inşaatı devam eden projenin 2009 yılında bitirilmesi planlanmıştır. Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 28 197 000 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan sektör tavanı içinde 5 500 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

3.1.3.7. Adıyaman Kahta Projesi (Samsat Pompaj Sulaması)

Proje No : 1997A010080
Yeri : Adıyaman
Karakteristiği : Sulama:8 337 ha
Başlama-Bitil Yılı : 1997-2010
Proje Tutarı : 114 393 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği : 6 000 bin YTL

Adıyaman il sınırları içerisinde Atatürk Barajı gölünden faydalanılarak 21 263 ha alanın sulanması planlanmıştır.

Projenin 8 337 ha alanının sulanmasını sağlayacak olan Samsat Pompaj Sulaması I. Kısmı inşaatı 20.03.1999 tarihinde başlamıştır. Proje çerçevesinde;

- Pompa istasyonu tamamlanmış olup elektromekanik aksam montaj çalışmaları,
- S1 ve S2 ana kanalının toplam 6 728 m kaplaması yapılarak S1 şebekesinde 8 500 m borulu şebeke döşenerek 560 ha alan sulamaya açılmıştır.

İşin fiziki gerçekleşmesi % 89 olup, 2008 yılında bitirilmesi planlanmıştır.

GAP (Adıyaman Kahta) Projesi Samsat Pompaj Sulaması 2. kısım işine ait uygulama projesi Türkiye-İsrail ikili işbirliği kapsamında tamamı kredili yaptırılacak olup, bu konuda Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü yetkilendirilmiştir. Uygulama projesinin yaptırılmasına ilişkin müzakereler Yüksek Planlama Kurulu'nun 24 Ocak 2003 tarih ve 25003 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan tebliğ gereği durdurulmuştur.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 8 604 000 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan sektör tavanı içinde 6 000 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

3.1.3.8. Kayacık Projesi

Proje No	: 1986A010390
Yeri	: Gaziantep
Karakteristiği	: Sulama:20 0000 ha
Başlama-Bitil Yılı	: 1986-2011
Proje Tutarı	: 370 285 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	: 5 000 bin YTL

Proje kapsamında Gaziantep-Oğuzeli ilçesi Kayacık köyü yakınlarındaki Aynifar deresi üzerinde inşaatı devam eden Kayacık Barajı'nda depolanacak 128.3 milyon metreküp su ile Sacır suyu üzerinde yapılması planlanan Doğanpınar Barajı'nda depolanacak 153 milyon metreküp sudan toplam 20 000 ha alanın sulanması hedeflenmiştir.

Kayacık Barajı'nın derivasyon tüneli 1990 yılında tamamlanmış olup, baraj inşaatına 08/11/1993 yılında başlanmıştır. Halen inşaatı sürdürülen barajın 2006 yılında ikmali programlanmıştır. Barajda derivasyon tesisleri inşaatı tamamlanmış, su tutulmuş ve 2006 yılı ödeneği ile Kayacık tamamen ikmal edilmiştir.

Kayacık sulaması inşaatı 17.12.1996 tarihinde ihale edilmiş olup, inşaatı bütçe imkanları dahilinde iş programına uygun olarak devam edilmekte olup, % 100 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır.

Ana kanalda 14 700 m kanal kaplaması yapılmış, toplulaştırma çalışmaları tamamlanan 820 ha alanda 22 450 borulu şebeke yapılarak sulamaya hazır hale getirilmiştir.

Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 103 470 000 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan sektör tavanı içinde 5 000 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

3.1.3.9. Belkis-Nizip Pompaj Sulaması

Proje No	: 1993A010490
Yeri	: Gaziantep
Karakteristiği	: Sulama:11 925 ha
Başlama-Bitil Yılı	: 1993-2011
Proje Tutarı	: 345 838 bin YTL
2007 Yılı Ödeneği	: 8 000 bin YTL

Gaziantep ili Nizip ilçe merkezinin doğusunda yer alan proje ile Birecik Barajı'ndan pompajla 11 925 ha alan sulanacaktır. Projede işe 18.11.1995 tarihinde başlanmıştır. Halen inşaatı sürdürülen işin 18.11.2008 tarihinde ikmali programlanmıştır. Proje çerçevesinde;

- Pompa istasyonu bina inşaatı,
- Emme havuzu kazı çalışması,
- Y5 sulama ana kanalının 22 720 m kanal kaplaması,
- Belkis Sulama Ana Kanalı'nda 6 810 m kanal kazısı tamamlanmıştır.

İşin fiziki gerçekleşmesi % 43'tür. Projenin 2007 yılı ödenek ihtiyacı 53 868 000 YTL olarak tespit edilmiş olup, DSİ Genel Müdürlüğüne ayrılan sektör tavanı içinde 8 000 000 YTL ödenek ayrılmıştır.

3.1.4. ÖZEL İDARE ÇALIŞMALARI

Tuzlanma

GAP'ta 166 000 ha sulama alanına sahip (15 000 ha Akçakale yer altı sulaması dahil) Şanlıurfa-Harran Ovası'nda 135 115 ha alan sulamaya açılmıştır. Topoğrafik, iklimsel ve toprağın kendi yapısından dolayı 3 500 ha alanda sulama başlamadan önce tespit edilen tuzluluk ve drenaj problemleri sulama ile artmıştır. Ön inceleme ile yaklaşık 50 000 ha alanda yüksek taban suyu problemi tespit edilmiştir. Önceki tuzluluk problemleri başta olmak üzere etüd, projelendirme ve inşaat işlemlerine hız verilmiş; 36 775 ha alanın etüt çalışmaları tamamlanmış, bu alanın 19 975 ha kısmında ihale aşamasına gelmiş ve bu güne kadar 8 730 ha alanda kapalı drenaj çalışması mülga Köy Hizmetleri Bolatlar GAP Şubesi Müdürlüğü tarafından tamamlanmıştır.

3.1.5. GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI

3.1.5.1. Harran Ovası'nda Sulamanın İlk Sonuçları

1995 yılında sulamanın başladığı Şanlıurfa-Harran Ovası'nda 2006 yılı sonu itibariyle DSİ Genel Müdürlüğü tarafından sulamaya açılan alan 130 000 hektara ulaşmıştır. Harran Ovası'nda sulamaların gayrisafi üretim değeri (GSÜD) ve katma değerde sağladığı gelişme aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 27 : Örnek Alan Harran Ovası'nda Sulama Sonucu Ortaya Çıkan Gayrisafi Tarımsal Üretim Değeri (GSÜD) ve Katma Değerler

Yıl	Alan (ha)	Nüfus (Kişi)	GSÜD*			Katma Değer**		
			Milyon \$/yıl	\$/ha	\$/Kişi	Milyon \$/yıl	\$/ha	\$/Kişi
Sulama Öncesi	30 000		31.5	1 050	1 044	18.0	600	596
1995	30 000	30 165	65.4	2 180	2 168	49.8	1 661	1 652
1996	40 000	39 247	87.5	2 187	2 229	67.4	1 685	1 717
1997	60 000	66 360	125.8	2 097	1 896	100.6	1 677	1 516
1998	90 000	74 883	178.8	1 987	2 388	148.8	1 653	1 987
1999	103 000	91 603	199.0	1 932	2 172	160.1	1 554	1 747
2000	111 600	101 733	261.9	2 347	2 574	172.2	1 543	1 519
2001	116 000	107 330	181.3	1 563	1 689	113.8	981	1 061
2002	119 000	112 088	180.0	1 512	1 605	125.1	1 051	1 116
2003	121 400	117 665	237.0	1 952	2 014	154.3	1 271	1 312
2004	123 340	121 697	265.0	2 148	2 177	138.2	1 120	1 135
2005	125 000	128 564	250.6	2 005	1 949	114.2	913	888***
2006	130 000	135 712	276.8	2 130	2 040	116.6	897	859

* GSÜD: Üretim Miktarı X Ürün Fiyatı

** Katma Değer: GSÜD - Üretim Masrafları

*** Ürün satış fiyatından kaynaklanmaktadır.

3.1.5.2. Tarımsal Araştırma Projesi

GAP'ın tamamlanması ile sulamaya açılacak alanlarda yetiştirilebilecek ürün çeşitlerinin ve türlerinin tespit edilmesi ve sulama sonucu ortaya çıkacak tarımsal potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilmesi amacıyla Tarımsal Araştırma Projesi yürütülmektedir.

Proje kapsamında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi (57 proje), Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi (18 proje), TÜBİTAK (15 proje) ve Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi (2 proje) tarafından yürütülen toplam 92 araştırma projesi tamamlanmıştır. Ayrıca ICARDA ile işbirliği içerisinde 1 proje çalışmasına devam edilmektedir.

3.1.5.3. Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projesi

Sulama dışında kalan alanlarda yaşayan halkın gelir düzeyini artırmak amacıyla yürütülen proje kapsamında Tarım İl Müdürlükleri ile işbirliği içerisinde Bölge illerinde seçilen örnek çiftçilerle pilot çalışmalar yapılmaktadır. Bu çerçevede örnek bahçe tesisi, yabani ağaç aşılması, arıcılık, su ürünleri, mantar üretimi, sözleşmeli hayvancılık, kümes hayvancılığı gibi faaliyetler ile Ağustos 2007 itibariyle toplam 3 7 07 çiftçiye ulaşılmıştır.

2007 yılında, 88 756 adet çeşitli meyve fidanı 125 çiftçiye dağıtılmış ve 1 230 ha alanda örnek meyve bahçesi kurulması sağlanmıştır. Ayrıca, Zivzik Narını Geliştirme, Arıcılık ve Seracılık projeleri kapsamında Siirt'te (Şirvan ve Pervari) 100 çiftçinin 10 000 da alanında nar yetiştiriciliği, 16 çiftçiye 340 adet arılı kovan dağıtımı ve Mardin Yüceli Bölgesi'nde 4 çiftçinin 3.5 da alanında seracılık faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

3.1.5.4. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Projesi

GAP Bölgesi'nde orman kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesi amacıyla 1998-2006 döneminde, toplam 1 178 763 fidan ile yaklaşık 976 ha alan ağaçlandırılmıştır.

Ayrıca, TEMA Vakfı ile Çevre ve Orman Bakanlığı işbirliği içerisinde yürütülmekte olan Adıyaman Merkez Kuyulu Köyü Mera Islah Amaçlı Erozyon Önleme Projesi kapsamında, Temmuz 2007 itibariyle, gölgelik ve rüzgar perdesi oluşturmak amacıyla 2000 adet kapari, 2900 adet yabani badem, 1000 adet akasya fidanı olmak üzere toplam 5 900 adet fidan 15 ha alanda dikilmiştir.

3.1.5.5. Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi ile Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Method ve Teknolojileri

Projenin amacı; ana kanalda suyun regüle edilmesi; Bölge'nin iklim, toprak, bitki ve insan kaynaklarına en uygun sulama (yüksek basınçlı sulama, alçak basınçlı sulama, birim alan birim su ve klasik kanal şebekesi) yönteminin belirlenmesi için bu sahada uygulanabilecek metotların karşılaştırmalı üstünlüğünün tespiti.

Lider Çiftçi Yetiştirme Projesi: GAP Bölgesi'nin sahip olduğu tarımsal üretim potansiyelini tümü ile sürdürülebilir olarak kullanacak tarım liderleri yetiştirmek amacıyla "GAP Tarım Kampı Lider Çiftçi Yetiştirme Projesi" hazırlanmıştır. Proje, 12-15 yaş gruplarındaki çocukların yaz tatili döneminde 12 günlük devreler halinde (dört dönem) eğitimleri ve eğitim sonucunda kazanılan becerilerin izlenmesi ve geliştirilmesi yoluyla gelecekteki tarım liderlerinin yetiştirilmesini amaçlamaktadır.

2007 yılında altıncısı düzenlenen Tarım Kampı da 120 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiş; böylece 2002 yılından 2007 yılına kadar toplam 693 öğrenciye eğitim verilmiştir.

3.1.5.6. Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi (İBY) Projesi

Proje, sulu tarımdan elde edilecek faydanın azamiye çıkartılması amacıyla yürütülmektedir. 2007 yılı içinde 50 çiftçi ve 50 teknik personel olmak üzere toplam 100 kişiye Antalya ilinde EUREP-GAP eğitimi verilmiş olup sertifikaları dağıtılmıştır.

Proje kapsamında 2007 Ağustos ayına kadar toplam 5 467 çiftçiye ulaşılmıştır. 2007 yılında ise 4 235 da alanda 81 çiftçi için çeşitli sulama sistemleri, 140 da alanda 24 çiftçi için sebze, 4 da alanda 5 çiftçi için sertifikalı buğday demonstrasyonu kurulmuştur.

3.1.5.7. GAP Bölgesi'nde Hayvancılığın Geliştirilmesi Projesi

Sulama dışı alanlardaki topraksız ve az topraklı çiftçilerin gelir düzeyinin yükseltilmesi amacıyla Tarım İl Müdürlükleri ile işbirliği içerisinde Şırnak (1998), Mardin (1999) ve Batman'da (2003) sözleşmeli hayvancılık projesi uygulanmaktadır.

1998-2006 dönemi itibariyle projeden 783 çiftçi yararlanmış ve sürü mevcudu 9 666'ya ulaşmıştır.

Sözleşmeli Kilis Keçisi Damızlık İşletmeleri Kurulması Projesi kapsamında 5 çiftçiye 315 adet damızlık Kilis keçisi dağıtılmıştır

Yem Bitkilerini Geliştirme Projesi (Diyarbakır, Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep) 36 523 kg yem bitkileri tohumu desteği ile toplam 346 çiftçiye ulaşılmıştır

3.2. ENERJİ ve MADENCİLİK SEKTÖRLERİ

3.2.1. ENERJİ SEKTÖRÜ

GAP kapsamında, 2007 yılı itibariyle 1'i münferit projeler kapsamında olmak üzere (Çağ Çağ HES) toplam 9 hidroelektrik santrali tamamlanmış; santral kurulu güçleri itibariyle hidroelektrik enerji projelerinin % 74'ü gerçekleşmiştir. Bu çerçevede GAP, belli bir süreden beri Türkiye ekonomisine ve Bölge halkının refahına doğrudan katkı sağlamaktadır.

Karakaya, Atatürk, Batman, Kralkızı, Dicle, Birecik ve Karkamış hidroelektrik santrallerinin işletmeye alınışından 2006 yılı sonuna kadar 274.3 milyar kilovat-saat elektrik enerjisi üretilmiş ve ülkemizin enerji ihtiyacının önemli bir bölümü karşılanmıştır. Üretilen bu enerjinin parasal değeri 16.5 milyar ABD Doları'dır (1 kWh=6 cent).

Türkiye'de 2006 yılında üretilen 44 milyar kilovat-saatlik hidroelektrik enerji içinde, GAP 21 milyar kilovat-saatlik hidroelektrik üretimiyle % 48.5'lik bir paya sahiptir.

Yine 2006 yılında Türkiye'nin 175.7 milyar kilovat-saatlik toplam enerji üretimi (termik, hidrolik ve rüzgar) içinde GAP'ın payı % 12.2 olmuştur.

Tablo 28: GAP Enerji Projelerinde Fiziki Gerçekleşme Durumu (2006 Sonu)

Adı	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi (GWh)	Projenin Hangi Safhada Olduğu	İşletmeye Geçiş Yılı
FIRAT HAVZASI	5 304	20 098		
Karakaya Barajı ve HES	1 800	7 354	İşletme	1987
Atatürk Barajı ve HES	2 400	8 900	İşletme	1993
Birecik Barajı ve HES	672	2 516	İşletme	2000
Karkamış Barajı ve HES	180	652	İşletme	1999
Şanlıurfa HES	50	124	İşletme	2005
Büyükçay Barajı, HES ve Sulaması	30	84	Master Plan	
Koçalı Barajı, HES ve Sulaması	40	120	Master Plan	
Sırmış Barajı ve HES	28	87	Master Plan	
Kahta Barajı ve HES	75	171	Master Plan	
Fatopaşa HES	22	47	Master Plan	
Erkenek	7	43	Ön İnceleme	
DİCLE HAVZASI	2 172	7 247		
Dicle Barajı ve HES	110	298	İşletme	1999
Kralkızı Barajı ve HES	94	146	İşletme	1998
Batman Barajı ve HES	198	483	İşletme	2003
Ilisu Barajı ve HES	1 200	3 833	Programda	
Cizre Barajı ve HES	240	1 208	Programda	
Silvan Barajı ve HES	150	623	Planlama	
Kayser Barajı ve HES	90	341	Master Plan	
Garzan Barajı ve HES	90	315	Ön İnceleme	
Toplam	7 476	27 345		8 adet

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

Tablo 29: GAP Kapsamındaki HES'lerin Kümülatif Elektrik Üretimi(*)

(milyar kWh)

Baraj ve HES	İşletmeye Geçiş Yılı	Elektrik Üretimi
Karakaya Barajı ve HES	1987	143.8
Atatürk Barajı ve HES	1993	111.2
Kralkızı Barajı ve HES	1998	1.0
Karkamış Barajı ve HES	1999	2.6
Dicle Barajı ve HES	1999	1.1
Birecik Barajı ve HES	2000	13.1
Batman Barajı ve HES	2003	1.5
Toplam		274.3

Kaynak: TEİAŞ Genel Müdürlüğü

(*) 2006 yılı sonu itibarıyla

Tablo 30: GAP'ın Hidroelektrik Getirisi (2006 Yılı)

	Milyar kWh	Eşdeğeri milyon \$
Karakaya	8.6	516
Atatürk	8.9	533
Kralkızı	0.1	7
Karkamış	0.4	28
Dicle	0.2	13
Birecik	2.7	160
Batman	0.5	31
GAP	21.4	1 288

Kaynak: TEİAŞ Genel Müdürlüğü

Tablo 31: Enerji Üretiminde Türkiye-GAP Karşılaştırması

(milyar kWh)

Yıl	Türkiye				GAP	GAP/Türkiye	
	Termik	Hidrolik	Rüzgar	Toplam	Hidrolik	Hidrolik (%)	Toplam (%)
1995	52.6	32.0		84.6	16.1	50.0	19.0
1996	54.5	40.4		94.9	19.3	48.0	20.0
1997	63.3	39.8		103.1	19.4	48.7	18.8
1998	68.7	42.2		110.9	20.1	47.5	18.0
1999	81.8	34.6		116.4	14.8	42.7	12.7
2000	94.2	30.9		125.1	12.1	39.2	9.7
2001	99.0	24.0		123.0	11.5	47.9	9.3
2002	95.4	33.7		129.1	12.4	36.8	9.6
2003	104.8	35.3	0.06	140.1	15.3	43.3	10.9
2004	104.0	46.1	0.06	234.0	22.4	48.7	14.8
2005	121.9	39.6	0.06	161.5	18.7	47.2	11.6
2006	131.4	44.2	0.13	175.7	21.4	48.5	12.2

Kaynak: TEİAŞ Genel Müdürlüğü

Spatül Tipi	: Yarı yarıklı
Isırmı Tırtıl Çap ve Boyu	: 11 m, 1224.14 m
Uzun Sayısı	: 3 Adet
Yatırım Tipi	: Düşey eksenli Francis
Kuvvet Güçü	: 1 200 MW
Toplam Enerji	: 1 833 GWh
Karakaya Türü, Çap ve Tipi	: Kanal

3.2.1.1. DSİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

3.2.1.1.1. İlsu Barajı ve HES

Proje No	: 1986D020080
Yeri	: Mardin ve Şırnak
Karakteristiği	: 1 200 MW kurulu güç ile yıllık 3 833 GWh/yıl elektrik üretimi Sulama 19 993 ha
Başlama-Bitiş Yılı	: 1996-2010
Proje Tutarı	: 2 400 014 YTL
Dış	: 1 919 166 YTL
2005 Sonu Tah. Harcama	: 3 756 YTL
Dış	: 165 000 YTL
2006 Yılı Yatırımı	: 179 000 YTL

Proje Uygulama Durumu

Projenin ÇED raporu kabul edilmiş ve ihale durumuna gelmiştir. Kamulaştırma maliyetlerine henüz başlanmamıştır. Müzakere görüşmeleri DSİ Genel Müdürlüğü'nce yapılmaktadır. Baraj yapımı için temel atılmış ve çalışmalara başlanmıştır.

Projenin temel karakteristikleri aşağıda verilmiştir:

Gövde

Gövde Tipi	: Toprak + Kaya Dolgu
Gövde Hacmi	: 43,79 hm ³
Kret Kotu	: 530,00 m
Kret Uzunluğu	: 480,0 m
Gövde yüksekliği(Talvegden)	: 130,00 m
Gövde yüksekliği(Temelden)	: 138,00 m

Dolusavak

Yeri	: Sağ sahil, karşıdan alıslı
Tipi	: Boşaltma kanalı ve sıçratma eşikli
Kapak Sayısı ve Boyutu	: 8 adet, 16 m x16.88 m
Kapak Tipi Uzunluğu	: Radyal
Deşarj Kapasitesi	: 21 100 m ³ /s

HES

Santral Tipi	: Yarı yeraltı
Enerji Tüneli Çap ve Boyu	: 11 m, 1224.14 m
Ünite Sayısı	: 3 Adet
Türbin Tipi	: Düşey eksenli Francis
Kurulu Güç	: 1 200 MW
Toplam Enerji	: 3 833 GWh
Kuyruksuyu Tün. Çap ve Tipi	: Kanal

3.2.1.2. TEDAŞ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) Genel Müdürlüğü'nün GAP Bölgesi'nde yürüttüğü

- Enerji nakil hattı
- İl, ilçe ve kasaba şebekesi,
- Köy şebekeleri,
- Ek tesis

yatırımları için tahsis edilen 2007 yılı ödeneği 26 032 bin YTL'dir.

Tablo 32: GAP Bölgesi'nde İller İtibariyle Elektrik Tüketim Miktarları, 2002

(MWh)								
İl	Mesken	Ticaret	Resmi Daire	Sanayi	Tarımsal Sulama	Aydınlatma (Ücretsiz)	Diğer	Toplam
Adıyaman	116 943	24 366	11 224	316 039	46 018	20 167	10 314	545 072
Diyarbakır	298 677	65 822	150 842	121 160	88 076	216 040	55 983	996 600
Gaziantep	366 321	102 442	306 576	1 486 192	64 546	152 939	18 268	2 497 285
Mardin	77 243	13 816	30 712	95 751	143 160	123 616	34 297	518 594
Siirt	33 310	5 500	23 815	103 515	4 920	36 713	6 102	213 876
Şanlıurfa	331 255	65 598	66 048	238 209	308 995	166 498	72 896	1 249 498
Batman	54 133	14 047	45 693	80 474	14 866	84 878	35 264	329 355
Şırnak	49 907	6 749	43 996	72 782	12 099	29 025	905	215 463
Kilis	28 570	4 700	4 348	6 750	6 625	10 221	6 018	67 233
GAP	1 356 359	303 041	683 253	2 520 872	689 306	840 096	240 048	6 632 976

Kaynak: TEDAŞ Genel Müdürlüğü

Tablo 33: GAP Bölgesi'nde İller İtibariyle Elektrik Tüketim Miktarları, 2006

(MWh)									
	Mesken	Ticaret	Resmi Daire	Sanayi	Tarımsal Sulama	Aydınlatma (Ücretli)	Aydınlatma (Ücretsiz)	Diğer	Toplam
Adıyaman	140 524	34 981	20 092	413 704	47 876	7 158		108 901	773 236
Diyarbakır	498 893	181 672	136 341	157 433	85 438	8 026	112 000	157 713	1 337 516
Gaziantep	608 491	405 075	46 007	2 051 996	75 845	91 010		155 948	3 434 373
Mardin	118 290	31 953	32 125	134 015	166 911		170 402	171 748	825 445
Siirt	53 501	12 794	28 978	134 315	825	1 962	38 378	9 692	280 445
Şanlıurfa	491 079	126 637	56 818	286 705	258 687		248 438	199 734	1 668 098
Batman	119 335	34 526	24 021	112 633	38 068	34 049		45 905	408 537
Şırnak	36 009	6 690	17 031	563	1 109		722	10 337	72 462
Kilis	36 660	9 074	14 755	6 664	5 639	3 814		4 526	84 132
GAP	2 105 783	843 403	376 166	3 298 029	680 399	146 018	569 940	864 504	8 884 243

Kaynak: TEDAŞ Genel Müdürlüğü

3.2.1.3. TEİAŞ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) Genel Müdürlüğü'nün GAP Bölgesi'nde yer alan toplam 951 km uzunluğunda 6 adet 380 kV'luk, toplam 181 km uzunluğunda 7 adet 154 kV'luk enerji iletim hattı için 2006 yılında 10 444 bin YTL tahsis edilmiştir.

Ayrıca, 2006 yılı Yatırım Programı'nda yer alan 380 kv'luk 4 adet 750 MVA ve 154 kV'luk 12 adet 525 MVA olmak üzere toplam 1 275 MVA 16 adet trafo merkezi yapımı için 20 603 bin YTL yıl içinde harcanmıştır. TEİAŞ'ın GAP Bölgesi 2007 yılı yatırım tahsisi 13 257 bin YTL'dir.

3.2.1.4. EÜAŞ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ) Genel Müdürlüğü'nün Diyarbakır'da yürüttüğü 2 adet proje (Karakaya HES site ve sosyal tesis) için 2006 yılında 3 450 bin YTL ödenek ayrılmıştır. EÜAŞ'ın GAP Bölgesi 2007 yılı yatırım tahsisi 1 200 bin YTL'dir.

3.2.2. MADENCİLİK SEKTÖRÜ

GAP Bölgesi, maden çeşitliliği ve rezervleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Bölge'de, madencilik arama çalışmalarının, finansman ve teçhizat ile altyapının yetersiz olması madenciliğin gelişmesini engellemektedir.

Madencilik sektörünün gelişimi, madencilğe dayalı sanayileşmeyi, teknolojiyi ve imalat sanayinin yaygınlaştırılmasını da beraberinde getirecektir.

Madencilik sektörü istihdam ağırlıklı olup, madencilik yatırımlarının % 50-80 kadarı enerji, inşaat ve makine sektörlerinden oluşmaktadır. Madencilik, gelişmesi durumunda Bölge'deki bu sektörlerle de lokomotif görevi sağlayacaktır.

Tablo 34: GAP Bölgesi Maden ve Enerji Kaynakları

	Alüminyum	Asbest	Asfaltit	Boksit	Barit	Bakır	Krom	Demir	Fosfat	Kurşun	Çinko	Manganez	Tuğla kiremit (kil)	Çimento Hammaddeleri	Milka	Toz-Kireç (Kireçtaşı)	Mermer	Dolomit	Uranyum	Jeotermal Enerji Kaynakları
Adıyaman						X		X	X	X	X	X	X							X
Batman					X			X					X							X
Diyarbakır					X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X			X
Gaziantep	X	X		X			X	X				X	X			X		X		X
Şanlıurfa									X				X	X						X
Şırnak			X						X											X
Siirt		X			X	X				X	X			X			X			X
Mardin									X					X					X	X
Kilis								X	X			X								

Kaynak: Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri-2005, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin maden ve enerji kaynaklarının rezervleri ile ilgili bilgiler il bazında aşağıda yer almaktadır.

ADIYAMAN

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Bakır (Cu) Kurşun (Pb) Çinko (Zn)	Çelikhan (Küran-Karlık)	Analizi yapılmadı	55 000 ton jeolojik	Gerger Kırmızı Tarla Bakır yatağında bilinen bir zühur mevcuttur.
Demir (Fe)	Çelikhan, Pınarbaşı-Bulam Yatağı	% 28,56 Fe % 2.01 P ₂ O ₅	69 000 000 ton	Tenör düşüklüğü ve fosfat içerdiği için işletilememektedir.
Fosfat	Tut-İnişdere-Pembeği Yatağı	% 7-11 P ₂ O ₅	8 400 000 ton potansiyel	
	Çelikhan-Bulam Yatağı	% 3-5 P ₂ O ₅	1 471 869 ton görünür+muhtemel+mümkün	
Manganez	Gölbaşı-Meryemuşağı Yatağı	% 28-40 Mn	4 500 ton görünür+muhtemel rezerv	
	Merkez-Küçükhacivert	% 20.66 Mn	7 500 ton görünür+muhtemel rezerv	

Jeotermal; Adıyaman'da yer alan kaplıca ve maden suları genel olarak düşük sıcaklık ve debiye sahiptir. Mevcut sıcaklık ve debinin artırılmasına yönelik çalışmalar, jeolojik ve hidrojeolojik etütlerin yapılması gerekmektedir.

BATMAN

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Barit	Sason-Tizi-Kösekköy Yatağı	%13.5 BaSO ₄	288 080 ton görünür+muhtemel	
	Sason-Tizi	% 63.5	877 000 ton	
Demir	Sason-Tizi (Örenağıl) Yatağı		23 000 ton	(Geçmiş yıllarda 15 000 000 ton cevher üretilmiştir)
Tuğla-Kiremit	Girbereşk Yatağı	İyi kalite	3 000 000 ton	

Jeotermal Enerji Kaynakları: Batman İli Kozluk-Taşlıdere jeotermal alanında bulunan Holi Kaplıca Kaynağının sıcaklığı 83 °C ve debisi 16 (l/sn) olup kaplıca amaçlı yararlanılmaktadır.

DIYARBAKIR

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Kurşun-Çinko (Pb-Zn)	Dicle-Kurşunlu (Piricman) Yatakları	%19,5 Pb, 88 gr/ton Ag	24 575 ton görünür+muhtemel, 18 925 ton mümkün	
Bakır (Cu)	Çermik İlçesi'ne bağlı Mahmudan, Elma dere, Midye ve Hindibaba köyleri	% 6-20 Cu	1 000 ton	
Barit (Ba)	Diyarbakır-Dicle Yatakları (Haridan-Viskü-Bircik ve Keferbere Köyü)	2 850 ton görünür		Yataklar uzun süre sondaj çamuru katkı maddesi olarak işletilmiştir.
Krom (Cr)	Çüngüş-Koçak Köyü	%45-48 Cr ₂ O ₃	95-100 ton	
	Ergani-Kündikan-Mamer Köyü	: % 45-50 Cr ₂ O ₃ , % 10 Fe, % 4.8 SiO ₂	138 000 ton	
Çimento Hammaddeleri	Ergani Sahası-Hoşan Yöresi	Homojen ve temiz Kireçtaşı	463 000 000 ton görünür+muhtemel	
	Ergani Sahası-Ahurlar Yöresi	Kil	59 000 000 ton	
Demir (Fe)	Kulp (Koçkan) Yatağı		250 572 ton	
Fosfat (P)	Çınar-Ballıbaba-Bilmece Sahası	%7.7-26.48 P ₂ O ₅	14 554 672 ton görünür 5 060 902 mümkün	Rezervin küçük olması nedeniyle işletilememektedir.
Mika (Mic)	Çermik-Midye Köyü Oyukbağ Tepe Zuhuru	Plaka boyutları 1-5 cm		
Tuğla, Kiremit (Tğki)	Merkez ve Lice İlçesi Sincangözü-Varisinbağı-Zengo, Angülgözü ve Patrik köyleri yatakları	Orta ve iyi kalite	3 000 000 ton muhtemel	
Toz-Kireç (Kireçtaşı)	Hani ve çevresi	40 000 000 ton görünür+muhtemel		Saha ekonomik olarak değerlendirilebilir.
Mermer	Ergani Sahası-Merkez-Salihli Köyü	Blok Durumu: Çok iyi Özgül Ağırlığı: 2.79 gr/cm ³	3 240 000 m ³ görünür, 2 896 000 m ³ işletilebilir	

Jeotermal Enerji Kaynakları: Diyarbakır 'da MTA'nın yaptığı sondajlar sonunda Çermik jeotermal alanında 115,5 m derinlikte 51 °C, debisi 21(l/sn), pompaj sulamalı kuyu

faaliyettedir. Bölgede birçok pansiyon, kaplıca tesisleri ile Dicle Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi sıcak sudan yararlanmaktadır.

GAZİANTEP

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Alüminyum (Al)	İslahiye-Cabbar Dağ, Hopuz, Gözkayası Yatakları	% 50.00 Al ₂ O ₃ +TiO ₂ , %35.00 Fe ₂ O ₃ , % 7.50 SiO ₂	2 300 000 görünür+muhtemel+mümkün	
	İslahiye- Kaplan-Banısı Yatağı	% 32.50 Al ₂ O ₃ , % 25.10 Fe ₂ O ₃	16 500 000 ton görünür	
	İslahiye- Şahinlik-Akçadağ Tepe Yatakları	% 28.50 Al ₂ O ₃ , % 33.00 Fe ₂ O ₃ , % 9.00 SiO ₂	100 000 000 ton mümkün	
Asbest (Asb)	Durmuşlar Zuhurları	: %1 asbest, lif boyları 1-2 mm	Düzensiz damarlar şeklinde	
Boksit (Bx)	İslahiye İlçesi ve Çevresi	: % 40.64 Al ₂ O ₃ , % 25-48 Fe ₂ O ₃	88 500 000 ton görünür+muhtemel 4 500 000 ton muhtemel+mümkün	
Demir (Fe)	Burç-Şemlik Sahası	% 59.25 Fe, % 3.17 SiO ₂ , % 11.75 S	13 650 ton görünür muhtemel demir 286 000 ton görünür muhtemel %30-35.12 Fe tenörlü 5250 ton görünür muhtemel % 51.97 Fe, % 13.35 SiO ₂ Toplam görünür muhtemel 273 250 ton	

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Krom (Cr)	İslahiye-Şahinbey-Sarikaya	%49 Cr ₂ O ₃	1000 ton görünür, 5000 ton muhtemel toplam 6000 ton	
	İslahiye-Fevzi Paşa-Toplamalar	%32 Cr ₂ O ₃	12 000 ton	
	İslahiye- Çolaklar	: %35-40 Cr ₂ O ₃		35 000 ton cevher üretilmiştir
	İslahiye-Yasemek	: % 44-48 Cr ₂ O ₃		56 000 ton cevher üretilmiştir
	İslahiye-Çolaklar-Uzun Kabirdağ	%35-40 Cr ₂ O ₃		35 000 ton cevher üretilmiştir
	İslahiye- Ağalar Obası	%35-40 Cr ₂ O ₃	231 000 ton görünür rezerv mevcuttur	1000 ton cevher üretilmiştir.
	İslahiye- Kalaycık	%30-48 Cr ₂ O ₃	10 134 ton rezerv mevcuttur.	70 ton cevher üretilmiştir.
	İslahiye- Ağalar Obası-Kurudağ Tepe	%35-40 Cr ₂ O ₃	231 000 ton görünür	1000 ton cevher üretilmiştir.
	İslahiye- Aşağı Serikanlı-Mahmut Pınar-Küçük Katranlıağı	%35-44 Cr ₂ O ₃	165 ton ton görünür	560 ton cevher üretilmiştir.
	İslahiye- Aşağı Serikanlı-Hacıp Harabesi-Küçük Katranlı Dağı	%35-48 Cr ₂ O ₃	231 ton görünür	
	İslahiye- Çubuk-Bozgüney Dere	%45-48 Cr ₂ O ₃		57 ton üretim yapılmıştır
	İslahiye- Alaca	%46-48 Cr ₂ O ₃	60 ton görünür	45 ton cevher üretim yapılmıştır.
	İslahiye-Melikanlı	%35-48 Cr ₂ O ₃	60 ton görünür rezerv	45 ton cevher üretim yapılmıştır.
	İslahiye- Şemlik-Ortaklar	%42-48 Cr ₂ O ₃	2541 ton muhtemel	1500 ton cevher üretim yapılmıştır.
	İslahiye- Kazıklı-Hazaltepe	%35-44 Cr ₂ O ₃		48 ton cevher üretilmiştir.

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Manganez (Mn)	Burç-Dostallı	% 45.30 Mn, % 22.70 SiO ₂	2 500 ton görünür muhtemel	Gaziantep İl'indeki bütün manganez zuhurları küçük işletmelerde kullanılabilir.
	Burç-Narlıca	% 34.73 Mn	8 400 ton görünür muhtemel	
	Burç-Şipke	% 32.21 Mn, % 47.30 SiO ₂	7 500 ton görünür muhtemel	
	Burç-Yenipayan	%30 Mn	5 600 ton görünür muhtemel	
	Burç-Zülfikar	% 32.62 Mn, % 36.29 SiO ₂	30 000 ton görünür muhtemel	
	Merkez-Çakal Sahası	% 56.60 Mn	5000 ton görünür muhtemel	
	Musabeyli-Y.Kalecik,Kocamu stafapaşa,Karadut	%12-53 Mn	340 000 ton görünür muhtemel	
Tuğla-Kiremit (TgKi)		Kalite: Orta ve iyi		
Kireçtaşı	İl sınırları içinde	Kaynak kireçtaşı	8 milyon ton	Beylerbeyi Köyü-Taşlık mevkiindeki yataklar kireç imali için elverişli olduğu için saha ekonomiktir.
Dolomit	İslahiye-Fevzipaşa	40 milyon ton görünür muhtemel		Saha ekonomik olup, İskederun Demir-Çelik tarafından geçmiş yıllarda kullanılmıştır.

Jeotermal Enerji Kaynakları

Gaziantep Kartalköy 1 ve 2 içmecelerinden 27 C ve toplam debisi 1(l/sn) olan kaynaklardan içmece olarak yararlanılmaktadır.

ŞANLIURFA

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Fosfat (P)	Bozova-Meryemana Tepe Sahası	%3-5 P ₂ O ₅	1 471 860 ton görünür+muhtemel	Yatak işletilememektedir.
Tuğla-Kiremit (TğKi)	Harran-Konağa Uzunyol Köyü	Hammade kalitesi orta-iyi	26 600 000 ton görünür	toplam 39 200 000 ton görünür sadece tuğla imaline elverişli hammade rezervi tesbit edilmiştir.
	Akçakale-Garpancan Köyü		7 200 000 ton görünür	
	Birecik-Surtepe-Tilvez Köyü		6 400 000 ton görünür	
Çimento Hammaddeleri(Çmh)	Büyük Kargılı Kızım Tepede	Kireçtaşı	36 242 000 ton görünür	Şanlıurfa ve civarında toplam olarak 800 000 000 ton kireçtaşı, 64 000 000 ton muhtemel killi kireçtaşı bulunmaktadır.
	Kılavuz Tepe-Kırmızı		72 187 599 ton görünür 42 350 000 ton muhtemel	
	Şanlıurfa-Siverek sahası	bazaltik pomza rezervi	67 250 000 ton görünür	

Jeotermal Enerji Kaynakları

Şanlıurfa Karaali jeotermal alanında yapılan 7 sondaj sonucunda, 5 kuyu faaliyettedir.39-49 C arasında sıcaklıkları bulunan kaynaklarda debi 20-40 (l/sn) olarak değişmektedir. Sıcak sular kaplıca olarak kullanılmaktadır.

SIIRT

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Bakır- Kurşun- Çinko (Cu-Pb-Zn)	Şirvan-Madenköy Sahası	: % 2.22 Cu, % 27.38 S, % 0.60 Zn, %7.43 Fe ₃ O ₄	25 807 126 ton görünür+muhtemel	
Çimento Hammadde- leri (Çmh)	Kurtalan Sahası		404 172 535 ton kireçtaşı 30 884 000 ton kil(muhtemel)	Çimento hammaddesi açısından saha ekonomiktir
	Baykan, Bağlıca Yatakları		Jips rezervi 500 000 ton(muhtemel)	
Krom (Cr)	Baykan-Büzügan	% 26.09-51.78 Cr ₂ O ₃	100 ton civarında görünür	İl genelinde 2 adet zuhur ve 1 adet terk edilmiş eski ocak vardır. Zuhurda 2 758 ton toplam rezerv mevcuttur.
Asbest	Batman-Bitlis karayolu üzerinde	:%8.35-9.55 asbest lifi, 1.35mm boyunda asbestli lifi	Önemli bir rezerve sahip olduğu tahmin edilmektedir.	
Mermer	Baykan-Minar-Girdiyan		19 000 000 m ³ toplam rezerv, 14 200 000 m ³ toplam işletilebilir rezerv	

Jeotermal Enerji Kaynakları

Siirt'te Billoris jeotermal alanında 5 adet kaynak mevcut olup sıcaklıkları 30-35 C arasında ve toplam debileri 172-173 (l/sn) dir.

KİLİS

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Fosfat (P)	Kilis-Boğazkerim, Fericek Glokonili Fosfat Yatağı	% 3.43-13 P ₂ O ₅	20 971 750 ton mümkün	Yataklar geçmiş yıllarda işletilmiştir.
Demir (Fe)	Musabeyli-Karaboluk Sahası	% 50-65 Fe ₂ O ₃	48 000 ton	Yataktan bir miktar cevher alınmış ve saha terkedilmiştir.
Manganez (Mn)	Musabeyli-Dostallı Sahası	% 43.65 Mn, %21.50 SiO ₂	Görünür 103 680 ton, görünür+muhtemel 145 920 ton.	
	Musabeyli-Y.Kalecik Sahası	% 30-48 Mn, %15.40 SiO ₂	Görünür 8 800 ton, görünür+muhtemel 27 800 ton	
	Musabeyli-Burunsuzlar Sahası	% 35 Mn, %40 SiO ₂	Görünür+muhtemel 16 875 ton	
	Musabeyli-Karadut-Tahtalı Sahası	% 12-26 Mn, %46.70 SiO ₂	Görünür+muhtemel 107 210 ton	
	Musabeyli-Hacılar Sahası	% 29.14 Mn, %49.00 SiO ₂	Görünür+muhtemel 28 350 ton	
	Musabeyli-Kale Mahallesi	% 35 Mn, %- SiO ₂	Görünür+muhtemel 1 575 ton	
	Musabeyli-Fericek Mahallesi	% 1-2 P ₂ O	Görünür+muhtemel 10 460 000 ton	

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Fosfat (P)	Mardin-Mazıdağı-Derik	%6.06-24.6 P ₂ O ₅	70 500 000 ton işletilmiştir	Bu yataklardan 1978-93 yılları arasında 2 296 000 ton cevher üretimi yapılmıştır. Yüksek maliyet nedeniyle 1993 yılı sonunda üretime ara verilmiştir.
	Taşıt Fosfat Yatakları			MTA tarafından yapılan 1963-1966 yılları arasındaki çalışmalara göre %10.8 P ₂ O ₅ 'lik 259 milyon tonluk fosfat rezervi tesbit edilmiştir. Ayrıca Batı Kasrık (Semikan)da tenör %25-32 ve %18-22 P ₂ O ₅ 'lik Fosfat Yatağı mevcuttur.
Uranyum (U)	Mazıdağı Yatağı	55 ppm	4576 ton	
Çimento Hammaddeleri (Çmh)	Mardin İli civarı	Kireçtaşı	16 000 000 ton muhtemel	

Jeotermal Enerji Kaynakları

Mardin Germav (ılısu) kaynağı 63,5 C sıcaklıkta ve 1,5 (l/sn) debiye sahiptir. Özel İdareye ait iki havuza gelen sıcak su şifalı su olarak kullanılmaktadır.

ŞIRNAK

	Yer	Tenör	Rezerv	Açıklama
Fosfat (P)	Şırnak-Uludere-Ortabağ Yatağında	Düşük tenörlü	Küçük rezerv	
Asfaltit	İl sınırları		81 949 000 ton	14 000 000 ton işletilebilir durumdadır.

Jeotermal Enerji Kaynakları : Şırnak İli Güçlükonak Hısta jeotermal alanında, Hısta su kaynağından 63,5 C sıcaklıkta ve debisi 2 (l/sn) olan sudan kaplıca amaçlı yararlanılmaktadır.

3.2.2.1. TÜRKİYE PETROLLERİ ANONİM ORTAKLIĞI (TPAO)

TPAO'nun 2006 yılında GAP illerinde gerçekleştirdiği faaliyetler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 35: TPAO Faaliyetleri

İller	Sismik Veri Toplama Çalışması	Sondaj Çalışmaları (Kuyu/sondaj)	Gerçekleştirilen Üretim Miktarı	
			Ham Petrol (varil)	Doğalgaz (sm ³)
Adıyaman	159.65 km 2B	5 kuyuda 10 342 m	3 214 647	3 650 000
Batman	123,55 km 2B	14 adet kuyuda 20 592 m	4 972 211	
Diyarbakır	2 kuyu	2 adet kuyuda 2 023 m	803 390	966 544
Kilis	100 km 2B		24 699	
Mardin	8 kuyu	7 adet kuyuda 9 123 m	126 359	9 191 290
Siirt	140 km 2B	2 adet kuyuda 3 754 m	545 761	7 578 561
Şanlıurfa	250 km 2B	1 adet kuyuda 749 m	200 325	383 130
Şırnak	10 km 2B	7 adet kuyuda 10 583 m	417 562	3 575 239
GAP Toplamı		39 kuyuda 57 166 m	10 304 954	25 344 764

3.3. SANAYİ SEKTÖRÜ

GAP'ın gerçekleşmeye başlamasıyla birlikte Bölge'de gerek tarım ve sanayide, gerekse sosyal yaşamda değişimler ve gelişmeler yaşanmaktadır. Özellikle tarımsal alanların sulamaya açılması sonucu üretimde önemli artışlar olmakta ve tarımsal girdileri hammadde olarak kullanan sanayi dalı tekstil ve gıda, hızla gelişme sürecine girmiş bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak istihdam yapısı, il nüfusları, sosyal yaşam değişmektedir. Tarım alanlarının 1995 yılından itibaren sulamaya açılmasıyla birlikte ekonomik ve sosyal değişimin hızı her yönüyle artmaya başlamıştır.

Tablo 36: GAP Bölgesi'nde Mevcut Sanayi Tesisleri (2006)

	Gıda	Tekstil ve Deri	Kimya Petrol Plastik	Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	Makine Metal	Diğer	Toplam
Adıyaman	38	71	12	9	8	3	141
Batman	8	13	5	11	4	1	42
Diyarbakır	33	56	33	60	14	6	202
Kilis	22	2	7	2	1	1	35
Mardin	18	16	7	5	3	1	50
Siirt	7	2	1	6	2	1	19
Şanlıurfa	93	158	28	11	19	-	309
Gaziantep	187	512	85	34	87	22	927
Şırnak	4	2	-	7	-	1	14
GAP	410	832	178	145	138	36	1 834

Kaynak: GAP Bölge Müdürlüğü 2005 İmalat Sanayi Raporu

GAP Bölgesi'nde 10 kişi ve daha fazla kişi çalıştıran işletmelerdeki toplam istihdam 80 776'dır.

Tablo 37 : Yıllar İtibariyle GAP Bölgesi'nde Sanayi İşletmeleri ve İstihdam Sayısı

İller	1997		2002		2003		2004		2005		2006	
	İşletme Sayısı	İstihdam	İşletme Sayısı	İstihdam	İşletme Sayısı	İstihdam	İşletme Sayısı	İstihdam	İşletme Sayısı	İstihdam	İşletme Sayısı	İstihdam
Adıyaman	77	4 524	93	3 316	99	4 005	99	4 005	141	5 737	156	6 626
Batman	22	560	42	3 962	49	4 182	56	3 997	42	3 600	67	4 037
Diyarbakır	79	4 278	128	4 301	193	6 606	220	6 512	202	5 845	215	7 756
Gaziantep	467	28 678	567	20 334	567	20 334	839	46 302	927	49 806	922	52 679
Kilis	8	461	10	251	22	584	22	586	35	641	36	650
Mardin	38	1 442	39	1 822	39	1 822	49	2 200	50	2 121	50	2 068
Siirt	9	520	11	323	11	253	12	464	19	562	29	1 204
Şanlıurfa	125	4 726	210	4 655	287	4 828	308	5 568	309	4 948	345	5 415
Şırnak	3	128	6	138	5	120	7	211	14	341	14	341
GAP	828	45 317	1 102	39 102	1 272	42 734	1 612	69 845	1 739	73 601	1 834	80 776

Kaynak: GAP İdaresi Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü

NOT: 10 kişiden fazla işçi çalıştıran işletmeleri kapsamaktadır.

Yatırım Teşvikleri

Yatırımların desteklenmesi suretiyle, bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesi, istihdam yaratılması ve uluslararası rekabet gücünün artırılması, tasarrufların katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanan yatırımlara yönlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Tablo 38 : GAP Bölgesi Yatırım Teşviklerinin Belge Sayıları İtibariyle Türkiye İçindeki Payı

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Türkiye	2 155	3 002	3 876	4 078	4 303	2 587
GAP	153	212	285	264	267	182
GAP (%)	7.10	7.06	7.35	6.47	6.20	7.04

Tablo 39 : GAP Bölgesi Yatırım Teşviklerinin Toplam Yatırım, Döviz Kullanımı, Belge Sayısı ve İstihdam Durumlarına Göre Dağılımı

(2006 Yılı Fiyatlarıyla, Bin YTL)

Yıllar	Toplam Yatırım (Bin YTL)	Döviz Tahsisi (1000 \$)	Belge Sayısı (Adet)	İstihdam (Kişi)
2000	1 162 380	294 119	208	9 321
2001	1 433 751	379 369	153	7 857
2002	2 041 903	756 590	212	11 607
2003	2 301 949	909 398	285	14 756
2004	2 057 816	849 629	264	11 125
2005	1 279 598	542 583	266	8 714
2006	1 361 025	501 522	216	7 099

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

GAP Bölgesi'ne verilen teşvikli yatırımların yıllar itibariyle değişimine baktığımızda, 2000-2005 döneminde verilen teşvikli yatırımların çok fazla inişler ve çıkışlar göstermediği görülmektedir. Bu çerçevede ülke genelinde dönem ortalaması itibariyle teşvikli yatırımların % 7'si GAP Bölgesi'ne verilmiştir.

Devlet ekonomik kalkınmadaki işlevi çerçevesinde altyapı yatırımları ile beraber özel sektör yatırımlarını da teşvik etmektedir. Bu nedenle özellikle bölgesel kalkınma amaçlı tedbirler arasında gümrük vergisi, toplu konut fonu istisnası, katma değer vergisi istisnası, vergi, resim ve harç istisnası, Fon'dan kredi tahsisi gibi teşvik unsurları yer almaktadır.

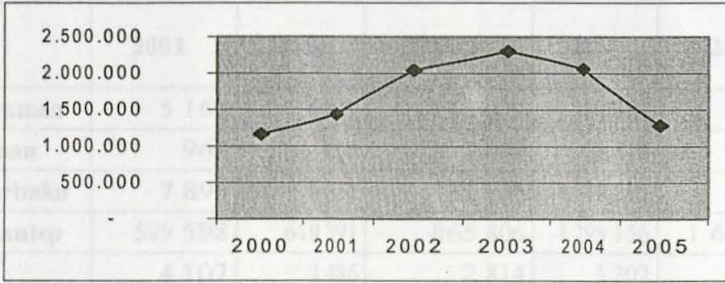
Tablo 41'de GAP Bölgesi teşvikli yatırımların illere dağılımı görülmektedir. Teşvik belgeli yatırımların 2005 yılında Bölge illeri içerisindeki dağılımında Gaziantep % 64'lük bir payla birinci sırada yer alırken, bunu % 7'lik bir payla Diyarbakır ve Şırnak takip etmektedir. Bu sıralama Bölge'deki illerin gelişmişlik düzeyini de büyük ölçüde yansıtmaktadır. Bu üç ili ise Şanlıurfa, Adıyaman ve Siirt takip etmektedir. Kilis ve Batman % 1'den daha düşük oranlarla son sıralarda yer almaktadırlar. Gaziantep'in yapılan yatırımların neredeyse yarısına sahip olmasının önemli bir nedeni gelişmişlik düzeyinin yeni yatırımları büyük ölçüde belirlemesidir.

Tablo 40: GAP Bölgesi Teşvikli Yatırımların Yatırım Tutarları İtibariyle İllere Dağılımı

(2006 Yılı Fiyatlarıyla, Bin YTL)

İLLER	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Adıyaman	68 716	27 149	228 328	276 559	150 537	62 332	187 324
Diyarbakır	229 359	156 142	108 719	66 541	99 483	99 769	151 779
Gaziantep	528 168	526 208	1 366 388	1 686 321	1 422 519	826 535	727 660
Mardin	10 194	44 360	13 037	22 931	49 419	46 302	60 346
Siirt	46 422	50 914		5 733	31 334	49 947	15 359
Şanlıurfa	166 656	449 923	312 376	152 820	63 531	72 345	99 671
Batman	28 476	149 004	11 813	44 065	47 993	14 510	43 476
Şırnak	77 566	28 964	1 242	44 412	187 987	95 660	75 205
Kilis	6 823	1 087		2 567	5 013	12 198	203
TOPLAM	1 162 380	1 433 751	2 041 903	2 301 949	2 057 816	1 279 598	1 361 023

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

Grafik 9: GAP Bölgesi Teşvikli Yatırımların Yıllar İtibariyle Değişimi

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

KOBİ Teşvikleri

Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) kalkınma plan ve programlarında öngörülen hedeflere göre korunmaları, üretimlerini artırmaları, kalite standartlarını yükseltmeleri, ek istihdam yaratmaları ve rekabet güçlerini yükseltmeleri için, ülke genelinde uygulanmak üzere hazırlanmış olan KOBİ teşviklerinin Türkiye/Bölge göstergeleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 41: KOBİ Teşviklerinin 5 Yıllık Türkiye ve Bölge Karşılaştırması

YIL	TÜRKİYE		GAP		GAP/TÜRKİYE(%)	
	Kredi (YTL)	İstihdam (Kişi)	Kredi (YTL)	İstihdam (Kişi)	Kredi	İstihdam (Kişi)
2001	8 010 115	669	805 000	90	10	13
2002	26 716 232	1 484	1 989 281	96	7.4	6.4
2003	45 358 117	2 019	5 145 532	298	11	14.7
2004	63 314 616	3 138	7 755 662	392	12	12.4
2005	37 616 231	2 135	6 921 525	378	18	17
Top.	181 015 311	9 445	22 617 000	1 254	12	13

Kaynak: Hazine Teşvik Uygulama

Bölge'ye yapılan KOBİ teşvikleri Türkiye toplamının yaklaşık % 12'sini oluşturmaktadır. KOBİ teşviklerinin Bölge rakamlarına bakıldığında Türkiye ile doğru orantılı bir değişim gösterdiği görülmektedir. İl bazında verileri incelediğimizde KOBİ teşviklerinden en fazla Gaziantep ve Diyarbakır'ın yararlandığı, Adıyaman'ın üçüncü sırada olduğu, diğer Bölge illerinin ise KOBİ teşvikleri konusunda zayıf kaldıkları görülmektedir.

İhracat

2001-2005 dönemi itibariyle GAP Bölgesi ve Türkiye genelinde yapılan ihracat ile ilgili rakamlara bakıldığında, Türkiye genelindeki ihracat artışına paralel olarak GAP Bölgesi'nde de ihracat artışı olduğu ve Bölge'den yapılan ihracatın ülke toplamı içindeki payının % 2.5 civarında seyrettiği görülmektedir. Bölge ihracatının yaklaşık % 80'i Gaziantep'ten yapılmaktadır.

Tablo 42: İl Bazında İhracat

(1 000 \$)

İller	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 *
Adıyaman	5 165	8 097	12 079	20 811	21 732	24 336	17 276
Batman	964	600	3 006	15 518	44 434	17 991	3 969
Diyarbakır	7 895	6 811	11 960	35 215	57 763	67 016	42 415
Gaziantep	599 598	619 391	865 806	1 295 156	1 652 769	1 856 970	1 249 240
Kilis	4 107	2 486	2 814	3 202	4 496	7 968	7 142
Mardin	60 432	23 405	39 282	73 330	171 436	191 294	160 974
Siirt	351	360	664	2 465	5 785	1 010	2 131
Şırnak	21 202	21 172	40 780	106 573	250 743	210 895	144 285
Şanlıurfa	9 921	6 967	10 200	14 691	32 392	45 922	38 635
GAP	709 635	689 289	986 590	1 566 961	2 241 551	2 423 401	1 666 068
TÜRKİYE	31 334 218	36 059 089	47 252 836	63 167 153	73 476 408	85 528 416	58 413 341
GAP/ Türkiye (%)	2.26	1.91	2.09	2.48	3.05	2.83	2.85

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı web sitesi.

* 2007 Temmuz sonu itibariyle

Tablo 43: İl Bazında İthalat

(1 000 \$)

İLLER	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Adıyaman	12 061	10 936	25 163	24 046	24 799	45 313	20 027
Batman	32 315	7 146	3 564	6 241	6 978	11 515	4 174
Diyarbakır	13 393	9 100	14 713	12 383	19 307	37 518	38 227
Gaziantep	440 593	658 223	1 000 182	1 332 053	1 686 016	1 844 321	1 236 212
Kilis	2 699	3 979	5 757	9 509	11 434	15 807	14 622
Mardin	15 875	10 663	23 170	36 327	30 340	54 329	40 339
Siirt	476	1 436	1 190	2 675	3 088	3 261	4 185
Şırnak	7 457	1 924	10 239	13 119	10 670	15 332	43 521
Şanlıurfa	38 539	64 002	84 134	99 813	114 517	149 176	101 308
GAP	563 408	767 409	1 168 113	1 536 166	1 907 148	2 176 573	1 502 610
TÜRKİYE	41 399 083	51 553 797	69 339 692	97 539 766	116 774 151	139 480 361	92 511 994
GAP/ Türkiye (%)	1.36	1.49	1.68	1.57	1.63	1.56	1.62

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı web sitesi.

* 2007 Temmuz sonu itibarıyla

Tablo 44: 2005 Yılında GAP Bölgesi'nden Yapılan İhracatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı

Mal Grubu	(%)
Tekstil ve Hammaddeleri	71.4
Hububat ve Bakliyat Mamûlleri	11.5
Kuru Meyve ve Mamûlleri	11.2
Canlı Hayvan ve Su Ürünleri	2.3
Diğer İhracat	3.6
Genel Toplam	100

Kaynak: Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Ocak 2006

İhracatın mal gruplarına dağılımı incelendiğinde tekstil ürünlerinin ağırlıkta olduğu, hububat ve bakliyat satışının ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Mal gruplarına bakıldığında makine halısı 126.6 milyon dolar ile ilk, akrilik-sentetik-polipropilen iplik satışları ise 100.2 milyon dolarla ikinci sırayı almaktadır. İhracat kalemlerinde belirlenen toplam 13 mal grubu içinde antepfıstığı 8 milyon dolar ve buğday unu 1.7 milyon dolar satış rakamı ile son iki sırada yer almaktadır.

İstihdam

Bölge illeri ve geneli için uzun yıllar istihdan verilerine resmi istatistiklerden ulaşmak mümkün olamamıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun son yıllarda derlemeye başladığı coğrafi bölgeler bazında "Hanehalkı İşgücü İstatistikleri" bilgileri bölgesel istihdam konusunda büyük bir açığı kapatmıştır.

Tablo 45: İstatistik Amaçlı Bölge Sınıflaması Düzey 2'ye Göre İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı, 2004-2005

İstatistik amaçlı bölge sınıflaması Düzey 2	Bin Kişi							
	Toplam		Tarım		Sanayi (*)		Hizmetler	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
TÜRKİYE TOPLAMI	21 791	22 046	7 400	6 493	5 017	5 452	9 374	10 101
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	504	497	125	103	139	167	240	227
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	579	551	275	210	70	77	234	264
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	373	325	171	95	41	48	161	182
BÖLGE TOPLAMI	1 456	1 373	571	408	250	292	635	673

(*) İnşaat sektörü, sanayi sektörü içinde değerlendirilmiştir.

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Tabloyu incelediğimizde Türkiye genelinde 2005 yılında artan istihdamın Bölge bazında düştüğü, tarımda azalan istihdamın ise sanayi ve hizmetlere kaydığı görülmektedir.

GAP Bölgesi'nde sınai gelişmenin hızlanması, sanayi yatırımlarının artması, özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması için sanayi altyapısının tamamlanması çalışmalarını kamu yatırımları çerçevesinde yürütülmektedir.

3.3.1. SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI

3.3.1.1. Organize Sanayi Bölgeleri

Bölge'de Gaziantep (3 adet), Adıyaman, Kilis, Mardin, Şanlıurfa ve Siirt'te tamamlanmış toplam 8 adet Organize Sanayi Bölgesi mevcuttur. Tamamlanan 8 OSB dışında; inşaat halinde olmalarına rağmen Adıyaman-Besni, Diyarbakır, Batman ve Gaziantep IV OSB'leri de kısmen faaliyete geçmiştir. Bölge'de faaliyetteki toplam OSB sayısı 12'dir.

2006 yılı sonu itibarıyla Bölge'de tamamlanan ve devam eden OSB'lere ait 3 989 ha alanda 1 291 işletme mevcut olup, üretimdeki işletme sayısı 915 ve inşa halindeki işletme sayısı ise 118'dir.

Faaliyetteki OSB'lerden Gaziantep 1., 2. ve 3. bölgeye ait 90 000 m³/gün kapasiteli artırma tesisinin 1. ve 2. bölgeye ait olan 30 000 m³/gün kapasiteli kısmı tamamlanarak 2002'de hizmete girmiştir.

Tablo 46: İl Bazında Organize Sanayi Bölgelerinin Durumu

İLLER	TAMAMLANAN OSB	DEVAM EDEN OSB
ADİYAMAN	Adıyaman OSB (150 ha)	Besni OSB 140 ha (50 ha) Gölbaşı OSB 110 ha (50 ha)
DİYARBAKIR		Diyarbakır OSB 523 ha Diyarbakır Merkez (Besi) - Etüd (Yeni)
KİLİS	Merkez OSB (90 ha)	
MARDİN	Merkez OSB (300 ha)	
ŞANLIURFA	Merkez I OSB (286 ha)	Merkez II(Tevsii) OSB 1170 ha (100ha) Birecik OSB 200 ha (50 ha)
ŞIRNAK		Merkez OSB 130 ha (50 ha) Cizre OSB 100 ha (50 ha)
BATMAN		Merkez OSB 100 ha
GAZİANTEP	Merkez I OSB (260 ha) Merkez II OSB (500 ha) Merkez III OSB (540 ha)	Nizip OSB 100 ha (93 ha) Merkez IV OSB 1030 ha Gaziantep Besi OSB 460 ha (50 ha)
SİİRT	Merkez OSB (70 ha)	

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2007

3.3.1.2. Küçük Sanayi Siteleri

GAP Bölgesi'nde 25 adet Küçük Sanayi Sitesi tamamlanmıştır. Türkiye toplamı içindeki payı % 9 olan bu KSS'lerde 7 795 işyeri mevcut olup devam eden KSS'lerde ise 1 824 iş yerinin bir kısmı faaliyettedir. 12 KSS'nin de inşaatı devam etmektedir.

Tablo 47: İl Bazında Küçük Sanayi Sitelerinin Durumu

İLLER	TAMAMLANAN KSS	DEVAM EDEN KSS
ADIYAMAN	Adıyaman KSS (350 işyeri)	Besni KSS (350 işyeri) Gölbasi KSS (60 işyeri) Kahta KSS (80 işyeri)
DİYARBAKIR	Merkez KSS Merkez OTO KSS Bismil KSS Ergani KSS Merkez Marangozlar KSS Silvan KSS (6 KSS 1163 işyeri)	Merkez III Oto KSS (384 işyeri)
KİLİS		Merkez Yeni KSS (250 işyeri) Merkez (Pekmez Helva)KSS (100 işyeri)
MARDİN	Merkez KSS Nusaybin KSS Kızıltepe KSS (3 KSS 544 işyeri)	Midyat KSS (250 işyeri)
ŞANLIURFA	Evren I KSS Suruç KSS Siverek KSS Merkez II Bölüm Evren (4 KSS 1205)	Birecik Fırat KSS (300 işyeri)
ŞIRNAK		Merkez Örnek KSS (150 işyeri) Cizre KSS (100 işyeri)
BATMAN	Merkez KSS (250 işyeri)	Merkez II Ek KSS (150 işyeri)
GAZİANTEP	Merkez I.Bölüm KSS Merkez II.Bölüm KSS Merkez III.Bölüm KSS Nizip I.Bölüm KSS NizipII.Bölüm KSS İslahiye KSS Oğuzeli KSS Merkez-Ayakkabıcılar KSS Merkez-25 Aralık KSS (9 KSS 4155 işyeri)	Gaziantep Nurdağı KSS
SİİRT	Merkez Küçük KSS (128 işyeri)	

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2007

3.3.2. TÜRKİYE İŞ KURUMU

3.3.2.1. Aktif İşgücü Programları Projesi (AİPP)

Toplam Bütçesi : 1 441 675 Avro

Hibe Miktarı : 1 269 000 Avro

Hibe Kullanımı : 1 200 000 Avro

- 12 proje bulunmaktadır
- 1 109 kişi yararlanmıştır.
- 452 kişi (393 kadın, 59 erkek) istihdam edilmiştir.

2006 yılında özürlü ve hükümlülere ilişkin 9 proje başlatılmıştır.

- 175 kursiyer katılmıştır.
- 208 550 Avro tahsis edilmiştir.

3.4. ULAŞTIRMA - HABERLEŞME SEKTÖRÜ

GAP Bölgesi'nde karayolu ağı uzunluğu 35 529 km'dir. Bunun 103 km'si otoyol, 5 932 km'si devlet ve il yolu, 29 494 km'si ise köy yoludur. Adana-Gaziantep Otoyolu'nun yaklaşık 80 km'lik bölümü de Bölge içerisinde bulunmaktadır. Türkiye devlet ve il yolu şebekesinin % 9.2'si, köy yolları şebekesinin % 10.1'i Bölge'dedir ve Bölge'deki köylerin % 98'i anayol ağına bağlanmış durumdadır.

3.4.1. KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

3.4.1.1. Gaziantep - Şanlıurfa Otoyolu (Çevre Yolu Dahil)

Toplam 225 km uzunluğundaki Şanlıurfa-Gaziantep Otoyolu (Gaziantep Çevreyolu dahil) GAP'ın ulaşım ana arterini oluşturmaktadır. Otoyolun Haziran 1998 tarihindeki ihalesini müteakip, Hazine Müsteşarlığı ile 1 Şubat 1999 tarihinde Gaziantep Çevreyolu, Birecik-Suruç ve Suruç-Şanlıurfa kesimleri için 53.7 milyon ABD Dolar'lık kredi anlaşması imzalanmıştır. Bu çerçevede;

- 13 Nisan 1999'da Birecik-Suruç,
- 26 Nisan 1999'da Suruç-Şanlıurfa,
- 25 Mayıs 1999'da Gaziantep Çevreyolu,
- 29 Temmuz 2000'de Gaziantep-Birecik kesimlerinde işe başlanmıştır.

Ağustos 2007 itibariyle, Şanlıurfa-Gaziantep Otoyolu'nda fiziki ve nakdi gerçekleştirme kesimler itibariyle aşağıda belirtilmektedir.

	<u>Fiziki Gerç. (%)</u>	<u>Nakdi Gerç. (%)</u>
Gaziantep Çevre Yolu Kesimi	86	88
Gaziantep - Birecik Kesimi	80	82
Birecik - Suruç Kesimi	91	96
Suruç - Şanlıurfa Kesimi	82	55

Otoyolun genelinde **fiziki gerçekleştirme % 85** düzeyindedir. Birecik-Şanlıurfa kesimi Devlet Yolu olarak trafiğe açılmış olup 2007 yılı sonuna kadar tamamlanması ve otoyol olarak hizmete açılması planlanmaktadır. Gaziantep'ten Nizip'e kadar olan kısım otoyol olarak

hizmete açılmıştır. Gaziantep-Şanlıurfa Otoyolu'nun tamamı (köprü dahil) 2007 yılında trafiğe açılmış olacaktır.

3.4.1.2. Şanlıurfa-Kızıltepe-Silopi Devlet Yolu

2005 yılında Yatırım Programına alınan 351 km uzunluğundaki Şanlıurfa-Kızıltepe-Silopi yolu 6 kesimli bölünmüş yol olarak programlanmıştır.

Şanlıurfa-Viranşehir: 91 km uzunluğunda olup, 40 km'lik bölümü beton yol olarak programlanmış ve 11 km'si ise toprak seviyesinde bitirilmiştir. Fiziki gerçekleşmesi % 17.

Viranşehir-Kızıltepe: 72 km uzunluğunda olup, 10 km'si toprak işleri seviyesinde, 5 km'si ise sathi kaplama seviyesinde bitirilmiştir. Fiziki gerçekleşmesi % 38.

Kızıltepe-Nusaybin: 56 km uzunluğunda olup, 20 km'si toprak işleri seviyesinde, 4 km'si ise sathi kaplama seviyesinde bitirilmiştir. Fiziki gerçekleşmesi % 30.

Nusaybin-Oyalı Ayrımı: 45 km uzunluğunda olup, 20 km'si toprak işleri seviyesinde, bitirilmiştir. Fiziki gerçekleşmesi % 55.

Oyalı Ayrımı-Cizre: 55 km uzunluğunda olup, 15 km'si toprak işleri seviyesinde, bitirilmiştir. Fiziki gerçekleşmesi % 15.

Cizre-Silopi: 32 km uzunluğunda olup, 7 km'si üstyapı seviyesinde, 5 km'si ise sathi kaplama seviyesinde bitirilmiştir. Fiziki gerçekleşmesi % 23.

3.4.1.3. Diğer Yollar

Diyarbakır-Ergani bölünmüş yolunun toplam uzunluğu 66 km olup, 12 km'lik kesimi geçmiş yıllarda bölünmüş yol olarak tamamlanmış, 54 km'lik kesimi Acil Eylem Planı kapsamında bölünmüş yol olarak yapılmaktadır. Proje genelinde fiziki geçleşme % 100'dür.

Diyarbakır-Mardin bölünmüş yolunun toplam uzunluğu 91 km olup, 4.5 km'lik kısmı bölünmüş yol olarak tamamlanmıştır. 4.5 km ile 19.5 km arası toprak işleri ve üstyapı çalışmaları tamamlanmış olup, bölünmüş yol olarak trafiğe açılmıştır. Fiziki geçleşme % 23'tür.

Silvan-Malabadi-Haydar Köprü-11. Bl. Hd. Projesi'nin toplam uzunluğu 98 km olup, fiziki geçleşme % 88'dir. Projenin 26 km'lik kısmı sathi kaplamalı olarak trafiğe açılmıştır.

Diyarbakır-Siverek-Şanlıurfa yolunun toplam uzunluğu 187 km olup, 117 km'lik Diyarbakır-Hilvan arası Diyarbakır ve Siverek Şehir Geçişleri ile birlikte tamamlanarak asfalt olarak hizmete açılmıştır. Ayrıca, Hilvan'dan Şanlıurfa'ya doğru 8.2 km'lik kesimde alt temel üzerine sathi kaplama yapılarak geçici olarak trafiğe açılmıştır. Ayrıca 50.5 km ile 75.5 km arası GAP Havaalanı varyantı sağ yolu 2006 yılı sonu itibariyle trafiğe açılmıştır. Fiziki geçleşme % 48'dir.

Ayrim - Lice - Kulp - 11. Bl. Hd. yolunun toplam proje uzunluğu 92 km olup, 46.5 km'lik kesimde asfalt sathi kaplama seviyesine tamamlanmıştır. Projede % 95 fiziki geçleşme sağlanmıştır.

Diyarbakır - Mardin Ayrımı - Ovabağ yolunun toplam uzunluğu 92 km olup, 22 km'lik kesimi asfalt sathi kaplama olarak hizmete açılmıştır.

Diyarbakır'ı TETEK hattına ve Ceylanpınar'a en kısa mesafede bağlayan bu yolun standartların düşük olması nedeniyle yolun Ovabağ'a kadar 29 km'lik hattın bitirilmesi ve 19 km'lik kesiminin asfalt sathi kaplamalı yapılması GAP kapsamında zorunluluk arz etmektedir.

Harmanlı Şehir Geçişi yolu 8 km olarak 2005 yılında yatırım programına girmiştir.

Gölbashi-Doğanşehir Ayrımı-Kapidere yolu 1997 yılında ihale edilmiş olup, 22 km'dir. 17 km alt temel seviyesinde tamamlanmıştır. 2 km toprak işleri ve 17 km hendek kaplama çalışmaları tamamlanmıştır.

Malatya-Adıyaman bağlantısının sağlanacağı toplam 111 km'lik **Adıyaman-Yeşilyurt-Malatya** yolunun 55 km'si önceki yıllarda tamamlanmış; Malatya-Çelikhane arasında toprak işleri tamamlanmış, 16 km'nin asfaltı yapılmıştır. Malatya-Adıyaman bağlantısının sağlanabilmesi için projesi ve kamulaştırması tamamlanan arada kalan 34 km'lik bölümün ihale edilmesi gerekmektedir.

Gaziantep-Kilis (Havaalanı bağlantısı dahil) yolunun proje başından havaalanı ayrımı ve havaalanına kadar olan kısmı bölünmüş yol olarak yapılmıştır. 2004 sonuna kadar 0 ve 16 km'lik kesimi ile 49.5 ve 57 km'lik kesimi bölünmüş yol olarak, 16 ve 49 km'lik kesimi asfalt seviyesinde bitirilerek trafiğe açılmıştır. 2005 yılında, 49 ve 52 km'lik kesimdeki bölünmüş yol çalışmaları tamamlanarak geçici kabulü yapılmıştır. Fiziki gerçekleştirme % 100 seviyesine varmıştır.

Mardin-Kızıltepe bölünmüş yolunun tamamı 20 km olup, ilk 4.6 km'lik kesimi duble yol olarak tanzim edilmiş ve 1998 yılında asfalt kaplamalı olarak hizmete açılmıştır. Yolun geri kalan kısmı 2003, 2004 ve 2005 yılında yapılan çalışmalarla tamamlanmıştır. Proje, Acil Eylem Planı kapsamında bulunmaktadır.

Midyat-Cizre yolu 91 km uzunluğunda devlet yoludur. Bugüne kadar Midyat ve İdil şehir geçişleri dahil olmak üzere toplam 90 km'lik yol sathi kaplamalı olarak hizmete açılmıştır. Fiziki gerçekleştirme % 96'dır.

Mevcut **Siirt-Eruh** yolu Ilisu Barajı'nın altında kalacağından, farklı bir güzergah üzerinden etüt-proje çalışmaları tamamlanmıştır. Uzunluğu 53 km olan yolda fiziki gerçekleştirme % 46'dır.

Toplam 41 km olan **(Siirt-Pervari) Ayr.-Cevizlik** yolunun projesi hazır olup, geçmiş yıllarda başlangıçtan 13 km'lik kesimi asfalt sathi kaplama seviyesinde, 28.8 km'lik kesimi ise alt temel seviyesinde bitirilerek trafiğe açılmıştır.

(Siirt-Pervari) Ayrımı-Doğaca yolu, 26 km olarak 1998 yılında programa alınmıştır. Yolun 11 km'si asfalt sathi kaplama yapılarak hizmete açılmıştır. Geri kalan 3 km'si stabilize, 12 km'si ise toprak yol olarak trafiğe açılmıştır.

Küçüksu-Pervari yolu 125 km olup, 81 km'lik kesimi sathi kaplama seviyesinde tamamlanmıştır. Fiziki gerçekleştirme % 49.6'dır.

Toplam uzunluğu 55 km olan **Çatakköprü-Sason-Yücebağ-Diyarbakır İl Hududu** yolunun 22 km'si sathi kaplamalı olarak trafiğe açılmıştır. Fiziki gerçekleşme % 84'tür.

Şanlıurfa-Akçakale yolu 56 km uzunluğunda olup, 13.5 km ile 20.5 km arası bölünmüş yol olarak tamamlanmıştır. Fiziki gerçekleşme % 35'tir.

Akçakale-Ceylanpınar yolu 117 km olarak 2005 yılında Yatırım Programı'na alınmıştır.

53 km uzunluğundaki **Cizre-Şırnak** yolunda çalışmalara 1998 yılında başlanmıştır. Şırnak Şehir Geçişi ile birlikte proje çalışmaları bitirilmiştir. Proje genelinde fiziki gerçekleşme % 65'dir.

(Cizre-Slopi) Ayrımı- Irak Hududu (Hezil K.D.) yolu 15 km olup, 1997 yılında Yatırım Programı'na alınmıştır. İhale edilmesine yönelik ön çalışmalar sürdürülmektedir.

Ortabağ - Çıgılı Ayrımı - Beytüşşebap yolunun tamamı 38 km olup, 2005 yılında tamamlanmıştır.

(Pervari-Şırnak) Ayrımı-(Beğendik-Narlı) Ayrımı yolu 25 km olarak planlanmıştır.

Şırnak-(Pervari-Narlı) Ayrımı (1. Kısım) yolu 50 km olarak planlanmıştır.

Şırnak-(Pervari-Narlı) Ayrımı (2. Kısım) yolu 16 km olarak planlanmış ve 4.5 km'lik kısmın toprak işleri % 80 seviyesinde tamamlanmıştır.

Harran-Han El Bağr-Ür-Şuaybşehri-Soğmalar: 55 km olarak planlanmıştır.

Nemrut Dağı Turistik Yolu: 94 km olarak planlanan yolun projesi mevcuttur.

3.4.2. DEVLET HAVA MEYDANLARI İŞLETMESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (DHMİ)

Halen Bölge'de 2'si konvansiyonel (Gaziantep ve Diyarbakır), 5'i STOL tipi - kısa iniş ve kalkış mesafeli uçaklara uygun - (Adıyaman, Batman, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa) olmak üzere 7 adet havaalanı bulunmaktadır.

3.4.2.1. GAP Uluslararası Havalimanı

Şanlıurfa'nın kuzeyindeki Taşdağı mevkiinde GAP Uluslararası Havalimanı inşa edilmektedir. Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) Genel Müdürlüğü'nün yatırım programında yer alan projenin inşaatına 9 Mayıs 1998 tarihinde başlanmış olup, çalışmalar devam etmektedir. Havaalanı projesinin yer seçimi tespiti, ön projeleri ve fizibilite çalışmaları GAP İdaresi tarafından ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı'ndan (TDA) sağlanan hibe ile gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında aşağıda işlerin yapımı yer almaktadır.

- 4 000 m x 45 m ebadında pist ve 4000 m x 23 m taksi yolu,
- 200 m x 150 m ebadında terminal apronu,
- 100 m x 150 m ebadında kargo apronu,
- 8 916 m² ve 2 milyon yolcu/yıl kapasiteli terminal binası,
- 3 690 m² kargo binası,
- Isı-güç merkezi, kaza-yangın binası, garaj, gümrük-emniyet binası, akaryakıt tesisleri,

- Diğer destek binaları

Söz konusu yatırım DHMİ Genel Müdürlüğü öz kaynaklarından karşılanmakta olup, 2006 yılı sonu itibarıyla nakdi gerçekleşmesi % 93 düzeyindedir.

Çevre yolları tamamlanan havaalanının şantiyesi kapatılmıştır. Pist ve terminal binasında son çalışmalar yapılmaktadır. Havaalanı 16 Temmuz 2007'de hizmete açılmıştır.

3.4.3. T.C DEVLET DEMİRYOLLARI (TCDD) GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ulusal demiryolu ağı Bölge'yi iki aks üzerinden doğu-batı doğrultusunda beslemektedir. Kuzeydeki hat Ergani'den Bölge'ye girmekte, Diyarbakır ve Batman'ı geçerek Kurtalan'da son bulmaktadır. Güneydeki hat ise, Narlı'dan başlayarak Gaziantep ve Nizip üzerinden Barak'a varmakta, buradan Suriye sınırını izleyerek Nusaybin'e kadar ulaşmakta ve Suriye topraklarından geçerek Irak'a bağlanmaktadır. Bölge'nin batı sınırında Türkiye'nin en işlek hatlarından Divriği-İskenderun eksenini yer almakla beraber, bu hattın Bölge'ye etkisi çok zayıftır. Özetle, demiryolu ağı Bölge'deki yerleşmelerin çok azına hizmet verebilmektedir.

Tablo 48: Bölge'deki Demiryolları Hat Uzunlukları

Hat Kesimi	Uzunluk (Km)
Maden-Batman	172.3
Batman-Kurtalan	69.5
Narlı-Malatya (1)	181.6
Narlı-Gaziantep (1)	84.3
Gaziantep-Barak	91.0
Barak-Nusaybin	325.6
Şenyurt-Mardin	25.5
Fevzipaşa-Narlı (*)	69.5

(*) Kismen GAP Bölgesi içindedir.

GAP Bölgesi'nde, Türkiye-Suriye sınırına paralel giden Çobanbey-Karkamış-Nusaybin-Suriye mevcut hattını gerek kuzeye çekmek, gerek Bölge'deki başlıca kent merkezlerine bağlamak ve GAP yatırımlarına paralel olarak Bölge'de oluşacak tarıma dayalı sanayi ürünlerinin ve kuru yüklerin (fosfat madeni, kömür) potansiyeli gözönünde tutularak yüksek standartlı ulaşım ve ekonomik bir taşımacılığı sağlamak amaçlanmıştır. Bu çerçevede, Nizip - Birecik - Şanlıurfa - Viranşehir - Mardin - Nusaybin - Cizre - Irak sınırı (Habur) arasında toplam uzunluğu 469 km olan "Güney Demiryolu" diye adlandırılmış olan hattın uygulama projesi 1991 yılında tamamlanmıştır. Ancak, söz konusu "Güney Demiryolu" hattı için şimdiye kadar yatırım programlarına giren 137 km uzunluğundaki "Nizip-Birecik-Şanlıurfa" güzergahı da dahil olmak üzere herhangi bir harcama yapılmamış ve proje 2002 Yılı Yatırım Programı'ndan da çıkartılmıştır.

Narlı - Karkamış - Nusaybin hattı, TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü'nün 2006 yılı Yatırım Programı'nda Yol Yenileme Programı Kapsamında yer almıştır. Söz konusu hatta 2006 yılında 58 km yol yenilemesi yapılmıştır.

3.5. KÜLTÜR - TURİZM SEKTÖRÜ

Tarih öncesi çağlardan başlamak üzere günümüze kadar ulaşmış birçok uygarlığa ve üç büyük dine ait kültür varlığına ev sahipliği yapmış olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi - başta Mardin, Şanlıurfa, Şırnak olmak üzere - illerle bir dinler mozaiği oluşturmaktadır. Şanlıurfa'nın Nuh

Peygamber tarafından kurulması, dağlarda Musa Peygamber'in çobanlık yapması ve İsa Peygamber tarafından kutsanarak batıda da "Kutsal Şehir" olarak anılması bu mozaikğin renklerinden birini oluşturmaktadır.

Anadolu uygarlıklarının gelişmesinde tartışmasız önemli bir yeri olan Mezopotamya'nın parçası olan Güneydoğu Anadolu, tarihsel geçmişini günümüze kadar kalan sivil ve dini mimarlık örnekleri, sit alanları, ticaret yapıları ve su mimarisi varlıkları ile kanıtlamaktadır.

Tablo 49: Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Sivil Mimarlık Örnekleri, 2007

İl	Konut	Konak	Kabaltı	Konut+Kabaltı	Toplam
Adıyaman	1	-	-	-	1
Batman	-	2	-	-	2
Diyarbakır	169	10	2	-	181
Gaziantep	727	2	2	-	731
Kilis	210	2	1	-	213
Mardin	517	-	2	7	526
Siirt	2	-	-	-	2
Şanlıurfa	330	3	9	3	345
Şırnak	-	2	-	-	2
GAP	1 956	21	16	10	2 003

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 Yılı Tescil Listeleri'nden derlenmiştir.

Tablo 50: Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Dini Mimarlık Örnekleri, 2007

İl	Cami	Mescit	Türbe	Tekke	Medrese	Mevlevi-hane	Küllüye	Kilise	Toplam
Adıyaman	12	-	30	-	-	-	-	2	44
Batman	7	-	5	-	1	-	-	2	15
Diyarbakır	50	9	32	2	8	-	-	19	120
Gaziantep	42	4	9	-	-	-	-	7	62
Kilis	21	-	3	1	-	1	1	1	28
Mardin	38	4	11	1	5	-	1	42	102
Siirt	8	-	23	-	3	-	1	11	46
Şanlıurfa	46	4	20	1	4	1	3	4	83
Şırnak	3	-	3	-	2	-	-	3	11
GAP	227	21	136	5	23	2	6	91	511

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 Yılı Tescil Listeleri'nden derlenmiştir.

2007 yılında Bölge'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilen 2 003 adet sivil mimarlık ve 511 adet dini mimarlık örneği bulunmaktadır. 2007 yılında, tescil edilmiş sivil mimarlık örnekleri açısından Gaziantep oldukça zengindir. Diyarbakır'ın da tescilli dini mimarlık örnekleri açısından en zengin il olduğu görülmektedir.

Siirt	1	12	13
Şanlıurfa	11	15	26
Şırnak	3	8	11
TOPLAM	59	95	214

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 Yılı Tescil Listeleri'nden derlenmiştir.

Tablo 51: Bölge’de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Sit Alanları, 2007

İller	Höyük	Arkeolojik Sit	Kentsel Sit	Doğal Sit (Ağaç/Tepe/ Göl)	Antik Kent	Toplam
Adıyaman	43	4	-	3	-	50
Batman	4	2	-	1	-	7
Diyarbakır	75	5	1	12	1	94
Gaziantep	146	6	1	6	1	160
Kilis	18	1	1	3	-	23
Mardin	9	4	5	11	-	29
Siirt	7	-	-	-	1	8
Şanlıurfa	146	16	4	2	-	168
Şırnak	1	1	-	1	-	3
TOPLAM	449	39	12	39	3	542

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 Yılı Tescil Listeleri’nden derlenmiştir.

Bölge illeri arasında Şanlıurfa ve Gaziantep illeri özellikle çok sayıda höyükle, tescilli sit alanları sıralamasında ilk sıralarda yer almaktadır.

Tablo 52: Bölge’de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Ticaret Yapıları, 2007

İller	Han	Çarşı	Pazar	Bedesten	Kervansaray	Toplam
Adıyaman	2	-	-	-	-	2
Batman	-	-	-	-	-	-
Diyarbakır	12	1	1	-	-	14
Gaziantep	21	-	2	4	-	27
Kilis	1	-	-	-	-	1
Mardin	3	2	-	1	1	7
Siirt	3	-	-	1	-	4
Şanlıurfa	13	5	9	1	2	30
Şırnak	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	55	8	12	7	3	85

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 Yılı Tescil Listeleri’nden derlenmiştir.

Tablo 53: Bölge’de Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Tescil Edilen Su Mimarisi Örnekleri, 2007

İller	Hamam	Çeşme	Köprü	Toplam
Adıyaman	4	-	11	15
Batman	1	-	4	5
Diyarbakır	17	57	20	94
Gaziantep	15	10	10	35
Kilis	7	7	3	17
Mardin	4	8	4	16
Siirt	-	1	12	13
Şanlıurfa	11	2	15	28
Şırnak	-	-	5	5
TOPLAM	59	85	84	228

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 Yılı Tescil Listeleri’nden derlenmiştir.

GAP Bölgesi doğal güzelliklerinin yanı sıra çok sayıda kültürel varlığa sahip olmasına rağmen turizm altyapısındaki yetersizlikler nedeniyle turizm potansiyelini yeterince kullanamamaktadır.

Tablo 54 : Konaklama Tesis Kapasiteleri - 2005

İller	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli			Belediye Yatırımı Belgeli (*)		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Adıyaman	3	91	168	6	327	656	8	152	315
Batman	1	20	45	5	325	703	2	72	137
Diyarbakır	1	10	20	14	882	1 792	41	1 103	2 374
Gaziantep	12	855	1 851	22	1 245	2 500	46	1 150	2 312
Kilis	-	-	-	1	22	45	2	59	121
Mardin	4	216	413	4	189	393	7	120	256
Şanlıurfa	6	622	1 330	6	294	610	7	108	223
Siirt	1	55	80	-	-	-	17	574	1 188
Şırnak	1	72	156	2	77	151	15	403	857
Toplam	29	1 941	4 063	60	3 361	6 850	145	3 741	7 783

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2003 - 2005 Yılı İstatistikleri.

(*) 2003 yılı verileridir.

GAP Bölgesi'nin Türkiye genelindeki payı tesis konusunda % 2.8'dir.

Tablo 55: GAP Bölgesi'nde Yer Alan Turizm İşletme ve Belediye Belgeli Tesislere Geliş Sayıları ve Geceleme Süreleri, 2006

Tesis Geliş Sayısı	Yabancı	44 356
	Yerli	479 917
	Toplam	524 273
Geceleme	Yabancı	70 235
	Yerli	663 208
	Toplam	733 443

Kaynak: www.turizm.gov.tr

Tablo 56: GAP Bölgesi'nde Yer Alan Turizm İşletme ve Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranı (%), 2006

Ortalama Kalış Süresi (Gün)	Yabancı	1.6
	Yerli	1.4
	Toplam	1.4
Doluluk Oranı (%)	Yabancı	2.87
	Yerli	27.09
	Toplam	29.95

2006 yılı itibariyle turizm işletme ve belediye belgeli tesislere yerli 479 917, yabancı 44 356 olmak üzere toplam 524 273 kişi gelmiştir. Konaklama tesislerinde 2006 yılındaki toplam geceleme sayısı ise 733 443 olarak belirlenmiştir. Ortalama geceleme süresi önceki yıllara göre düşüş göstermiş olup yabancılarda ortalama 1.6 gün, yerli turistlerde ise 1.4 gün olarak gerçekleşmiştir.

3.5.1. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Tablo 57: Kültür ve Turizm Bakanlığı Projeleri, 2006

Adı	Yılı	Nakdi Gerç. (%)	Fiziki Gerç. (%)	Açıklama
Adıyaman Kahta Kültür Merkezi	1992-2007	72	70	Valilik tarafından ikmal ihalesi yapılmıştır. 2007 yılında hizmete açılacaktır.
Mardin Ömerli Kültür Merkezi	1993-2006	70	55	İnşaatı devam etmektedir.
Şırnak Kültür Merkezi	1993-2006	100	100	Tamamlanmıştır. 2007 yılında açılışı yapılacaktır.
Diyarbakır Kültür Merkezi	2006-2008			Şubat 2006'da makam oluru ile proje ve ihale yetkisi Valiliğe verilmiştir.
Siirt Kültür Merkezi	1992-2006	100	100	Siirt Kültür Merkezi 2005 yılında faaliyete açılmıştır.
Batman Hasankeyf Kalesi Rölöve Restitüsyon ve Restorasyon Projesi Yapımı	2006-2008			İhalesi yapılmamıştır.
Diyarbakır Surları Onarımı	2003-2008			İhale tarihi: 24.10.2005
Diyarbakır Anıtları Onarımı	2006-2008			İhalesi yapılmamıştır.
Gaziantep Anıtları Onarımı ve Çevre Düzenlemesi	2005-2008			Özel İdare bütçesinden henüz ödenek gelmediği için ihalesi yapılamamıştır.
Gaziantep Rum Kalesi Rölöve Restitüsyon, Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projesi Yapımı	2006-2008			Özel İdare bütçesinden kalenin rölöve projesinin tamamı Doğu, Batı girişi restorasyon projesi ile çevre düzenleme proje ihalesi yapılmıştır. Proje kurul aşamasındadır.
Kilis Ravanda Kalesi Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Projesi Yapımı	2006-2008			İhale tarihi: 06.12.2006
Şanlıurfa Kalesi Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Projesi Yapımı	2006-2008			Yer teslimi 13.10.2006 tarihinde yapılmış olup iş bitim süresi 180 gündür.

Kaynak : Kültür ve Turizm Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, GAP Kapsamındaki Projelerin 6 aylık Periyodik Raporları, Ocak 2007.

3.5.2. GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI

3.5.2.1. Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Projesi

Ihsu Baraj Gölü altında kalacak olan Hasankeyf'te, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izin ve denetiminde yürütülen kazı ve kurtarma çalışmalarını desteklemek amacıyla GAP İdaresi, yatırım bütçesinde yer alan miktarda, bilimsel çalışmalara ödenek yardımıyla bulunmaktadır. Bu çalışmalarla, Hasankeyf sit alanındaki toprak üstünde görülebilen mimari veya küçük buluntu türündeki bütün kültür varlıklarının tespiti, rölöve, topografik ve jeolojik ve jeoteknik çalışma, haritalama projelerinin gerçekleştirilmesi, yeraltında kalan ve farklı devirlere ait kültür tabakalarındaki kültür varlıklarının arkeolojik kazılarla yer üstüne çıkarılması, korumaya yönelik çalışmalarının gerçekleştirilmesi, taşınabilir olan kültür varlıklarının taşınması, belgelenmesi ve yayınlınması hedeflenmektedir.

Hasankeyf Ören Yeri'ndeki 2007 yılı Arkeolojik Kazı dönemi, 26.05.2007 tarihi itibarıyla Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam başkanlığında 4 kazı ekip üyesi ve 54 işçi ile başlamıştır. Kazı dönemi boyunca, 42 öğrenci ile toplam 147 işçi ve usta çalıştırılmıştır. Fiili kazılar 31.08.2007 tarihinde, teknik (Geo-Radar, belgeleme, laboratuvar) ve basit onarım (sağlamlaştırma) çalışmaları ise 15.09.2007 tarihinde tamamlanmıştır.

2007 kazılarında, mimari yapıların yanı sıra çok sayıda seramik, cam, alçı ve mermerden küçük buluntularla bazı metal objeler ele geçirilmiştir. Kazılarda ilk kez Roma dönemine ait duvar mozaikleri ortaya çıkarılmıştır.

2007 yılı Hasankeyf çalışmaları; kazı çalışmaları (İç Kale Yolu ve Dükkânlar, Büyük Saray, Selahiye Ziyaret Yapıları (Küllüye), Zeynel Bey Türbesi Mezar Odası), sondaj çalışmaları, çevre düzenlemesi ve basit onarım çalışmaları, laboratuvar çalışmaları, belgeleme çalışmaları ve geo-radarla zemin tespiti çalışmaları olarak gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında yürütülen çalışmaların izleme ve değerlendirmesinin yapılmasına yönelik olarak 06.07.2007 tarihinde bir inceleme gezisi düzenlenmiştir.

3.6. EĞİTİM SEKTÖRÜ

2006 - 2007 öğretim yılı itibariyle Bölge'de okul öncesi eğitimde 2 069 okul, 5 534 adet ilköğretim okulu ve 512 adet ortaöğretim okulu bulunmaktadır.

Tablo 58: GAP Bölgesi'nde İllere Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (2006-2007 Öğretim Yılı)

	Okul Öncesi Eğitim			İlköğretim			Ortaöğretim		
	Okul Sayısı	Öğrenci	Öğretmen	Okul Sayısı	Öğrenci	Öğretmen	Okul Sayısı	Öğrenci	Öğretmen
Adıyaman	253	6 112	212	740	67 042	4 554	65	31 425	1 484
Batman	162	5 804	134	392	121 623	3 371	33	24 315	751
Diyarbakır	394	15 368	308	1 088	322 152	9 058	84	64 721	2 406
Gaziantep	329	11 726	392	625	308 921	8 631	110	67 831	2 967
Kilis	68	1 669	42	113	20 908	904	22	5 745	344
Mardin	263	7 033	121	639	160 858	4 229	52	30 400	952
Siirt	142	7 838	159	343	67 325	2 012	31	12 044	427
Şanlıurfa	353	14 967	225	1 338	344 953	8 056	83	45 181	1 683
Şırnak	105	4 500	84	256	94 190	1 964	32	12 878	370
GAP Böl.	2 069	75 017	1 677	5 534	1 507 972	42 779	512	294 540	11 384
Türkiye	20 675	640 849	24 775	34 656	10 846 930	402 829	7 934	3 386 717	187 665
GAP/Türkiye (%)	9.8	11.7	6.7	15.9	13.9	10.6	6.4	8.6	6.0

Kaynak: Millî Eğitim İstatistikleri 2006-2007

3.6.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (MEB)

Tablo 59: Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2006 Yılı Yatırım Programı'nda Yer Alan Projeler

İller	Devam Eden Projeler	Karakteristik	Nakdi Ger. (%)	Fiziki Gerç. (%)
Kilis	Musabeyli - Çok Programlı Lise	12 Der + At (6 653 m ²)	-	100
	Merkez - Ekrem Çetin Lisesi Spor Salonu	İnşaat	-	20
Şırnak	Cizre - Genel Lise	16 Derslik (5 691 m ²)	93	96
	Silopi - Silopi Lisesi Ek Bina	12 Derslik + Sp.Sl. (6 100 m ²)	100	100
	Merkez - Endüstri Meslek Lisesi İkmali	Atölye İkmali	100	100
	Merkez - Kız Meslek Lisesi (AP)	8 Derslik + 120 Öğ.Pan. (6 670 m ²)	88	92
	Merkez - Genel Lise	24 Derslik (6 493 m ²)	44	57
	Cizre - Öğrenci Pansiyonu	168 Öğ.P. (4 200 m ²)	-	20
	Beytüşşebap - Genel Lise	16 Derslik (5 961 m ²)	-	-
Batman	Silopi - Ortaöğretim Pansiyonu	200 Öğ.P. (4 596 m ²)	-	-
	Merkez - Zihinsel Engelliler Okulu (GAP)	8 Derslik (1 976 m ²)	100	100
	Merkez - Merkez 1.Genel Lise	24 Ders. + 10 Daire Loj. (7 300 m ²)	75	80
Şanlıurfa	Merkez - Ortaöğretim Pansiyonu	100 Öğ.P. (2 996 m ²)	-	-
	Merkez - Zihinsel Engelliler Okulu (GAP)	8 Derslik (1 621 m ²)	100	100
	Merkez - Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (GAP)	12 D+Kn.Sl+270 Öğ.P + Kn.Sl (16 450m ²)	100	100
	Halfeti - Halfeti Lisesi (GAP)	16 Derslik (5 691 m ²)	100	100
	Ceylanpınar - Ceylanpınar Lisesi (GAP)	24 Derslik (6 493 m ²)	90	95
	Merkez - Genel Lise (GAP)	12 Derslik (4 513 m ²)	100	100
	Merkez - Genel Lise (GAP)	24 Derslik (6 493 m ²)	100	100
	Siverek - Öğrenci Pansiyonu (GAP)	100 Öğ.P. (3 600 m ²)	100	100
	Viranşehir - Kız Meslek Lisesi (AP)	16 Derslik (7 015 m ²)	71	80
	Suruç - Genel Lise	12 D Ek B. (4 513 m ²)	40	45
	Merkez - II.Endüstri Meslek Lisesi Yeni Okul (AP)	24 Derslik + Sp.Sal. + 4 Atl.(13 893 m ²)	73	80
	Merkez - Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi (GAP)	12 Der + 60 Yat.Ot + 100 Öğ.P. (13 202m ²)	38	40
	Halfeti - Argıl Çok Programlı Lise (AP)	12 Der + At (6 237 m ²)	45	90
	Merkez - Halk Eğitim Merkezi	14 Derslik (4 833 m ²)	85	100
	Merkez - Genel Lise	24 Derslik (6 493 m ²)	-	-
Siirt	Kurtalan - Genel Lise	16 Derslik (5 961 m ²)	-	-
	Merkez - 14 Eylül Şeref Lisesi Spor Salonu	İnşaat	-	-
Mardin	Kızıltepe - Öğretmenevi İkmali	40 Yataklı (3 078 m ²)	95	100
	Nusaybin - Genel Lise	24 Derslik (6 493 m ²)	-	-
	Kızıltepe - Genel Lise	24 Derslik (6 493 m ²)	26	30
	Savur - Yeşilalan Çok Programlı Lise	12 Derslik (5 674 m ²)	-	-
	Kızıltepe - Genel Lise	16 Derslik (5 961 m ²)	-	-
	Derik - Ortaöğretim Pansiyonu	100 Öğ.P. (3 600 m ²)	-	-
Gaziantep	Merkez - Anadolu Otel. Ve Turizm Meslek Lisesi (GAP)	12 Der.+60 Yat.Ot + 100 Öğ.P.(13 950m ²)	-	7
	Nizip - Halk Eğitim Merkezi	14 Derslik (4 833 m ²)	-	80
Diyarbakır	Nizip - Genel Lise	24 Derslik (6 493 m ²)	-	-
	Merkez - Fen Lisesi Ek Bina	400 Öğ.P. + Y.Hane + 10 D.L. (6 700 m ²)	61	61
	Bismil - Genel lise (GAP)	16 Derslik (5 691 m ²)	65	65
	Merkez - Atatürk Lisesi Ek Bina	12 D + Sp.S(6 100m ²)	-	-
	Merkez - Genel Lise	16 Derslik (5 691 m ²)	16	16
	Merkez - Genel Lise (AP)	16 Derslik (5 691 m ²)	96	96
	Merkez - Genel Lise (GAP)	16 Derslik (5 691 m ²)	93	93
Adıyaman	Ergani - Genel Lise	16 Derslik (5 691 m ²)	-	-
	Kahta - Çok Programlı Lise	200 Öğ.P. (2 624 m ²)	100	100
	Gölbaşı - Gölbaşı Lisesi (GAP)	16 Derslik (3 500 m ²)	38	38
	Merkez - Erdemir Lisesi Ek Bina (AP)	12 D.Ek B. (3 500m ²)	31	35
	Kahta - Genel Lise	16 Derslik (5 691 m ²)	-	-
	Sincik - Genel Lise	12 Derslik (5 691 m ²)	-	-
Adıyaman	Çelikhan - Ortaöğretim Pansiyonu (DAP)	100 Öğ.P. (2 996 m ²)	-	-
	Merkez - Fen Lisesi	16 Derslik + 270 Öğ.Pan. + Spor Sl.	-	-

3.6.2. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU (YÖK) BAŞKANLIĞI

Tablo 60: Dicle Üniversitesi, (Mart 2007)

Proje Adı	Nakdi Gerçekleşme (%)
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi İnş.	96
Veteriner Fakültesi İnş.	92
Ziraat Fakültesi İnş.	90
İlahiyat Fakültesi İnş.	84
Eğitim Fakültesi İnş.	79
Dicle Üniversitesi Spor Salonu	90

Tablo 61: Harran Üniversitesi, (Mart 2007)

Proje Adı	Nakdi Gerçekleşme (%)
Tıp Fakültesi Morf. Binası (19 781 m ²)	84
Mühendislik Fakültesi (43 000 m ²)	35
Fen Edebiyat Fakültesi (31 967 m ²)	88
Ziraat Fakültesi Ek Bina (43 960 m ²)	43
Lojman İnşaatı (10 560 m ²)	68

Tablo 62: Gaziantep Üniversitesi, (Mart 2007)

Proje Adı	Nakdi Gerçekleşme (%)
Nizip MYO (5 000 m ²)	81
Açık ve Kapalı Spor Tesisleri	42
Kampus Altyapısı	71

3.6.3. GENÇLİK ve SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (GSGM)

Tablo 63: GSGM'nin Yatırım Programı'nda Yer Alan Projeler, 2006 Sonu

Proje Adı	Yer	Nakdi Gerçekleşme (%)
Stadyum İnşaatı (30 000 seyircili)	Şanlıurfa	99.96
Spor Salonu Yapımı	Suruç (Şanlıurfa)	99
Açık Yüzme Havuzu	Diyarbakır	86
Futbol Sahası Yapımı	Diyarbakır	100
	Harran	100
	Halfeti (Şanlıurfa)	100
Tenis kortu ve basketbol sahası yapımı	Mardin	100

Şanlıurfa'da Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılmakta olan 30.000 kişilik stadyumun nakdi gerçekleşmesi % 99,96, fiziki gerçekleşmesi ise % 90'dır. Stadyumun henüz bitirilemeyen % 10'luk kısmının tamamlanabilmesi için ikmal ihalesi gerçekleştirilecek ve stadyum 2007 yılı içinde hizmete açılacaktır.

3.6.4. GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI

3.6.4.1. Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ÇATOM)

Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM'lar), GAP Bölgesi'nde 1995 yılından itibaren açılmaya başlanmış olup, 2007 yılı itibariyle 9 ilde 29 ÇATOM mevcuttur. ÇATOM'ların hedef kitlesi genç kız ve kadınlardır. ÇATOM'larda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak genç kız ve kadınlara sosyal-kültürel eğitim ve sağlık programları, kadın istihdamı ve girişimciliğini artırmaya yönelik meslek edindirme programları, okul öncesi eğitim programları yürütülmekte; sosyal destek programları (nüfusa kayıt, resmi nikah, aynı/nakdi yardım, yeşil kart çıkarılması vb.) ve sosyal sorumluluk programlarına (eğitime destek kampanyaları, mahalle ve köy çalışmaları, çevre koruma ve ağaçlandırma, sağlık taraması, aşı kampanyası vb.) gönüllülük temelli destek verilmektedir.

Mevcut ÇATOM'lar:

- Adıyaman (1): Fatih mahallesi
- Batman (2): Petrolkent ve Yavuzselim mahalleleri
- Diyarbakır (2): Şehitlik ve Bağlar mahalleleri
- Gaziantep (1): Oğuzeli ilçesi Yeşildere beldesi
- Kilis (2): İslambey ve Ekrem Çetin mahalleleri
- Mardin (9): Meydanbaşı, Evren ve Latifiye mahalleleri, Dargeçit, Kızıltepe, Midyat, Nusaybin ve Ömerli ilçeleri ile Dargeçit-Kılavuz beldesi
- Siirt (4): Şeyh Şerafettin Caddesi, Kurtalan ve Şirvan ilçeleri, Kurtalan-Kayabağlar beldesi
- Şanlıurfa (3): Yakubiye mahallesi, Bozova ve Siverek ilçeleri
- Şırnak (5): Merkez, Cizre, Beytüşşebap, İdil ve Uludere ilçeleri

Bugüne kadar çoğunluğu kadın olmak üzere yaklaşık 125 000 kişi doğrudan ÇATOM programlarından yararlanmıştır. Bu sayı ÇATOM programlarına katılanları ve sağlık hizmetlerinden yararlananları içermekte olup mahalle/köy düzeyinde yapılan yaygın çalışmalar toplama dahil edilmemiştir.

Her yıl çoğunluğu genç kız ve kadın olmak üzere ortalama 10 bin kişi ÇATOM programlarına katılmakta; her yıl 50-60 bin kişi ÇATOM'lar aracılığıyla düzenlenen etkinlik ve hizmetlerden yararlanmaktadır.

Özellikle son beş yıldır ÇATOM'larda her yıl ortalama 150-200 genç kız/kadın iş bularak çalışmaya başlamakta, 8-10 genç kız/kadın işyeri açarak kendi işlerini kurmaktadır.

2006 yılı içinde ÇATOM'larda düzenli programlara 10 665 kişi katılmış; diğer etkinlik ve hizmetlerden 53 745 kişi faydalanmıştır. Mahalle ve köylerde yapılan sağlık konularında bilgilendirme, sağlık taraması, temizlik ve hijyen vb. eğitim çalışmaları yürütülmüş ve bu çalışmalarla toplam 17 000 kişiye ulaşılmıştır.

Okul öncesi eğitim programlarından 976 çocuk, çocuk okuma odalarından 836 çocuk yararlanmış; çoğunluğu genç kız ve kadın olmak üzere okuma-yazma programlarına 1 729 kişi, bilgisayar eğitimine 1 243 kişi, yasal haklar eğitimi programlarına 576 genç kız/kadın sağlık programlarına 1 612 genç kız/kadın, sosyal programlara 348 genç kız/kadın katılmıştır.

Yukarda belirtilen programlarla birlikte düzenlenen açık öğretime destek, rehberlik, İngilizce, çocuk bakıcılığı, üniversiteye hazırlık vb. eğitim programlarına 2006 yılı içinde 6 535 kişi katılmış olup 3 912'si programları tamamlamıştır.

Yıl içinde gelir getirici programlara 11 974 kişi katılmış olup 6 763'ü tamamlamıştır.

ÇATOM'larda düzenlenen gelir getirici/meslek kazandırıcı programlara her yıl ortalama 3000'in üzerinde genç kız/kadın katılmakta; ÇATOM'larda üretilen ürünler sipariş üzerine, sergi, kermes, fuar vb. yollarla satışa sunulmaktadır. Bu şekilde yapılan satışlarla 2006 yılında 23 ÇATOM'da 1 208 katılımcı tarafından 164 554 YTL gelir elde edilmiştir.

2006 yılında 19 ÇATOM'da 153 katılımcı dikiş atölyesi, tezgahçılık, tekstil atölyesi, kuaförlük, çeyiz evi, YİBO'lar, trikotaj atölyesi, valilik, belediye, avukatlık bürosu, doktor muayenehanesi, turizm şirketi, usta öğretici, çocuk bakıcılığı vb. alanlarda iş bularak çalışmaya başlamıştır.

2006 yılında Batman, Kilis, Şanlıurfa Bozova ve Şırnak Cizre'de 13 katılımcı tarafından toplam 8 işyeri (dikimevi, satış mağazası, kuaför dükkanı, çeyiz evi) açılmıştır. Katılımcılardan biri mikro kredi alarak, ikisi yakınlarından borçlanarak kendi işlerini kurmuş; diğer katılımcılar özkaynaklarını kullanmışlardır.

Çocuk Okuma Odaları

Çocuk Okuma Odaları ile okul öncesi ve okul çağındaki çocukların ders çalışıp kitap okuyabilecekleri, araştırma yapabilecekleri ve sportif, kültürel, sanatsal faaliyetlerden yararlanabilecekleri mekanlar oluşturulmakta ve bu yolla çocukların zihinsel, duygusal, kişisel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Çocuk Okuma Odaları'nın kurulmasında ve işletilmesinde Valilik ve Kaymakamlıklarla işbirliği yapılmakta, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve özel sektörden finansal destek sağlanmaktadır.

GAP Bölgesi'nde 2006 yılında 13 çocuk okuma odası bulunmaktayken 2006 yılı sonunda Diyarbakır ilinde bulunan Fatihpaşa ve Ben-u Sen çocuk okuma odalarının Diyarbakır Valiliği'ne devredilmesiyle GAP İdaresi'nin yürüttüğü oda sayısı 11 olmuştur. Haziran 2002 - Aralık 2006 tarihleri arasında 7 000 çocuğa ulaşılmıştır.

8 Mayıs 2004 tarihinde Çoluk Çocuk Dergisi'nin düzenlediği "Çocuk Hakları Hizmet Ödülleri"nde Çocuk Okuma Odaları Projesi eğitim alanında ödül almıştır.

Çocuk Okuma Odaları yapmış oldukları faaliyetler ile model olmaya başlamıştır. Bu bağlamda; Diyarbakır Valiliği tarafından 3 Çocuk Okuma Odası açılmıştır. Frito Lay Türkiye Firması da İdaremizden teknik destek alarak İzmit Suadiye'de 1 Çocuk Okuması açmıştır.

Şırnak 53 400
Sağlık Bakanlığı Hastanelerindeki Yatak İygel oranıdır.
Kaynaklı Sağlık Bakanlığı, Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yılı, 2005

3.7. SAĞLIK SEKTÖRÜ

Tablo 64: GAP Bölgesi Sağlık Kurumları, 2006

İller	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Sağlık Ocağı	Sağlık Evi	AÇSAP Merkezi	Verem Savaş Dispan.	Halk Sağlığı Lab.	Sağlık Meslek Lis.
Adıyaman	7	715	67	101	4	4	1	1
Batman	8	467	30	36	1	1	1	1
Diyarbakır	15	2 951	91	112	4	4	1	3
Gaziantep	13	2 871	76	109	5	4	1	2
Kilis	1	137	11	26	1	1	1	1
Mardin	6	472	62	116	4	2	1	1
Siirt	5	270	26	61	1	1	1	1
Şanlıurfa	14	1 610	73	122	7	5	1	3
Şırnak	5	285	26	34	1	1	-	1
GAP	74	9 778	462	717	28	23	8	14
TÜRKİYE	1 175	171 888	5 936	11 740	272	299	79	280
GAP/Türkiye (%)	6.3	5.7	7.8	6.1	10.3	7.7	10.1	5

Kaynak: Hastane ve Yatak Sayısı: Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri, 2006

Sağlık Bakanlığı, GAP İlleri Faaliyet Raporu, 2006

Sağlık Merkezleri dahil edilmemiştir. MSB kurumları hariçtir.

2006 yılı itibarıyla Türkiye'deki 1 175 yataklı tedavi kurumunun % 6.3'ü Bölge'de bulunmaktadır. Bölge'de yer alan 74 yataklı tedavi kurumunun toplam yatak sayısı 9 778'dir. Sağlık Bakanlığı GAP İlleri Faaliyet Raporu verilerine göre, 2006 yılı itibarıyla GAP Bölgesi'ne bağlı 9 ilde toplam 717 adet sağlık evi ve 462 adet sağlık ocağı yer almaktadır. Bölge genelinde en fazla sağlık kurumu bulunan iller sırasıyla Şanlıurfa, Gaziantep ve Diyarbakır'dır.

Tablo 65: 10.000 Nüfusa Düşen Yatak Sayısı ve Yatak İşgal Oranı, 2006

İller	10.000 Nüfusa Düşen Yatak Sayısı	Yatak İşgal Oranı (*) (%)
Adıyaman	12.6	57.5
Batman	9.9	61.1
Diyarbakır	20.7	67.8
Gaziantep	19.3	88.5
Kilis	19.4	51.7
Mardin	7.7	51.9
Siirt	15.9	14.8
Şanlıurfa	11.0	68.6
Şırnak	5.8	42.0

* : Sağlık Bakanlığı Hastanelerindeki Yatak İşgal oranıdır.

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yılı, 2006.

Tablo 66: Sağlık Bakanlığına Bağlı Hastanelerdeki Personel Durumu, Aralık 2006

	Uzm. Doktor	Pratis. Doktor	Eczacı	Diş Hekimi	Hemşire	Ebe	Sağlık Teknik	Sağlık Memuru	Toplam
Adıyaman	164	292	10	28	491	365	15	513	1 878
Diyarbakır	301	555	23	72	1 015	636	22	772	3 396
Gaziantep	361	536	23	53	978	503	14	467	2 935
Mardin	144	290	5	28	355	228	14	370	1 434
Siirt	76	145	3	13	169	114	14	223	757
Şanlıurfa	281	571	16	32	582	379	25	609	2 495
Batman	104	198	7	20	229	176	14	294	1 042
Şırnak	78	180	2	15	148	95	5	217	740
Kilis	48	65	2	6	80	75	6	74	356
TOPLAM	1 557	2 832	91	267	4 047	2 571	129	3 539	15 033

Kaynak: GAP İlleri faaliyetleri IV.Dönem (Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2006) Raporu, Sağlık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Mart 2007.

3.7.1. SAĞLIK BAKANLIĞI

GAP Bölgesi'nde il ve ilçe merkezlerinde toplam 28 adet Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi bulunmaktadır. Ana çocuk sağlığı ve aile planlaması hizmetleri, bölgedeki ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezleri ile sağlık ocakları ve sağlık evlerinde ve hastanelerin kadın-doğum ve çocuk bölümlerinde yürütülmektedir.

Sağlık kuruluşlarında anne ve çocukların doğum öncesi bakım, doğum hizmetleri, doğum sonu bakım, bağışıklama, ağız ve diş sağlığı, beslenme, aile planlaması eğitimi, danışmanlık ve uygulama hizmetleri rutin olarak verilmektedir. Ayrıca GAP illerinde, anne ve bebek ölümlerinin azaltılması, ana ve çocuk sağlığı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla çeşitli programlar yürütülmektedir. Bunlar ;

- İshalli Hastalıkların Kontrolü Programı (Tüm illerde),
- Akut Solunum Yolu Enfeksiyonlarının Kontrolü Programı (Tüm illerde),
- Anne Sütünün Teşviki / Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı (Tüm illerde),
- İyot Yetersizliği Hastalıkları ve Tuzun İyotlanması Programı (Tüm illerde),
- Fenilketonüri Tarama Programı (Tüm illerde),
- Neonatal Resüsitasyon Eğitim Programı (Tüm illerde),
- Hemeoglobinozemi Kontrol Programı (Gaziantep, Şanlıurfa ve Batman illerinde),
- Çocukluk Hastalıklarına Bütüncül Yaklaşım (IMCI) Programı (Şanlıurfa İli'nde),
- Emzirmenin Korunması, Özendirilmesi, Desteklenmesi ile Demir Yetersizliği Anemisinin Önlenmesi ve Kontrolü Projesi (Tüm illerde),
- Bebeklerde D Vitamini Yetersizliğinin Önlenmesi ve Kemik Sağlığının Korunması Programı (Tüm illerde),
- Üreme Sağlığı Programı (Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa, Siirt, Şırnak illerinde),
- Gebelere Demir Desteği Programı (Tüm illerde),
- Topluma Dayalı Üreme Sağlığı / Aile Planlaması Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Projesi (Diyarbakır, Siirt, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep illerinde) faaliyetleri devam etmiştir.

GAP İllerinde yürütülen programlar ve rutin hizmetler çerçevesinde, sağlık personelinin ana çocuk sağlığı ve aile planlaması konularında bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine yönelik hizmet içi eğitim programları ve halkın bilgilendirilmesi amacıyla halk eğitim çalışmaları sürdürülmüştür.

Çocuk sağlığının iyileştirilmesine yönelik yürütülen hizmetler kapsamında 0-5 yaş grubu çocuklarda ishale ve zatürreye bağlı ölümlerin önlenmesi, erken dönemde teşhis ve tedavilerinin yapılması amacıyla "İshalli Hastalıkların Kontrolü Programı" ile "Akut Solunum Yolu Enfeksiyonlarının Kontrolü Programları" rutin hizmetler içerisinde yürütülmektedir.

Ülke genelinde yürütülen "Akut Solunum Yolu Enfeksiyonlarının Kontrolü Programı" kapsamında, Kasım ayının son haftası "Zatürre Ölümünün Önlenmesi Haftası" olarak değerlendirilmiş olup, bu hafta nedeniyle sağlık personelinin eğitilmesi ve toplumun bilgilendirilmesi amacıyla illerde çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Bebek beslenmesinde anne sütünün teşvik edilmesi, hatalı anne sütü uygulamalarının önlenmesi, emzirmenin korunması, özendirilmesi ve desteklenmesine yönelik olarak sürdürülen "Anne Sütünün Teşviki / Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı" kapsamında doğum hizmeti veren hastaneler Ulusal Değerlendirme Ekibi tarafından değerlendirilmekte ve başarılı uygulamalar yapan hastaneler "Bebek Dostu Hastane" unvanı ile ödüllendirilmektedir. Ulusal Değerlendirme Ekibi üyeleri, 2006 Ekim ayı içerisinde Diyarbakır ilinde Ergani ve Bismil devlet hastanelerini, Batman Doğum ve Çocuk Bakımını ziyaret ederek çalışmalarını izlemiş ve değerlendirmişlerdir.

"Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Hastaneler Programı" kapsamında Ekim ayının ilk haftasının 81 ilde kutlanan "Emzirme Haftası" olması nedeniyle GAP illerinde de konu ile ilgili sağlık personeli ve halkın bilgilendirilmesi ve eğitimi amacıyla çeşitli faaliyetler düzenlenmiştir.

Devam eden "Demir Gibi Türkiye Projesi" çalışmalarında gerekli görülen bebeklere demir preparatlarının ücretsiz olarak verilmesi sürdürülmüştür.

Ülkemizde görülen D vitamini yetersizliği ve raşitizmin önlenmesi için başlatılan "Bebeklerde D Vitamini Yetersizliğinin Önlenmesi ve Kemik Sağlığının Korunması Programı" çalışmaları GAP illerinde de yürütülmüş ve bu kapsamda Sağlık Bakanlığınca temin edilen D vitamini damlası sağlık kuruluşlarına ücretsiz verilmiştir.

Yenidoğan ölümlerinin azaltılması, yenidoğana optimal yaklaşım ve etkin resüsitasyonun sağlanması amacıyla yürütülen "Neonatal Resüsitasyon Programı (NRP)" kapsamında Kilis ve Batman illerinde "Neonatal Resüsitasyon Uygulayıcı Eğitimi" düzenlenmiştir.

Çocuklarda zeka geriliğine neden olan fenilketonüri hastalığının erken dönemde teşhis ve tedavisi amacıyla "Fenilketonüri Tarama Programı" eğitim ve uygulama çalışmaları sürdürülmektedir.

Ulusal "İyot Yetersizliği Hastalıklarının Kontrolü ve Tuzun İyotlanması Programı"nın hız kazanmasıyla günümüzde büyük bir aşama kaydedilen iyotlu tuz üretimi ve kullanımının yaygınlaştırılması çalışmaları GAP illerinde de devam etmektedir.

"Üreme Sağlığı Programı (TSUP)" kapsamında, hızlı göç alan ve genç nüfusun yoğun olduğu illerde birinci basamak sağlık kuruluşları bünyesinde "Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Birimleri" oluşturulmaktadır. GAP illerinden Mardin, Şanlıurfa ve Batman illerinde açılması planlanan hizmet merkezlerinde görevli personele hazırlanan model (sağlık personeline yönelik genç insanların cinsel sağlığı ve üreme sağlığı konusunda kapsamlı eğitim) dahilinde Ankara'da 10 günlük hizmet içi eğitim programı düzenlenmiş ve eğitim programına söz konusu illerden sağlık personeli katılmıştır.

Yine TSUP kapsamında yerel eğitim kapasitesi oluşturmak amacıyla 67 ilde üreme sağlığı eğitim merkezleri oluşturulmuştur. Çalışmaların gözden geçirilmesi ve eğitim planlarının görüşülmesine yönelik illerin sağlık yöneticileriyle Ankara’da yapılan bilgilendirme toplantısına, TUSP kapsamında olan Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa, Siirt ve Şırnak illerinden sorumlu sağlık müdür yardımcıları ile AÇSAP şube müdürleri ve üreme sağlığı eğitim merkezlerinden eğitici personel katılmıştır.

Gebe annelerde görülen kansızlığın önlenmesi için sağlık kuruluşlarında anemik olan gebelere ücretsiz demir hapı verilmesine devam edilmiştir.

GAP illerindeki sağlık kuruluşlarında aile planlaması yöntem uygulamalarının yaygınlaştırılması ve sürekliliğinin sağlanması amacıyla, bu kuruluşlardan hekim ve ebe/hemşireler “Aile Planlaması Beceri Eğitimine” alınmışlardır. Eylül-Aralık 2006 döneminde Diyarbakır, Batman, Gaziantep ve Mardin illerinden 21 ebe/hemşire eğitilerek sertifikalandırılmıştır.

Sağlık kuruluşlarına başvuranlar, eğitilen sağlık personeli tarafından aile planlaması konusunda bilgilendirilmişler, uygun ve etkili aile planlaması yöntemleri ücretsiz uygulanmıştır. Aile planlaması hizmetlerinde kullanılmak üzere GAP illerine Eylül-Aralık 2006 döneminde 4 125 adet rahim içi araç (RIA), 30 000 bilister aylık hap gönderilmiştir.

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından planlanan “Sosyal Riski Azaltma Projesi” kapsamında yer alan Şartlı Nakit Transferi, Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğinde uygulamaya konulmuştur.

Tablo 67: Sağlık Bakanlığı, İnşaat Halindeki Hastaneler, 2007

İller	Hastane Adı	Yatak Sayısı	Fiziki Gerçekleşme		
			Haziran	Eylül	Aralık
Adıyaman	Tut - Devlet Hast.	30	70	85	95
	Gölbasi - Devlet Hast.		0	20	35
	Kahta - Devlet Hast.	150	0	0	0
	Kahta - Durak Sağlık Mer		0	0	0
Diyarbakır	Hani - Devlet Hast.	50	70 (nakdi 82)	70 (nakdi 82)	80
	Dicle - Devlet Hast.	25	95 (nakdi 99)	95 (nakdi 99)	95
	Ergani - Devlet Hast.	50	0	0	0
	Bölge Eğitim Hast. (GAP)	400	0	1 (nakdi 0)	1
	Merkez - Sur Dv.H.bağ. Kad.Doğ. Çoc. Hast.Hast.	320	72 (nakdi 122)	72 (nakdi 122)	72
Gaziantep	Şehitkamil - Devlet Bölge Ac.Yrd.Trav.Hast.	300	35	60	69
	Oğuzeli - Devlet Hast.	30	85	85	95
	Merkez - Çocuk Hast.	200	20	20	53
	Ağız ve Diş Sağlığı Merk.	-	80	100	100
	Oğuzeli - Yazılı Sağ.Ocağ	-	0	1	10
Mardin	Nusaybin - Devlet Hast.	9	90 (nakdi 80)	90 (nakdi 90)	98
	Kızıltepe - Devlet Hast.	200	0	0	0
	Merkez - Devlet Hast.	-	75	50	50
	Midyat - Devlet Hast.	150	0	0	0
	Kızıltepe - Gökçe Sağlık Ocağı	-	0	0	0
Siirt	Kurtalan - Mrk.Dv.Hs. bağlı Devlet Hast.	100	0	0	0
	Pervari - (Doğan Köyü) Sağ.Oc	-	0	0	90
Şanlıurfa	Viranşehir - Devlet Hast.	50	0	0	0
	Suruç - Devlet Hast.	-	0	0	1
	Çocuk Hst.Bağ. Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hast.	400			0
	Merkez - Beyşakası (8 Nolu) Sağlık Ocağı	-	45 (nakdi 40)	85 (nakdi 75)	90
	Sırtın - Karşıyaka Sağlık Ocağı				0
Batman	Isparta - Merkez				
	Devlet Hast.	250	60 (nakdi 100)	60 (nakdi 100)	60
	Kozluk - Devlet hast.	50	0	0	0
	Beşiri - Sağlık Ocağı	-	70	100	100
	Sason - Karamişe Sağlık Ocağı	-	0	0	1
	Gercüş - Kayapınar Sağlık Ocağı	-	0	0	1
Şırnak	Cizre Devlet Hast.	150	100	100	100
	Devlet Hast.	150	1	1	25
	Silopi - Devlet Hast.	50	0	0	0
	Cizre - Düzova Sağlık	-	0	50	65
	Silopi - Kizir Sağlık Ocağı	-	0	35	65
	İdil - Sıtköy Sağlık Ocağı	-	1	80	100
Kilis	Devlet Hast.	150	65 (nakdi 75)	85 (nakdi 100)	85
	Kocabey Sağlık Ocağı	-	0	0	1

Kaynak : Sağlık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, GAP İlleri'nde yürütülen faaliyetleri kapsayan 3.Dönem (Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2006) Raporu.

İnşaat halindeki 25 hastanenin tamamlanmasıyla Bölgede 3264 adet ek yatak kapasitesi oluşacaktır.

3.7.2. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU (YÖK) BAŞKANLIĞI

Tablo 68: Yüksek Öğretim Kurumu, İnşaat Halindeki Hastaneler, 2006

İller	İnşaat Halindeki Hastaneler	Nakdi Gerçekleşme (%)
Dicle	Onkoloji Hast.İnşaatı	88
Üniversitesi	Kardiyoloji Merkezi İnşaatı	64
Harran	Hastane İnşaatı	34
Üniversitesi	Hastane Büyük Onarımları	-
Gaziantep	Hastane İnşaatı	84
Üniversitesi	Hastane Büyük Onarımları	45

3.7.3. SOSYAL HİZMETLER ÇOCUK ESİRGEME KURUMU (SHÇEK)

2006 yatırım programında; yetiştirme yurdu, zihinsel engelliler bakım ve rehabilitasyon merkezi, çocuk ve gençlik merkezleri ve toplum merkezi vb. bina yapım/onarım projeleri yer almaktadır.

3.7.4. GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI

3.7.4.1. Halk Sağlığı Projesi

GAP Bölgesi'nde mevcut olan ve sulamanın başlamasıyla birlikte ortaya çıkabilecek hastalıkların önlenmesine yönelik strateji, yöntem ve uygulamaları içeren Halk Sağlığı Projesi'nin araştırma aşaması tamamlanmıştır. Bu araştırma sonucunda 2 proje hayata geçirilmiştir:

- Diyarbakır ve Batman illerinde *Sıtma Kontrol Çalışmalarının Güçlendirilmesi Projesi*, GAP İdaresi'nin Mayıs 2004'te Sağlık Bakanlığı ile yapmış olduğu işbirliği protokolü çerçevesinde uygulamaya konulmuştur. Proje ile Diyarbakır ve Batman illerinde sıtmayı bir yıl içerisinde, 2003 yılına göre en az % 50 azaltmak amaçlanmaktadır. Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen proje kapsamında; Diyarbakır İli'nde 90 lokalitede, Batman İli'nde ise 50 lokalitede ilaçlama yapılmış ve bu şekilde toplam 20 500 hane koruma altına alınmıştır. Türkiye genelinde sıtma vakalarının % 79'unun görüldüğü bu illerde, yöre halkına ve sağlık personeline yönelik eğitim çalışmaları yapılmıştır. Sözkonusu illerde yaklaşık 180 bin kişiden kan alınmış 4 014 sıtma hastasının tedavisi yapılmıştır. Proje ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda sıtma vaka sayısında % 44.40'lık düşüş sağlanmıştır. Proje 2005 yılında tamamlanmıştır.
- *Topluma Dayalı Ana Çocuk Sağlığı Projesi* kapsamında 8 ayrı il/ilçe merkezi (Siirt-Merkez, Şırnak-Cizre, Şırnak-İdil, Batman-Merkez, Batman-Kozluk, Batman-Gercüş, Adıyaman- Kahta, Mardin-Kızıltepe) bulunmakta olup, Siirt-Merkez, Şırnak-Cizre, Şırnak-İdil ve Batman-Merkez'de yürütülen faaliyetler tamamlanmıştır.
- Proje kapsamında gerçekleştirilen saha çalışmalarıyla kadınlara ateş, ilkyardım, gebelikte beslenme, bebek beslenmesi, AP yöntemleri vb. konularda bilgi verilmiş olup, ulaşılan kadın ve çocuk sayısı şöyledir:

Tablo 69: Toplumda Dayalı Ana-Çocuk Sağlığı Projesi Kapsamında Ulaşılan Kadın ve Çocuk Sayısı, Ağustos 2007

	15-49 Yaş Arası Kadın Sayısı	0-4 Yaş Arası Çocuk Sayısı
Batman-Merkez	5 211	4 040
Siirt-Merkez	3 075	4 346
Şırnak-Cizre	4 924	2 743
Şırnak-İdil	4 490	11 898
Adıyaman-Kahta	1 120	1 074
Toplam	18 820	24 101

Mardin-Merkez, Batman-Kozluk ve Batman-Gercüş'te 2007 yılı Nisan ve Haziran aylarında valiliklerle imzalanan protokoller sonrasında faaliyetlere başlanmıştır.

Mardin-Kızıltepe'de ise 2007 yılı Haziran ayında valilik ile protokol imzalanmış olup, Maliye Bakanlığının getirmiş olduğu kısıtlamadan dolayı bütçe ödemesi yapılamamış, proje uygulamalarına 2008 yılında başlanılmasına karar verilmiştir.

3.8. DİĞER KAMU HİZMETLERİ

3.8.1. KIRSAL VE KENTSEL ALTYAPI

a) Kentsel Altyapı Durumu

GAP Bölgesi'ndeki hızlı nüfus artışı ve göç nedeniyle kentsel alanlarda altyapı problemleri gün geçtikçe ağırlaşmakta ve birçok sosyo-ekonomik soruna neden olmaktadır. Kırsal alandaki yaşam koşullarının güçlüğü ve kentlerin çekim gücü insanları göç etmeye yönelten sebeplerin başında gelmektedir. Hızlı kentleşme kentler üzerindeki baskıyı artırmakta ve daha geniş kitleleri çevre sorunlarıyla yüz yüze bırakmaktadır. GAP Bölgesi'nde yer alan ve hizmet götürülmesi gereken belediye sayısı hızla artmıştır. Bu nedenle bölge şehirleri, gerekli kentsel planlama hizmetlerinin verilmediği çok geniş alanlara yayılmış durumdadır. Özellikle büyük şehirlerin etrafında oluşan gecekondu türü yerleşimlerde sorunlar daha da ağırlaşmakta, çevreyle ilgili altyapı ve hizmet sunumu ise giderek artan talebi karşılayamamaktadır.

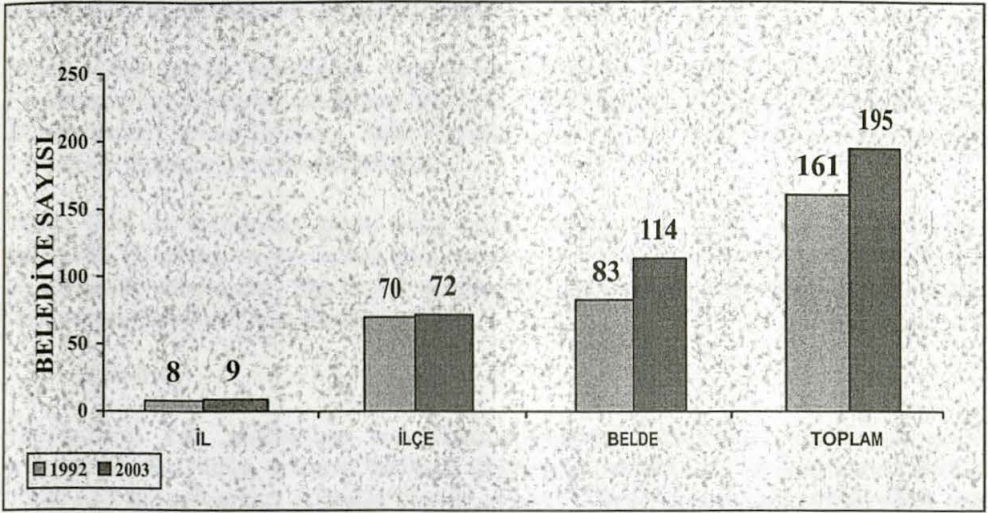
GAP Bölgesi'nde 2006 yılı itibarıyla 9 il ile bunlara bağlı 72 ilçe ve 114 belde olmak üzere 195 belediye mevcuttur. Gaziantep ve Diyarbakır "Büyükşehir Belediyesi" statüsüne sahip illerdir.

Belediyelerin illere göre dağılımı incelendiğinde; Adıyaman İli'nde 28, Batman İli'nde 12, Diyarbakır İli'nde 32, Gaziantep İli'nde 28, Kilis İli'nde 5, Mardin İli'nde 31, Siirt İli'nde 13, Şanlıurfa İli'nde 26, Şırnak İli'nde 20 adet belediye olduğu görülmektedir.

Yine aynı sınıflandırmaya göre, GAP Bölgesi'ndeki kanalizasyon şebekelerinde toplam 273 milyon m³ kapasite oluşturulmuş olup bu atıksuyun yalnızca %40,3'ü (112 milyon m³) arıtılarak deşarj edilmiştir. Türkiye'de ise aynı değerler sırasıyla 2 916 milyon m³ ve %44,3 (1 306 milyon m³) olarak gerçekleşmiştir.

1996 yılında GAP İleresi'nin kanalizasyon hizmetleri İller Bankası tarafından yapılan 30 adet yerleşim kanalizasyon şebekesi ve atıksu tesisi etüdü, 1997 yılında ise 7 adet yerleşim

Grafik 10: GAP Bölgesi Belediyelerinin İl, İlçe ve Belde Dağılımı

▪ İçmesuyu

Altyapı çalışmalarında, yerleşimlerin içme ve kullanma suyu temini ve standartlara uygun şebeke oluşturulması öncelikli olarak ele alınmıştır. Nüfusu 100 000'in üzerinde olan yerleşimlerin içmesuyu tesisleri DSİ tarafından, diğer yerleşimlerininki ise İller Bankası ve Belediyesi tarafından ele alınmaktadır.

▪ Kanalizasyon ve Atıksu Arıtma Tesisi

GAP Bölgesi'nde genel olarak pıssu şebeke ve atıksu arıtma tesisleri yetersiz seviyededir. Belediyelerin içmesuyu temini, pıssuya göre öncelikli olarak ele alındığından, GAP Bölgesi'nde kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesislerine ait çalışmalarda çok ilerleme kaydedilememiştir.

2004 yılında DİE tarafından yayınlanan "Belediye Kanalizasyon İstatistikleri Anketi" sonuçlarına göre; GAP Bölgesi'nde 2002 yılı içerisinde belediye teşkilatı olan yerleşim yerlerinin % 67.3'üne (132 yerleşim) kanalizasyon şebekesi ile, % 3.6'sına da (7 yerleşim) atıksu arıtma tesisi ile hizmet götürülmüştür. Türkiye genelindeki 3 215 belediye içinde aynı değerler sırasıyla % 64.1 (2 060 yerleşim) ve % 6.5'tir (210 yerleşim). Buna göre, ülkedeki kanalizasyon şebekesine sahip belediyelerin % 6.4'ü ile arıtma tesislerinin % 3.3'ü GAP Bölgesi'nde yer almaktadır. Ancak, GAP Bölgesi'nde kanalizasyon şebekesine sahip yerleşimin bir çoğunda sistem ya çok eski ya da yerleşimin genişlemesinden dolayı yetersiz kalmaktadır.

Yine aynı anket sonuçlarına göre; GAP Bölgesi'ndeki kanalizasyon şebekelerinden toplam 275 milyon m³ atıksu deşarj edilmiş olup bu atıksuyun yalnızca % 40.1'i (112 milyon m³) arıtılarak deşarj edilmiştir. Türkiye'de ise aynı değerler sırasıyla 2 916 milyon m³ ve % 44.3 (1 380 milyon m³) olarak gerçekleşmiştir.

1996 yılında GAP İdaresi'nce kontrollük hizmetleri İller Bankası tarafından yapılan, 20 adet yerleşimin kanalizasyon şebeke ve arıtma tesisi etütleri, 1997 yılında ise 7 adet yerleşimin

kanalizasyon şebeke, 1 adet yerleşimin ise arıtma tesisi etüt çalışması ihale edilmiş ve hemen uygulanabilecek durumda bir proje stoku oluşturulmuştur.

Ayrıca, GAP İdaresi tarafından Akçakale kanalizasyon ve arıtma tesisi 2001 yılında, Ceylanpınar Kanalizasyon ve Arıtma Tesisi ise 2006 yılında tamamlanarak işletilmek üzere Belediyelerine devredilmiştir.. Kahta kanalizasyon inşaatı tamamlanmış olup, arıtma tesislerinin yapımına devam edilmektedir.

Bunun yanı sıra Gaziantep atıksu arıtma tesisi, şebeke ve kollektör yapım işleri GASKİ tarafından, Diyarbakır atıksu arıtma tesisi, şebeke ve kollektör yapım işleri DİSKİ tarafından ele alınmış bulunmaktadır. İller Bankası tarafından yaptırılan Adıyaman-Merkez atıksu arıtma tesisi yapımı Belediyesince durdurulmuştur.

▪ Katı Atık

Son yıllarda katı atıklardan kaynaklanan problemler ülkemizin en önemli çevre sorunlarından. Nüfus artışına, teknolojik gelişmeye, sanayileşme ve kentleşmeye paralel olarak katı atık miktarları artmakta, tüketim alışkanlıklarının değişimine paralel olarak atık kompozisyonu da değişmektedir. Kentsel katı atıkların uygun biçimde biriktirilmesi, toplanması ve uygun değerlendirme tesislerine veya noktalarına taşınması, bu noktalardaki alıcı ortamda çevresel etki yönünden sakınca yaratmayacak biçimde bertaraf edilmesi, halk ve çevre sağlığı açısından önem taşımaktadır.

GAP İdaresi, GAP Bölgesi'nde kırsal ve kentsel altyapının iyileştirilmesi yönünde temel çözümlerin geliştirilmesi ve kentsel altyapı hizmetlerinin daha iyi verilmesini sağlamak üzere belediyelerin kurumsal yapılarını güçlendirmelerine yardımcı olmak amacıyla çok çeşitli konularda proje geliştirmeyi ve hayata geçirmeyi amaçlamakta ve sürdürmektedir. Halk sağlığı ve çevrenin korunması bakımlarından büyük önem taşıyan Katı Atık Yönetimi ile ilgili çalışmalar, GAP İdaresi'nin sürdürülebilir kalkınma yönündeki çabaları gözönüne alınırsa gözardı edilmemesi gereken bir noktadadır. Bölgedeki mevcut uygulamaları tespit etmek ve Bölge'nin özellikleri dikkate alınarak teknik ve ekonomik yönden uygulanabilir, "Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği"ne uygun sistemler geliştirilmesi amacı ile 1991 yılından itibaren çalışmalar yapılmaktadır. GAP Bölgesel Ulaşım Altyapı çalışmaları kapsamında 45 yerleşimin katı atık ön etütleri hazırlanmıştır. Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Gaziantep illerinin kavramsal projeleri, yine aynı proje kapsamında tamamlanmış ve Gaziantep kentinin katı atık düzenli depolama sahası inşaatı 1995 yılında tamamlanmış ve işletmeye açılmıştır.

Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin ve Siverek kentleri katı atık yönetim sistemlerine ilişkin çalışma 1998 yılında GAP İdaresi'nin yürüttüğü GAP Kentsel Sanitasyon Projesi kapsamında ele alınmış ancak finansman sıkıntısı yüzünden uygulama fırsatı bulunamamıştır.

Halen GAP İdaresi tarafından yürütülmekte olan GAP Bölgesi Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamında; Adıyaman, Batman, Kilis, Siirt, Şırnak, Bismil (Diyarbakır), Kızıltepe (Mardin), Nizip (Gaziantep), Silvan (Diyarbakır), Viranşehir (Urfa)'da ise katı atıkların düzenli depolanması konusunda fizibilite ve projelendirme çalışmaları tamamlanmış olup, Kilis (Merkez), Bismil (Diyarbakır) ve Nizip İlçesi'nin Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Uygulama Projelerinin yapım çalışmaları devam etmektedir. Adıyaman, Siirt ve Batman Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Uygulama Projeleritamamlanarak Belediyelerine teslim edilmiştir.

b) Kırsal Altyapı Durumu

▪ Kırsal İçmesuyu

Mevcut kırsal yerleşimlerin ünite bazında içmesuyuna erişme durumuna bakıldığında, GAP Bölgesi'nin % 86.07 ile ülke genelindeki % 93.24 oranının altında kaldığı görülmektedir. Aynı şekilde içmesuyuna erişen nüfusa bakıldığında, GAP Bölgesi % 93.94'lük oran ile ülke genelindeki % 97.55'lik oranın altında kalmaktadır.

Tablo 70 : GAP Bölgesi Köy İçmesuları

İller	Sulu		Yetersiz		Susuz		Toplam	
	Ünite	Nüfus	Ünite	Nüfus	Ünite	Nüfus	Ünite	Nüfus
Adıyaman	779	191 177	48	9 684	132	12 667	959	213 528
Batman	324	96 104	142	31 714	89	2 553	555	130 371
Diyarbakır	1 125	280 801	632	59 407	91	11 734	1 848	351 942
Gaziantep	594	156 743	33	10 044	0	0	627	166 787
Kilis	151	28 421	46	8 408	0	0	197	36 829
Mardin	638	183 612	88	11 296	135	6 371	861	201 881
Siirt	358	70 867	59	9 712	80	4 637	497	85 216
Şanlıurfa	1 749	382 426	344	75 581	604	68 774	2 697	526 781
Şırnak	313	87 099	93	5 916	85	2 238	491	95 253
GAP	6 031	1 477 250	1485	221 762	1 216	109 576	8 732	1 808 588
Türkiye	59 988	11 535 549	9 394	1 153 482	5 033	323 605	74 413	13 212 636
GAP/Türkiye (%)	11.72	12.81	15.81	19.23	24.16	33.86	11.73	13.69

Kaynak: www.khgm.gov.tr, Köy İçme Suları Envanteri (01.01.2006 tarihi itibarıyla)

2006 yılı itibarıyla, GAP Bölgesi'nde yer alan kırsal yerleşmelerin içmesuyu erişimine nüfus bazında bakıldığında; % 69.68'nin (6 031 ünite) içmesuyuna kavuşmuş olduğu, bunun yanı sıra % 6.06'sının (1 216 ünite) susuz, % 12.26'sının (1 485 ünite) da suyunun yetersiz olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde aynı değerler sırasıyla; % 87.31 (59 988 ünite), % 2.45 (5 033 ünite), % 10.24'tür (9 394 ünite).

Tablo 71: İçme Suyu Durumu (Nüfus ve Ünite Oranları)

	Sulu		Yetersiz		Susuz	
	Nüfus Oranı %	Ünite Oranı %	Nüfus Oranı %	Ünite Oranı %	Nüfus Oranı %	Ünite Oranı %
Adıyaman	89.53	81.23	4.54	5.01	5.93	13.76
Batman	73.72	58.38	24.33	25.59	1.95	16.04
Diyarbakır	79.79	60.88	16.88	34.20	3.33	4.92
Gaziantep	93.98	94.74	6.02	5.26	0	0
Kilis	77.17	76.65	22.83	23.35	0	0
Mardin	90.95	74.10	5.60	10.22	3.45	15.68
Siirt	83.16	72.83	11.40	11.87	5.44	16.10
Şanlıurfa	72.60	64.85	14.35	12.75	13.05	22.40
Şırnak	91.44	63.75	6.21	18.84	2.35	17.31
Bölge	69.68	69.06	12.26	17.01	6.06	13.93
Türkiye	87.31	80.62	10.24	12.62	2.45	6.76

Kaynak: KHGM Envanteri 2006

GAP Bölgesinde kırsal alandaki nüfusun % 6.06'sı (109 576 kişi) suyu olmayan köylerde yaşamaktadırlar.

Tablo 72: Şebekeli ve Çeşmeli İçmesuyu Sistemlerinin Durumu, 2006

	Şebekeli			Çeşmeli			Toplam		
	Köy	Bağlı	Toplam	Köy	Bağlı	Toplam	Köy	Bağlı	Toplam
Bölge	2 892	1 623	4 515	1 053	1 948	3 001	3 945	3 571	7 516
Türkiye	27 690	23 161	50 851	5 167	13 362	18 529	32 857	36 523	69 380

Kaynak: KHGM Envanteri, 2006

Şebekeli sisteme sahip ünitelerin tüm kırsal ünitelere oranı ülkede % 73, Bölge'de ise % 60'dır. Buna göre İl'in kırsal alanında şebekeli sistemlerin yaygınlığı hem Bölge hem ülke geneline göre düşük kalmaktadır.

▪ Köy Yolları

2006 yılı itibarıyla GAP Bölgesi'ndeki köy yolları envanterine göre; Bölge'deki toplam 28 361 km'lik köy yolunun 23 568 km'si (% 83) birinci öncelikli yol vasfında, 4 793 km'lik kesimi (% 17) ise ikinci derece yol vasfındadır.

Kaynak: www.khgm.gov.tr, Köy Yolları İstatistikleri (01.01.2006 tarihi itibarıyla)

GAP Bölgesi'nin hizmet içi yol dağılımını Türkiye genelindeki durumu bakımından ise, yolların nitelikten itibarıyla oranlara bakıldığında; asfalt % 3,22, beton % 10,73, toprak % 1,12 ve muntazır % 10,60 olduğu görülmektedir. Bölge'deki toplam köy yolunun Türkiye genelinde köy yolları içindeki payı ise % 9,93'dür.

Tablo 73: GAP Bölgesi Köy Yolları Durumu - Öncelikli Yol Vasfına Göre (km)

İller	1. Derecede Öncelikli Yol	2. Derecede Öncelikli Yol	Toplam
Adıyaman	2 843	545	3 388
Batman	1 624	484	2 108
Diyarbakır	4 683	408	5 091
Gaziantep	1 815	697	2 512
Kilis	532	249	781
Mardin	2 578	1 000	3 578
Siirt	1 733	150	1 889
Şanlıurfa	6 172	1 111	7 283
Şırnak	1 582	149	1 731
GAP	23 568	4 793	28 361
Türkiye	218 923	66 709	285 632
GAP/Türkiye (%)	10.77	7.18	9.93

Kaynak: www.khgm.gov.tr, Köy Yolları Envanteri (01.01.2006 tarihi itibarıyla)

Türkiye toplamına bakıldığında, 285 632 km'lik köy yolunun 218 923 km'si (% 77) birinci, 66 709 km'lik kesiminin ise (% 23) ikinci derece öncelikli yol vasfında olduğu görülmektedir. GAP Bölgesi'ndeki birinci derece öncelikli yol vasfı % 83 ile Türkiye dağılımından büyüktür.

Tablo 74: GAP Bölgesi Köy Yolları Durumu - Hizmet İçi Yol Dağılımı (km)

İller	Asfalt	Beton	Stabilize	Tesviye	Mutasavver	Toplam
Adıyaman	1 126	0	1 579	650	33	3 388
Batman	377	0	1 101	519	111	2 108
Diyarbakır	584	0	3 168	1 025	314	5 091
Gaziantep	1 932	0	560	18	2	2 512
Kilis	188	0	564	29	0	781
Mardin	1 083	0	1 287	1 158	50	3 578
Siirt	250	0	1 054	463	122	1 889
Şanlıurfa	1 714	0	4 694	875	0	7 283
Şırnak	414	0	609	477	231	1 731
GAP	7 668	0	14 616	5 214	863	28 361
Türkiye	93 109	1 898	136 013	46 471	8 141	285 632
GAP/Türkiye (%)	8.22	0	10.75	11.22	10.60	9.93

Kaynak: www.khgm.gov.tr, Köy Yolları Envanteri (01.01.2006 tarihi itibarıyla)

GAP Bölgesi'nin hizmet içi yol dağılımının Türkiye genelindeki oranına bakıldığında ise, yollarının nitelikleri itibarıyla oranların sırasıyla; asfalt % 8.22, stabilize % 10.75, tesviye % 11.22 ve mutasavver % 10.60 olduğu görülmektedir. Bölge'deki toplam köy yollarının Türkiye genelindeki köy yolları içindeki payı ise % 9.93'dür.

3.8.1.1. DEVLET SU İŞLERİ (DSİ) GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DSİ Genel Müdürlüğü GAP Bölgesi'nde 4 adet içmesuyu projesi yürütmektedir.

Tablo 75: DSİ Genel Müdürlüğü'nün Yürüttüğü İçmesuyu Projeleri

Proje Adı	Karakteristiği	Proje Tutarı (Bin YTL)	Fiziki Gerçekleşme
Gaziantep Acil İçmesuyu	3. Kısım isale hattı, pompa istasyonları ve depolar	190 519	% 100 2005 yılı sonunda inşaatı tamamlanarak işletmeye açılmıştır.
Mardin-Kızıltepe İçmesuyu	1. Kısım isale hattı ve pompa istasyonları 2. Kısım isale hattı ve pompa istasyonu	112 096	% 99,99 2005 yılında ihalesi yapılmış olup inşaatı devam etmektedir. % 70 2005 yılı sonunda ihalesi yapılmış olup inşaatı devam etmektedir.
Siirt Acil İçmesuyu	1. Kısım isale hattı boru döşemesi 2. Kısım isale hattı ve arıtma tesisi. Siirt ile birlikte Atabağ, Aydınlar, Kurtalan ve Kayabağı yerleşim birimlerine içmesuyu sağlanacaktır.	56 990	% 81 2005 yılında ihale edilmiş olup inşaatı devam etmektedir. Proje yapımı devam etmekte olup yapım ihalesi 2007 yılında yapılacaktır.
Kilis (Seve) İçmesuyu	İsale hattı, depo, pompa istasyonu ve arıtma tesisi	46 311	% 100 İsale hattı 2005 yılında tamamlanarak Belediyesine devredilmiştir. Arıtma tesisi inşaatı devam etmektedir. Fiziki gerçekleşmesi % 80'dir.

GAP kapsamına dahil şehirlerdeki DSİ tarafından yürütülmekte olan projeler;

Gaziantep Acil İçmesuyu; Üçüncü kısım isale hattı, pompa istasyonları ve depolar inşaatı tamamlanarak 2005 yılı sonunda açılışı yapılmış olup, yılda 48 milyon m³ su sağlanmıştır.

Mardin - Kızıltepe İçmesuyu; İki kısımdan oluşan isale hattı ve pompa istasyonları inşaatlarının birinci kısmı 2005 yılında ihale edilmiş ve işe başlanılmış, ikinci kısmın ihalesi 2005 yılı sonunda yapılmıştır. Tamamlandığında ilave 32 milyon m³/yıl su sağlanacaktır.

Siirt Acil İçmesuyu; 2005 yılında yapılmış olan üç ayrı ihale ile Acil İçmesuyu Projesi kapsamındaki birinci kısım inşaatına başlanılmış ve 2006 yılında tamamlanması planlanmıştır. Tamamlandığında yılda ilave 22 milyon m³ su verilecektir. Siirt ile birlikte Atabağ, Aydınlar, Kurtalan ve Kayabağı yerleşim birimlerine de içmesuyu sağlayacak olan

ikinci kısım kapsamındaki isale hattı ve arıtma tesisinin proje yapımı devam etmekte olup, inşaat ihalesi 2007 yılında yapılacaktır.

Kilis (Seve) İçmesuyu; Seve barajında alınacak 6 milyon m³/yıl suyu şehre iletecek olan isale hattı depo ve pompa istasyonu inşaatı 2005 yılında tamamlanarak belediyeye devredilmiş olup işletmeye açılmıştır. İhalesi 2005 yılı sonunda yapılmış olan arıtma tesisi ve derivasyon inşaatı tamamlandığında şehre yılda 10 milyon m³ arıtılmış içmesuyu verilecektir.

3.8.1.2. İLLER BANKASI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İller Bankası harita, yerleşme/şehirleşme, içmesuyu, kanalizasyon ve belediye hizmetleri sektöründe işler yürütmektedir.

GAP Bölgesi'nde Haziran 2007 sonu itibarıyla ;

- Kahta, Ergani, Yavuzeli Diyarbakır-Merkez, Cevizli, Kavaklı, Elif, Sekili belediyelerinin içmesuyu tesisi inşaatları,
- Özekli Belediyesi'nin kanalizasyon şebeke kesin projesi,
- Kilis, Ergani, Şanlıurfa-Merkez, Fevzipaşa ve İslahiye belediyelerinin harita yapım işleri,
- Kızıltepe Belediyesi'nin kanalizasyon inşaatı tamamlanmıştır.

İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından 2007 yılında GAP Bölgesi'nde toplam 44 adet iş üzerinde çalışmalar sürdürülmekte olup, bu işler il bazında Tablo 69'da gösterilmektedir.

Tablo 76: İller Bankası'nın 2007 yılında GAP'ta Yürüttüğü İşler

	Harita	Yerleşme/ Şehirleşme	İçmesuyu	Kanalizasyon	Belediye Hizmetleri
Adıyaman	3	1	-	-	-
Batman	1	-	-	-	-
Diyarbakır	2	-	1	1	-
Gaziantep	9	2	4	2	1
Kilis	1	-	-	-	-
Mardin	3	-	2	1	-
Siirt	-	1	1	-	-
Şanlıurfa	2	-	2	-	1
Şırnak	2	-	1	-	-
GAP	23	4	11	4	2

İmar Planlama Çalışmaları

Akıncılar, Atakent, Üçgöz (Adıyaman), Nurdağ (Gaziantep) ve Yaylak (Şanlıurfa) yerleşimlerinin imar planlama çalışmaları bitmiştir.

3.8.1.3. TAPU KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tapu Kadastro Müdürlüğü tarafından GAP Bölgesi'nde yer alan illerde, 2005 yılında toplam 134 adet işin ihalesi gerçekleştirilmiştir. Bu işler kapsamında 5 719 köy/mahalle'nin 4 649'unun tapu kadastro işlemleri (% 81) tamamlanmıştır. Fiziki gerçekleştirme (parsel bazında) % 39'dur.

2006 yılında 359 adet işin ihalesi planlanmış olup, 577 adet iş ise yıl sonuna kalmıştır.

Tablo 77: Haziran 2007 İtibariyle GAP Bölgesi Kadastro Sonuç Bilgileri

	Toplam Birim		Biten Birim		Kalan Birim	
	Mahalle	Köy	Mahalle	Köy	Mahalle	Köy
Adıyaman	177	418	176	417	1	1
Batman	116	270	94	132	22	138
Diyarbakır	261	756	238	478	23	278
Gaziantep	274	443	274	443	-	-
Kilis	29	138	29	138	-	-
Mardin	127	577	102	394	25	183
Siirt	59	282	46	90	13	192
Şanlıurfa	220	1 079	220	1 079	-	-
Şırnak	88	223	50	117	38	106
GAP	1 351	4 182	1 229	3 288	122	898
Toplam	5 537		4 517		1 020	

Kaynak: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Temmuz 2007

3.8.1.4. GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI

Altyapı ve Fiziki Planlama Çalışmaları

GAP Bölgesi'ndeki belediye sayısı 195'tir. 2006 sonu itibariyle, GAP İdaresi tarafından 92 belediyenin haritası, 10 adet katı atık deposu proje alanlarının haritası, 10 adet proje haritası ve yüklenicilere verilen ilave işlerle birlikte 92 yerleşimde toplam 159 166.45 ha'lık 106 adet halihazır harita alımı çalışmaları tamamlanmış ve haritalar İdare'ce onaylanmıştır.

2006 yılında; Adıyaman'da 2, Diyarbakır'da 2, Mardin'de 3 ve Şanlıurfa'da 1 olmak üzere toplam 8 yerleşimin halihazır harita alım işleri tamamlanmıştır. Batman'da 1, Siirt'te 1 ve Şanlıurfa'da 1 olmak üzere toplam 3 yerleşimin halihazır harita alımı işleri devam etmektedir.

GAP Bölgesi'nde bulunan 195 adet belediyenin % 95'inin (186 yerleşim) imar planı mevcuttur. Bu imar planlarının % 33'ü (62 imar planı) GAP İdaresi tarafından yapılmıştır.

2006 yılında; Adıyaman'da 1, Siirt'te 2 ve Şırnak'ta 1 olmak üzere toplam 4 yerleşimin imar planı işi tamamlanmıştır. Şanlıurfa'da 1, Adıyaman'da 1 ve Şırnak'ta 1 olmak üzere toplam 3 yerleşimin imar planı çalışmaları devam etmektedir.

3.8.1.4.1. Ceylanpınar Kanalizasyon Projesi

Projenin amacı, Ceylanpınar İlçesi'nin evsel ve endüstriyel atık sularının mecraya içine alınması, bilahare bunların ilçe dışında tesis edilecek olan arıtma ünitesine taşınıp arıtılmasıdır.

Ceylanpınar Kanalizasyon ve Atıksu Arıtma Tesisi inşaatı 2006 yılında tamamlanarak işletilmek üzere belediyesine teslim edilmiştir.

3.8.1.4.2. Kahta Kanalizasyon Projesi

Proje'nin amacı, Kahta kanalizasyon atıklarının, içme suyu kaynağı olarak da kullanılan Atatürk Baraj Gölü'nü ve Fırat Nehri'ni kirletmesiyle ortaya çıkan önemli sağlık sorunlarını çözmek üzere kanalizasyon ve atıksu arıtma tesisinin yaptırılmasıdır.

Kanalizasyon Projesi tamamlanmıştır. Arıtma tesisinin inşaatı devam etmektedir.

3.8.1.4.3. Susuz Yerleşimlerin Sağlıklı İçme Suyuna Kavuşturulması

GAP Bölgesi'nde bulunan susuz köylerin yer altı suyu etütlerinin yapılarak, bu köylerin hijyenik koşullarda sağlıklı içme suyu kaynağına kavuşturulması amacıyla alınan sondaj makinesi ile 1998 – 2006 dönemi itibariyle 66 399 metre sondaj gerçekleştirilmiş; 223'ü sulu toplam 314 adet kuyu açılmıştır.

2006 yılında Adıyaman, Mardin ve Şırnak illerine bağlı köylerde toplam 8 618 m sondaj yapılmış ve toplam 45 kuyuda su bulunmuştur.

3.8.1.4.4. Katı Atık Yönetimi Projesi

Yerel yönetimlerin katı atık yönetim sistemlerini oluşturmalarına destek vermek amacıyla 10 yerleşim için katı atık depolama alanları, yer seçimi ile arazi ve sondaj çalışmaları yapılmış; bunlardan 9'unun ÇED ve SED çalışmaları ile fizibilite raporları hazırlanmıştır. Projenin III. aşaması olan uygulama projelerinin hazırlanması işi Adıyaman, Batman, Siirt, Kilis, Bismil (Diyarbakır) ve Nizip (Gaziantep) için ihale edilmiş olup, Adıyaman, Batman ve Siirt Katı Atık Düzenli Depolama Sahası Uygulama Projeleri tamamlanarak Belediyelerine teslim edilmiştir.

3.8.2. KIRSAL ALAN PLANLAMASI

3.8.2.1. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

3.8.2.1.1. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde, başta güvenlik olmak üzere çeşitli nedenlerle köylerinden ayrılan ailelerden gönüllü olarak geri dönmek isteyenlerin kendi köyleri civarında veya arazisi müsait başka yerlerde iskan edilmeleri ve gerekli sosyal ve ekonomik alt yapının tesisi ile bu yerleşmelerde sürdürülebilir yaşam koşullarının sağlanması amacıyla yönelik bir projedir.

Proje; bu sürecin sağlıklı ve etkin bir biçimde gerçekleşmesi için uygulamada çeşitli kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasını temel almaktadır. Ayrıca

yeniden yerleşim, kırsal kalkınma, altyapı temini, sosyal donatı ve arazi kullanım planlaması konularındaki çalışmalarla birlikte, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı planlama ilkelerine paralel olarak bir süredir boş kalmış köylerde yaşamın yeniden başlatılması ve kalıcı hale getirilmesi için tarım, hayvancılık ve el sanatları gibi faaliyetlerin ıslahına yönelik gerekli tüm çalışmalarını da içermektedir.

1994 yılında başlatılan Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi gereğince şimdiye kadar dönüş yapılacak köyler, bu köylere dönecek aileler ve bunların dönüş koşullarının hazırlanması konusunda GAP İdaresi Başkanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Valilikler gerekli çalışmaları yapmışlardır.

Önce Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yatırım Programı'nda yer alan Proje 2000 yılında İçişleri Bakanlığı Yatırım Programı'na dahil edilmiş, 2005 yılında ise GAP İdaresi Yatırım Programı'nda yer alan diğer iller alınmıştır.

2005 yılında İçişleri Bakanlığı Yatırım Programı'nda yer alan proje kapsamında Bingöl, Hakkari, Tunceli, Bitlis, Van, Muş, Elazığ (2003), Adıyaman ve Ağrı (2004) illeri ile GAP Bölgesi'ndeki Diyarbakır, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak (2005) illeri olmak üzere toplam 14 il yer almıştır.

Özetle; 14 ilden 945'i köy, 2 021'i mezra olmak üzere toplam 2 962 yerleşim biriminden 58 980 hane, 359 339 kişi ayrılmış olup, 2006 yılı Mayıs ayı sonu itibarıyla 23 276 hane, 140 604 kişi eski yerleşim birimlerine dönüş yapmıştır.

Tablo 78: Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi 2006 Yılı Ödenekleri (GAP İlleri)

İl Adı	Toplam Ödenek
Adıyaman	100 000
Diyarbakır	800 000
Şırnak	1 100 000
Batman	500 000
Siirt	500 000
Mardin	700 000
Toplam	3 700 000

3.8.2.1.2. Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (Köydes) Projesi

KÖYDES Projesi; susuz veya suyu yetersiz köy ve bağhlarının sağlıklı ve yeterli içme suyuna kavuşturulması, köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesi amacıyla başlatılmıştır.

Köye yönelik altyapı yatırım ödeneklerinin iller ve alt hizmet programları (köy yolları, köy içmesuları, toprak ve küçük su kaynaklarını geliştirme ve köy kanalizasyonları) itibarıyla dağılımı, geçmiş yılların ödenek tahsisi ve gerçekleştirmeleri de dikkate alınarak, ihtiyaç öncelikleri doğrultusunda tespit edilmiştir.

Sakarya	2 342 700	2 230 000	4 572 700
Şırnak	1 105 500	2 798 000	3 903 500
GAP	13 301 000	19 780 000	33 081 000
Türkiye	100 000 000	1 000 000 000	2 000 000 000

Köy Hizmetleri Bakanlığı

Tablo 79: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İlleri İçin Yapılan Çalışmalar

İli	Tamamen Biten					Devam Eden									
						(Fiziki gerçekleşmesi % 70'in üzerinde)					(Fiziki gerçekleşmesi % 70'in altında)				
	İçms	Yol	Knlz	Sulm	Top	İçms	Yol	Knlz	Sulm	Top	İçms	Yol	Knlz	Sulm	Top
Adıyaman	120	186	2	0	308	33	31	0	0	64	47	31	0	0	78
Batman	24	66	1	0	91	23	0	0	0	23	27	13	1	0	41
Diyarbakır	216	210	0	0	426	90	70	0	0	160	26	28	0	0	54
Gaziantep	0	217	0	0	217	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2
Kilis	39	69	1	0	109	1	0	0	0	1	0	0	2	0	2
Mardin	121	84	0	0	205	15	5	0	0	20	15	11	0	0	26
Siirt	180	125	14	0	319	2	4	0	0	6	14	23	0	0	37
Şanlıurfa	1 518	436	0	0	1 954	5	2	0	0	7	156	11	0	0	167
Şırnak	66	0	86	0	152	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	2284	1393	104	0	3781	169	112	0	0	281	286	117	3	1	407

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, Nisan 2007

Tablo 80: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İllerine 2005 Yılında Aktarılan Ödenekler (YTL)

İller	Köy Yolları	İçme Suları	Toplam
Adıyaman	1 834 300	1 460 000	3 294 300
Batman	1 496 100	2 210 000	3 706 100
Diyarbakır	2 336 600	6 000 000	8 336 600
Gaziantep	566 000	43 000	609 000
Kilis	723 000	630 000	1 353 000
Mardin	1 539 980	1 950 000	3 489 980
Siirt	1 356 900	2 419 863	3 776 763
Şanlıurfa	2 342 700	2 250 000	4 592 700
Şırnak	1 105 500	2 798 000	3 903 500
GAP	13 301 080	19 760 863	33 061 943
Türkiye	100 000 000	100 000 000	200 000 000

Kaynak: İçişleri Bakanlığı

Tablo 81: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İllerine 2006 Yılında Aktarılan Ödenekler (YTL)

İli	Sektörü						
	Yol	İçme Suyu	Sulama	Kanalizasyon	Ortak Alım	Devam Eden İşler	Toplam
Adıyaman	21 359 790	4 822 287	-	405 162	346 834	514 927	27 449 000
Batman	18 927 000	7 000 000	-	393 000	-	-	26 320 000
Diyarbakır	27 098 000	23 837 000	2 002 000	267 000	-	5 296 000	58 500 000
Gaziantep	6 000 400	-	-	-	9 000 600	2 172 000	17 173 000
Kilis	12 099 579	875 000	-	-	2 047 421	462 000	15 484 000
Mardin	17 390 602	11 296 149	-	282 206	468 043	-	29 437 000
Siirt	15 583 654	8 000 400	-	-	1 998 946	-	25 583 000
Şanlıurfa	22 828 075	27 221 953	-	-	1 999 972	900 000	52 950 000
Şırnak	11 125 300	5 591 000	1 136 500	465 200	2 500 000	-	20 818 000
GAP	152 412 401	88 643 789	3 138 500	1 812 568	18 361 815	9 344 927	273 714 000
Türkiye	967 242 766	494 897 872	70 511 767	36 524 252	286 756 608	144 064 735	2 000 000 000

Kaynak: İçişleri Bakanlığı

Tablo 82: KÖYDES Projesi Kapsamında GAP İllerine 2007 Yılında Aktarılan Ödenekler (YTL)

İLİ	Sektörü				
	Yol	İçme Suyu	Ortak Alım	Devam Eden İşler	Toplam
Adıyaman	19 889 840	4 071 350	2 841 810	-	26 803 000
Batman	20 670 000	7 935 000	-	-	28 605 000
Diyarbakır	31 310 760	31 127 240	2 000 000	-	64 438 000
Gaziantep	13 440 613	-	-	99 939	14 440 000
Kilis	10 114 014	1 285 986	1 236 000	-	12 636 000
Mardin	15 088 000	15 500 000	1 050 000	-	31 638 000
Siirt	19 813 000	4 925 000	151 000	-	24 889 000
Şanlıurfa	35 051 628	26 006 372	-	-	61 058 000
Şırnak	10 275 000	5 305 000	3 690 000	-	19 270 000
GAP	175 652 855	96 155 948	10 968 810	99 939	283 777 000
Türkiye	1 131 915 150	582 098 876	262 286 588	23 699 387	2 000 000 000

Kaynak: İçişleri Bakanlığı

3.8.2.2. GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI

3.8.2.2.1. Sürdürülebilir Kalkınma Programı

GAP İdaresi tarafından 1997 yılından itibaren yürütülen GAP Bölgesi'nde Entegre Bölgesel Kalkınmanın Güçlendirilmesi ve Sosyo-Ekonomik Farklılıkların Azaltılması Proje Paketinin ikinci aşaması 20 Aralık 2004 tarihinde GAP İdaresi, Dışişleri Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile imzalanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Programın ikinci aşaması, GAP Bölgesi'nde dezavantajlı grupların (kadın, gençler, ve sokakta çalışan çocuklar) sosyal gelişimini sağlamayı, istihdama katılımlarını artırmayı ve bölgesel kalkınma projelerinin planlama, yönetim ve uygulaması için kapasite geliştirilmesini kapsamaktadır. Program 9 ilde uygulanmakta olup İsviçre Hükümeti tarafından finansman desteği sağlanmaktadır.

Bu program kapsamında uygulamaya konulan üç alt proje şunlardır;

- Gençlerin sosyo-ekonomik gelişimi
- Sokakta çalışan çocukların rehabilitasyonu
- Kadınların sosyo-ekonomik durumunun güçlendirilmesi

Gençlik İçin Sosyal Gelişim Projesi

Projenin amacı; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sürdürülebilir sosyo-ekonomik gelişmenin sağlanabilmesine yönelik gençlik platformlarının kurulması için destek sağlanması; sosyal ve kültürel mekanların yaratılması; sosyal, kültürel, sportif ve gelir getirici eğitim programlarının düzenlenmesi ve gençliğin kapasitesinin güçlendirilmesidir. Proje temelde gençlerin yerel yönetim ve karar alma süreçlerine katılımını sağlamayı hedeflemektedir.

Ağustos 2006 sonuna kadar Habitat İçin Gençlik Derneği tarafından uygulanan proje, 1 Eylül 2006 tarihinden itibaren Pepsi Co'nun sponsorluğunda Türkiye Kalkınma Vakfı'nın teknik desteği ile GAP İdaresi tarafından yürütülmektedir. Proje kapsamında valilikler, yerel yönetimler, ulusal ve yerel sivil toplum kuruluşları, özel sektör kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapılmaktadır.

Haziran 2001-Eylül 2007 dönemi itibariyle proje kapsamında;

- Kapasite artırıcı etkinlikler ile 12 821,
- İstihdama yönelik etkinlikler ile 830,
- Sosyal-kültürel etkinlikler ile 19 248,
- Toplumsal kalkınma etkinlikleri ile 13 284,
- Tanıtım ve bilgilendirme toplantıları ile 29 310,
- Değişim programları ile 176 olmak üzere toplam 75 769 kişiye ulaşılmıştır.

Gençlik ve Kültür Evleri katılımcıları, gençlik fonlarına yönelik programlara farklı projeler hazırlayarak yeni fonlar yaratmışlardır. Bu dönemde Bölge'deki gençlik evleri tarafından AB Gençlik Programları kapsamında hazırlanan toplam 32 adet proje, hibe almaya hak kazanmıştır. Ayrıca, Hayata Artı Gençlik Fonu kapsamında 2 ve Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) kapsamında 1 yeni proje için hibe alınmıştır.

Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu Projesi

Bu proje ile sokakta çalışan çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve eğitime katılma sürelerinin arttırılması hedeflenmiştir.

Proje Batman, Gaziantep ve Şanlıurfa illerini kapsamaktadır. Projenin yürütüldüğü illerde valinin başkanlığında kamu, yerel yönetim, sendika ve sivil toplum örgütlerinden bir eylem komitesi oluşturulmuştur.

Çocuklar için İngilizce, Türkçe, matematik, bilgisayar, resim, tiyatro, izcilik, futbol, basketbol, halk oyunları, satranç, oyun atölyesi ve sağlık eğitimi programları gerçekleştirilmiştir.

Can Çocuk Yayınları ile çocuklara kitap ve okuma sevgisinin aşılması ve çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilmelerinin sağlanması amacıyla "Okuma Şenliği" düzenlenmiştir. Ünlü yazar ve oyuncular Gaziantep, Şanlıurfa ve Batman illerinde her ay toplam 250 çocuğa kitaplar, öyküler okumuş, çocuklar ile sohbet etmişlerdir. Okuma şenliğini tamamlayıcı bir etken olarak Bölge'de 3 000 kitaptan oluşan 5 kütüphane kurulmuş (Urfa'da 1 adet, Batman'da 1 adet, Gaziantep'te 3 adet); toplam 15 000 çocuk kitabı bölgeye gönderilmiştir.

Batman'da 873, Şanlıurfa'da 650, Gaziantep'te 821 olmak üzere 6-14 yaş arası toplam 2 344 çocuğa ulaşılarak çocuklara yönelik eğitim ve etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

Proje çerçevesinde 25 Ocak 2006 tarihinde başlatılan, SHÇEK, MEB ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun da katılımıyla kapsamı genişleyen "Velim Olur Musun?" kampanyası ile 2005-2006 öğrenim yılında 12 ilden 2 929 çocuk bireysel desteklerle, 150 çocuk ise kurumsal katkılarla olmak üzere toplam 3 079 çocuk gönüllü velisini bulmuştur.

Proje Temmuz 2006 itibariyle sona ermiştir.

Kadının Sosyo-Ekonomik Durumunun Güçlendirilmesi

Proje ile bölge kadınının sosyal ve ekonomik yönden güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında bölge kadınlarının üretmiş oldukları ürünlerin pazar bağlantılarının kurulması; kadınlara mesleki beceri kazandırıcı pazarlama ve tasarım eğitimlerinin yanında toplum liderlerine (imam, muhtar vb.) yönelik toplumsal cinsiyet konusunda eğitim programlarının verilmesi hedeflenmiştir. Bölgede GAP İdaresi'ne bağlı ÇATOM'lar ve diğer kadın alanında faaliyet gösteren tüm STK'lar ile çalışılmaktadır.

Proje'nin Bölge Ofisi Mardin'de yer almaktadır. Proje kapsamında ürün geliştirme, istihdam yaratma ve pazarlama başlıklarında faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetlerden bazıları şunlardır:

- Mardin, Gaziantep, Adıyaman-Besni, Siirt ve Suvarlı'da 5 adet kadın kooperatifi kurulmuş; 2007'nin ilk üç ayında verilen kooperatif toplam 105 kadın faydalanmıştır.
- Tasarım atölyeleri açılmış, mutfak kurma faaliyetleri gerçekleştirilmiş, dikiş-nakış ve trikotaj, gümüş/telkari, tebrik kartı, reklam, moda, hediyeelik eşya atölyeleri ve organizasyon şirketi kurulmuştur.
- Adıyaman - Besni İlçesi'nin Suvarlı Beldesi'nde 7 çiftçinin ürettiği 3 975 kg kuru üzüm, Suvarlı Beldesi'nde kurulan kadın kooperatifi aracılığıyla, 2006 yılı içinde adil ticaret kapsamında Fransa'ya ihraç edilmiş; bu satıştan 23 870 YTL gelir elde edilmiştir.

- GAP bölgesinde kadınlar tarafından ürünlerin tanıtımı ve satışına yönelik olarak www.gapkadınurunu.org adında kapsamlı bir internet sitesi açılmıştır.
- Projenin bir alt bileşeni olarak "9 İl'e 9 Modacı" projesi kadınlara yeni gelir kaynakları yaratılması ve güneydoğudaki kültürel mirasın korunması hedeflenmektedir.

3.8.2.2.2. AB - GAP Bölgesel Kalkınma Programı

Toplam finansman tutarı 47 milyon Avro olan AB - GAP Bölgesel Kalkınma Programı, Bölge nüfusunun ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmesini hedeflemekte; aynı zamanda bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, üreticilerin kapasitelerinin geliştirilmesi, istihdamın artırılması, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması gibi ulusal program hedeflerini de önemli ölçüde desteklemektedir.

Program üç bileşenden oluşmaktadır. Kültürel Mirasın Geliştirilmesi bileşeni için 15 milyon Avro, Kırsal Kalkınma Projesi için 24 milyon Avro, Küçük ve Orta Ölçekli Girişimcileri Destekleme Projesi için 7.6 milyon Avro tahsis edilmiştir. Her üç bileşen kapsamında proje getiren sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları ve yerel yönetimlere, hibe programdan destek sağlanmıştır.

- Kültürel Mirasın Geliştirilmesi Projesi

Projenin amacı; tarihsel değere sahip kültürel dokunun tahrip edilmeden ve içinde yaşayan insanlarla birlikte korunması, geliştirilmesi ve ekonomik açıdan Bölge'de yaşayanlara katkı sağlanmasıdır.

Projenin toplam bütçesi, 15 milyon Avro olup Teknik Yardım Ekibi için kullanılan 3.17 milyon Avro dahil, 13.9 milyon Avro düzeyinde gerçekleşmeye ek olarak yaklaşık 2 milyon Avro da proje gruplarının katılım payı olarak sağlanmıştır.

Proje'nin geniş hedef kitlesi yerel kamu kuruluşları, belediyeler, üniversiteler, STK'lar, KOBİ'ler ve başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere ilgili bakanlıklardır.

Proje'nin 3 somut hedefi gerçekleştirilmiştir.

- Eğitim: Bölge'den farklı ilgi gruplarından 281 kişi, Avrupa Komisyonu standartlarına uygun yeni projeler üretebilmek üzere eğitilmiştir.
- Projeler: Bölge için katma değer/istihdam yaratan kültürel miras ve kültürel turizmin geliştirilmesine yönelik projelere toplam 12 milyon Avro tutarında katkı sağlanmıştır.
- Entegre Stratejik Eylem Planı: Bölge'deki kültürel mirasın ve kültürel turizmin geliştirilmesi amacıyla gelecekteki politikalara, planlara, programlara ve bütçelere çerçeve oluşturmak üzere, ilgili tüm tarafların katılımıyla yapılmış ve üzerinde uzlaşmaya varılmış bir "Entegre Stratejik Eylem Planı (ESEP)" hazırlanmış ve hedeflenenin ötesinde Kültürel Mirasın Korunması ve Turizmin Geliştirilmesine yönelik Kalkınma Birliği kurulmuştur.

ESEP, Bölge'de kültürel mirasın korunması ve turizmin geliştirilmesi için entegre bir strateji ve 2005-2015 döneminde uygulanması önerilen 130 adet eylem planı tanımlamıştır. Mayıs-Haziran 2005'te Bölge'deki dokuz il ile İstanbul ve Ankara'da bulunan 115 paydaş kuruluş, önerilen eylem planlarını benimsediğini yazılı olarak bildirmiştir. ESEP Nihai Raporu AKD ve GAP İdaresi tarafından Aralık 2006'da onaylanmıştır. Nihai Rapor yetkili paydaşlara ve uygulayıcı kuruluşlara sunulmuş; ayrıca rapor basılı ve CD olarak 600 adet çoğaltılarak ilgili uluslararası ve yerel kuruluşlara dağıtılmıştır.

ESEP'in öncelikli eylem planı çerçevesinde Kültürel Miras ve Turizm Birliği 5 Kasım 2006 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş olup, fon geliştirme ve örgütlenme süreci başlamıştır.

Mart 2004 tarihinde yapılan Teklife Çağrı duyurusu ile 25 Haziran 2004 tarihine kadar Bölge'den 121 proje teklifi gelmiş, projeler değerlendirilmiş ve Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu (AKD) tarafından Şubat 2005'te yapılan açıklama ile 36 proje sözleşmeye davet edilmiştir. Bunlardan dördü ile sözleşme yapılamamış, ilki Temmuz 2005'te olmak üzere 32 proje sahibi ile sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşmelerden birisi daha sonra feshedilmiştir. Mart 2007 itibarı ile 3 proje tamamlanmış olup, 28 proje uygulama süreci içindedir.

Projelerin izlemesi, tüm proje uygulamalarının tamamlanması gereken, Kasım 2007'ye kadar sürecektir. Mayıs 2007 sonunda Teknik Yardım Ekibi'ni görevlendirmiş olan Konsorsiyum'un sözleşmesi sona erdiğinden, bu tarihten sonraki izleme etkinlikleri doğrudan AKD tarafından sürdürülecektir.

17 Mayıs 2007'de Gaziantep'te projenin kapanış toplantısı gerçekleştirilmiştir.

- Kırsal Kalkınma Projesi

Avrupa Komisyonu tarafından sağlanan 20 milyon Avro tutarındaki hibe fonu ile yürütülmekte olan Kırsal Kalkınma Projesi 15.09.2003 tarihinde başlamıştır.

Projenin genel amacı; kırsal kesime yönelik sürdürülebilir gelir getirici faaliyetlerin güçlendirilmesi ve çeşitlendirilmesi yoluyla yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmak ve GAP Bölgesi'nde sürdürülebilir bir kalkınma süreci başlatmaktır.

Proje çerçevesinde hibe kaynağının kullanımı için GAP Bölgesi'nden toplam 485 teklif Avrupa Komisyonu Delegasyonu'na (AKD) sunulmuştur. Yaklaşık bir yılı bulan değerlendirme süreci sonunda hibe desteği alabilecek 101 proje ile yedek listede bulunan 62 proje AKD tarafından ilan edilmiştir.

- Toplam 84 proje hibe desteğinden yararlanmaktadır. Hibe almaya hak kazanan projeler içinde 15 adedi kendi isteği veya uygun olmayan koşullar nedeniyle GAP KKP Hibe Programı dışında kalmıştır.
- Hibe projeleri içinde ilk proje uygulaması 18 Mart 2006 itibarıyla başlamış olup hibe finans desteğinin sona ereceği tarih 30 Kasım 2007 olarak belirlenmiştir.
- Hibe kapsamında yürütülecek 84 adet projenin 17'si süt inekçiliği, 1'i besicilik, 2'si suni tohumlama, 12'si koyun ve keçi yetiştiriciliği, 8'i arıcılık, 29'u bitkisel üretim, 10'u gıda işleme ve ekipman temini, 3'ü ipek böcekçiliği ile halıcılık ve 2 proje de kırsal kalkınma gibi çok amaçlı konuları kapsamaktadır.
- Hibe kapsamında yer alan projelerin toplam bütçesi 17.947.134,93 Avro olup 15.833.543,06 Avro hibe kaynağından karşılanacaktır. Toplam yararlanıcı kuruluş katkısı 2.113.591,87 Avro olacaktır.
- Hibe kapsamında uygulanan 84 projenin satın alma işlemleri yürütülmektedir. Toplam ihale sayısı 597'dir. İptal edilen 34 ihaleyi çıkarırsak, geçerliliğini koruyan toplam 563 ihale bulunmaktadır. Bu 563 ihalenin toplam bütçe değeri 12.972.762 Avro'dur.

12.434.510 Avro'luk bir bütçe değeriyle başlayan 511 satınalma faaliyeti, 12.030.865 Avro ile tamamlanmıştır.

Küçük ve Orta Ölçekli Girişimcileri Destekleme Projesi

GAP-GİDEM Projesi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) tarafından GAP İdaresi ile işbirliği içerisinde yürütölmektedir. GİDEM Projesi'nin amacı, küçük ve orta ölçekli işletmelerin girişimcilik, operasyonel ve yönetim kapasitelerini güçlendirilmesidir.

Adıyaman, Diyarbakır, Mardin ve şanlıurfa illerinde bulunan GİDEM ofisleri Batman, Siirt ve şırnak'tan gelen talepleri de karşılamaktadır.

GİDEM Projesi kapsamında yürütölen faaliyetler iki temel başlıkta toplanmaktadır.

i) GİDEM Ofisleri İş Destek Hizmetleri: Bu kapsamda rutin olarak eğitim, bilgilendirme ve danışmanlık/tavsiye hizmetleri yürütölmektedir.

Mayıs 2003- Ağustos 2007 döneminde Bölge'de toplam 5 056 kişi eğitim hizmetlerinden, 1 019 firma/girişimci danışma ve tavsiye hizmetlerinden, toplam 2 989 girişimci ise bilgilendirme hizmetlerinden yararlanmıştır.

Bu hizmetlere ek olarak GİDEM'ler sürdürdükleri çalışmaların sonuçlarını basılı yayın haline getirerek hem Bölge kapasitesine katkıda bulunmayı hem de çalışma sonuçlarının ulusal bazda paylaşılmasını hedeflemektedir.

ii) Yerel Ekonomik Kalkınmaya Yönelik Faaliyetler: Bu amaçla a) sektörel fırsat pencereleri, b) kümelenme programı, c) uluslararasılaşma programı uygulanmaktadır.

a) Sektörel Fırsat Pencereleri: GAP Bölgesi'nde uluslararası düzeyde rekabet avantajı sağlayabilecek sektörlerin veya iş alanlarının geliştirilmesi amacıyla kamu kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının kaynaklarının bir araya getirilmesini sağlamak için sektör geliştirme projeleri hazırlanmıştır. Bu kapsamda, söz konusu sektörlerin veya iş alanlarının uluslararası pazarlara açılımı ve yerel ekonomik kalkınmayı teminen GİDEM tarafından koordinasyon ve organizasyon işlevi yüklenilmektedir. Sektörel fırsat pencereleri ve gerçekleştirilen aktiviteler şunlardır:

- Adıyaman Tekstil Eğitim Merkezi
- Tarıma Dayalı Sanayi ve Sarımsak Sektörünün Geliştirilmesi
- Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi
- Dicle Üniversitesi Girişimcilik Merkezi
- Diyarbakır'da Mermer Sektörünün Geliştirilmesi
- Tarıma Dayalı Sanayi ve Mardin Bağ Ürünlerinin Geliştirilmesi
- Gümüş İşçiliğinin Geliştirilmesi
- Atıl Yatırımların Değerlendirilmesi
- Tarıma Dayalı Sanayi ve Ekolojik Tarımın Geliştirilmesi
- Tarıma Dayalı Sanayi ve Tıbbi ve Aromatik Bitki Sektörü
- Kurutulmuş Gıda Sektörünün Geliştirilmesi

Proje süresi boyunca geliştirilen toplam 11 fırsat penceresinin büyük bölümü Mayıs 2007 itibariyle kapatılmıştır. Bu fırsat pencerelerinin hedeflerinin büyük bir kısmına ulaşılmış, planlanan tüm aktiviteler tamamlanmıştır.

b) Kümelenme Programı: GAP Bölgesi'nde rekabet avantajı taşıyan sektörlerin güçlendirilmesine yönelik olarak kamu kuruluşları ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının yerel ekonomik kalkınma amaçlı bir araya getirilmesi hedeflenmektedir.

Adıyaman'da tekstil ile ilgili kümelenme yaklaşımı izlenerek sektörel analiz tamamlanmış, küme geliştirme faaliyetlerine başlanmıştır. Adıyaman tekstil ve hazır giyim kümelenme projesinin faaliyetleri kapsamında GAP-GİDEM tarafından organize edilen Adıyaman Tekstil ve Hazır Giyim Forumu 15 Eylül 2006 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Şanlıurfa'da organik tarım ve Diyarbakır'da mermer sektörüne yönelik kümelenme analizleri tamamlanmıştır ve küme geliştirme çalışmaları sektörlere yönelik çeşitli aktivitelerle yürütülmüştür.

c) Uluslararasılaştırma Programı: "İşletme Geliştirme" yaklaşımının yerel ekonomik kalkınmaya katkısı göz önünde bulundurularak yürütülen uluslararasılaştırma çalışması pilot bir işletme grubunda verimliliğin yükseltilmesi, ihracatın artırılması, e-ticaret portalı vasıtasıyla uluslararası pazarlara açılma konularında çeşitli hizmetleri kapsamaktadır. Çalışmanın kapsadığı iller; Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır ve Adıyaman'dır.

GİDEM Hibe Programı: GAP Bölgesi'nde yer alan KOBİ'leri temsil eden sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla KOBİ'lerin rekabet seviyelerini yükseltmeye, onların karşılayamayacakları girdi maliyetlerini düşürmeye, satışlarını, ihracat ve istihdam kapasitelerini geliştirmeye yönelik projelere maddi destek sağlamak amaçlanmıştır. Hibe çağrısı 2 Temmuz 2006 tarihinde yapılmış, 2 Ekim 2006 tarihinde başvurular toplanmıştır. Toplam 17 proje arasından 6'sının desteklenmesine karar verilmiştir. Hibe Programı kapsamında hibeye hak kazanan kuruluşlar ve projeler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 83: Hibeye Hak Kazanan Kuruluşlar ve Projeler

Kuruluş	Proje Adı
Batman Ticaret Borsası	Çırcır Prese Fabrikalarında Atık Değerlendirme ve Verim Artışı Pilot Çalışması
Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası	Diyarbakır ve Yöresinde Doğal ve Yapı Taşları Araştırma - Geliştirme Laboratuvarı Projesi
Gaziantep Ticaret Borsası	Akredite Gıda Mikrobiyolojisi ve Yağ Analiz Laboratuvarı Kurulması
Mardin Ticaret ve Sanayi Odası	Mardin'de Gıda Sektörünün Gelişimi
Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası	Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası KOBİ Danışma Merkezi (ŞUTSO-KOBİDAM)
Siirt Ticaret ve Sanayi Odası	Siirt İlindeki Fıstık Sektörünün ve Tarım Sanayinin Geliştirilmesi ve İhracatının Arttırılması

Ağustos 2007 itibariyle tedarikçilerle sözleşmeler imzalanmış bulunmaktadır.

GAP GİDEM Ekonomik Etki Analizi

GİDEM'lerin yürüttükleri faaliyetler sonucunda;

- ATEM'de eğitilen 1 200 kişinin yarısından fazlası sektörde iş bulmuştur,
- 36 yeni firma kurulmuştur,
- 4 650 kişi (% 80'i bayan) istihdam edilmiştir,
- Firmalarda % 101.9 verimlilik artışı gerçekleşmiştir,
- Yurıçi satışlarda % 265.73, ihracatta ise % 220.76 artış gerçekleşmiştir.

3.8.2.2.3. Merkez Köy ve Köye Dönüş Kırsal Kalkınma Projesi

Kamu tarafından sunulan sosyal hizmetlerin ve fiziksel ve sosyal altyapının gelişme potansiyeli bulunan köylerde yoğunlaştırılması yoluyla kırsal alanda cazibe merkezleri oluşturulması ve kırsal nüfusa yönelik hizmetlerin bu cazibe merkezleri üzerinden sunulması amacıyla yürütülmektedir.

Proje kapsamında;

- Siirt İli Merkez İlçesi'ne Bağlı Sağırsu ve çevre köylerinde,
- Siirt İli Eruh İlçesi'ne Bağlı Bağgöze ve çevre köylerinde,
- Şırnak İli Uludere İlçesi'ne Bağlı Gülyazı ve çevre köylerinde,
- Şırnak İli İdil İlçesi'ne Bağlı Bozkır ve çevre köylerinde,
- Mardin İli Dargeçit İlçesi'ne Bağlı Altınoluk ve çevre köylerinde ekonomik, sosyal, fiziksel altyapı konularında çeşitli faaliyetlere devam edilmektedir.

3.9. KONUT SEKTÖRÜ

3.9.1. TOPLU KONUT İDARESİ BAŞKANLIĞI (TOKİ)

GAP Kapsamındaki İllerde TOKİ Uygulamaları, Mart 2007

Tablo 84: TOKİ Konut Uygulamaları

Proje İli	Bölgesi	Açıklama	Fiziki Gerç. (%)
Adıyaman	Besni	2.etap konut (64 adet) + sosyal donatı (cami, tic.mer)	65
	Pınarbaşı	240 adet konut	100
	Gölbaşı	128 adet konut	100
	Kahta	192 adet konut inşaatı	82
	Merkez	Esentepe 1. Bölge konut (180 konut alt gelir grubu için)	98
	Merkez	Esentepe 2.Bölge +sosyal donatı (okul, tic.mer, cami)	98
Batman	Tilmerç	608 adet konut inşaatı	100
	Merkez	Sosyal donatı inşaatı	22
	Kuyubaşı	1. bölge afet konut inşaatı	4
	Kuyubaşı	Tarımköy uygulamaları	44

Proje İl	Proje İlçe	Proje Adı	Proje Açıklaması	Proje Durumu
Diyarbakır	Bismil	128 konut + sosyal donatı (okul, tic.mer,cami)		58
	Lice	Şentepe Konut + sosyal donatı		98
	Şilbe	Yenişehir konut inşaatı		6
		1. etap konut inşaatı		100
	Şilbe	2. etap sosyal donatı (lise, tic.mer., sağlık ocağı, cami, su basmanı)		98
	Şilbe	3. etap konut		98
	Şilbe	576 adet konut		100
	Üçkuyular	1. etap konut inşaatı		92
	Üçkuyular	3. etap (240 adet konut)		27
	Üçkuyular	4. etap		27
Gaziantep	Merkez	Sosyal donatı (400 yataklı hastane+cami, kafeterya)		4
	Şehitkamil	Şahinbey 240 adet konut		51
	Sayrantepe	Konut + sosyal donatı inşaatı		2
	Merkez	Beylerbeyi 1.bölge (gecekondu dönüşüm)		98
	Merkez	Beylerbeyi 2.bölge (gecekondu dönüşüm)		98
	Şahinbey	128 konut		0
	Çaybaşı	Beylerbeyi gecekondu dönüşüm		80
Kilis	Merkez	Naib hamamı restorasyonu		
	Merkez	1. Bölge konut		100
Mardin	Merkez	Nur mah. 1. etap konut		97
	Merkez	Nur mah. 2. etap konut		87
	Kızıltepe	Konut + sosyal donatı		75
	Merkez	2. etap + sosyal d.(16 derslik ilk., tic. mer., cami, şadırvan, bekçi klb.)		34
Siirt	Yağmurtepe	192 adet konut		100
	Kurtalan	132 adet konut		100
	Merkez	Bostancık tarımköy uyg		94
	Merkez	Doluharman tarımköy uyg		28
	Yağmurtepe	Sosyal donatı (cami,tic.merkezi)		22

Proje İli	Bölgesi	Açıklama	Fiziki Gerç. (%)
Şanlıurfa	Birecik	176 konut + sosyal donatı	71
	Merkez	Akabe 1. bölge konut	100
	Merkez	Akabe 2. bölge konut	100
	Merkez	Akabe 3. bölge konut (96 konut)	98
	Merkez	Akabe 4. bölge konut (552 konut)	91
	Merkez	Akabe 5. bölge konut (256 konut)	94
	Halfeti	Tarımköy uygulama	100
	Halfeti	İçme suyu hattı	86
	Merkez	Lise + genel altyapı	88
	Merkez	Sosyal donatı + ring yolu inş.	95
	Ceylanpınar	Afet konutları	6
Şırnak	Merkez	2. etap 1.bölge konut	100
	Cizre	160 konut + 2 tic.mer	56
	Silopi	96 konut + 2 cami inş.	56